

MAASEUDUN KULTTUURIMAISEMAT JA MAISEMANÄHTÄVYYDET

Ehdotus Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen
valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi

Hämeen valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden
päivitysinventointi 2011

Katriina Koski

2011

Hämeen elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskus

Sisältö

1 TYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET	5
1.1 Inventoinnin työvaiheet	5
1.2 Valmisteluvaihe ja inventointikohteiden valinta	5
1.3 Inventointi ja käytetyt aineistot	6
1.4 Maastotyöt	6
1.5 Maisema-alueiden arviointi	6
1.6 Rajaukset	7
2 INVENTOIDUT KOHTEET JA ARVOLUOKAT	8
Maakunnalliset maisematyypit	10
2.1 LOUNAINEN VILJELYSEUTU: Loimijokilaakson viljelymaisemat	12
Loimijokilaakson viljelymaisemat	13
Venäjä	16
2.2 TAMMELAN YLÄNKÖSEUTU: Hämeen järviylängön metsämaisemat	18
Hämeen Härkätie	20
Punelia – Kaartjärvi	22
2.3 TAMMELAN YLÄNKÖSEUTU: Loimijokilaakson viljelymaisemat	24
Mustiala – Porras – Kaukolanharju	25
2.4 TAMMELAN YLÄNKÖSEUTU: Hämeen järviylängön viljelymaisemat	29
Uusikylä - Renkajoki	30
Loppi - Vähikkälä	32
2.5 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Vanajaveden laakso	34
Sääksmäki – Tarttila	36
Vanajaveden laakso ja Aulanko	39
Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisema	42
Lehijärvi - Ihalempi	45
2.6 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Hauhon reitin vesistö- ja viljelymaisemat	48
Hauhon reitin kulttuurimaisemat	50
Ormajärvi – Untulan kulttuurimaisemat	53
2.7 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Salpausselän - Puujokilaakson viljelymaisemat	56
Hikiä – Karhi – Lavinto – Turkhauta - Kirkonkylä	58
Mommilanjärven - Puujoen - Puujaan kulttuurimaisema	60
2.8 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Janakkalan korpiylänkö	63
Montolan viljelymaisema	65
2.9 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Evon metsäylänkö	66
Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat	67
2.10 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Vesijärven laakso	70
Länsi-Hollolan kulttuurimaisemat	71
2.10 PÄIJÄNTEEN SEUTU: I Salpausselkä	74
Salpausselkä-Tiirismaa maisemanähtävyys	75
2.12 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Länsi-Padasjoen metsäylänkö	78
Auttoisten ja Vesijaon kulttuurimaisema	80
Arrakoski - Toritunharju	83
2.13 PÄIJÄNTEEN SEUTU: II Salpausselkä	85
Etelä-Päijänteiden kulttuuri- ja harjusaarimaisemat	87
Urajärvi	90
Vesivehmaa	93
2.14 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Etelä-Päijänteiden viljelyseutu	95
Maakeski – Nyystölä – Kirkonkylä	96

2.15 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Sysmän - Hartolan viljelyseutu	98
Tainionvirta – Virtaankoski	99
2.16 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Päijänteen vuorimaa.	102
Päijätsalo	104
Kammiovuori	106
2.16 LOUNAISSAVON JÄRVISEUTU: Nastolan järvisetu	108
Ruuhijärvi - Immilä - Kumia	108
Ruuhijärvi – Immilä – Kumia	110
2.17 ETELÄINEN VILJELYSEUTU: Porvoonjoen viljelyseutu	112
Porvoonjokilaakso	114
Luhdanjoki – Luhtikylä – Okeroinen	117
2.18 ETELÄINEN VILJELYSEUTU: Artjärven viljelyseutu	119
Artjärven viljelymaisema ja järvikannas	120
Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	123
Kanta-Häme	123
Päijät-Häme	124

1 TYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointien päätavoitteena on tarkistaa aluevalikoima, arvoluokka sekä rajaukset vastaamaan uudistuneita maisemanhoidon toteuttamis- ja ohjausjärjestelmiä. Näitä ovat muun muassa maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) ja siihen sisältyvät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, luonnonsuojelulaki (1096/1996), maatalouden ympäristötuen järjestelmät sekä Eurooppalainen maisemayleissopimus (173/2006). Päivitysinventointi koskee ensisijaisesti valtakunnallisesti arvokkaita maisemakokonaisuuksia ja maisemanähtävyyksiä.

Inventoinneissa keskitytään maaseudun kulttuurimaisemiin, erityisesti viljelymaisemiin, niihin liittyvään asutukseen, vanhaan tiestöön, kulttuuriperintöön sekä mahdollisesti jonkin muun alkutuotantoon liittyvän elinkeinon synnyttämiin maisemiin. Keskeistä ovat perinteisessä asussa säilyneet, elinvoimaiset, luonnoiltaan ja kulttuuriperinnöltään monipuoliset alueet. Maisema-alueet ovat visuaalisesti selvästi hahmotuvia, eheitä kokonaisuuksia. Maisema-alueiden valikoiman tulee edelleen täyttää maisema-alueetöryhmän (mietintö 66/1992) laatiman maisemamaakuntajaon edellyttämä edustavuus.

Päivitysinventointiin ei erikseen sisällytetä alkuperäistä luontoa koskevia kohteita, joita on selvitetty erilaisten luonnonsuojeluohjelmien yhteydessä. Samoin metsätalouskohteiden, kaupunkien ja tiemaisemien tarkastelu rajataan pois. Niitä ja rakennettua kulttuuriympäristöä edustavia kohteita on selvitetty rakennetun

kulttuuriympäristön päivitysinventoinnissa (RKY2009). Perinnebiotooppeja ei tässä

yhteydessä inventoida. Kohdevalikoimaan sisällytettävänä luonnonalueina tulevat kuitenkin kysymykseen kulttuurihistoriallisesti huomattavat maisemanähtävyydet.

1.1 Inventoinnin työvaiheet

Inventointityö koostuu neljästä vaiheesta:

1. Valmisteluvaihe – laaditaan maakunnallinen maisemaselvitys, valitaan inventoitavat kohteet ja tiedotetaan hankkeesta
2. Inventointi – kerätään tiedot inventoitavista kohteista
3. Maastokäynti – täydennetään ja täsmennetään inventointitietoja visuaalisten havaintojen pohjalta
4. Loppuarviointi – arvioidaan alue perustuen edellisiin vaiheisiin, ehdotetaan ja perustellaan arvoluokka sekä kirjoitetaan aluekuvaukset ja piirretään aluerajaukset

1.2 Valmisteluvaihe ja inventointikohteiden valinta

Kanta-Hämeessä ja Päijät-Hämeessä on tehty jo aikaisemmin maakunnallisest maisemaselvitykset, jotka toimivat inventoinnin pohjana. Maakunnallinen maisemaselvitys tarkentaa maisema-alueetöryhmän (mietintö 66/1992) laatimaa maisemamaakuntajakoa Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen osalta. Inventoitavien kohteiden valinnan perusteena oli

- Maisema-alueetöryhmän mietintö 66/1992 sekä Valtioneuvoston periaatepäätös 5.1.1995, luettelot valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista sekä maisemanähtävyyksistä
- Maakuntien omat listaukset maakunnallisesti arvokkaista alueista (maakuntakaavat, seutukaavat)

- RKY1993 inventoinnin kulttuurimaisemakokonaisuudet, joita ei ole sisällytetty Museoviraston RKY2009 päivitysinventoinnin kohdevalikoimaan

- Maisemamaakuntajako sekä maakunnalliset maisemaselvitykset

- Paikkatietoanalyysit uusien alueiden löytämiseksi; Paikallistuntemus: maakuntamuseot, ELY-keskukset, kunnat, yhdistykset, asukkaat

Inventoitavia kohteita valittiin 33. Näistä 12 oli valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita ja loput maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Listan ulkopuolelle jäi Nuoramoisten valtakunnallisesti arvokas maisema-alue joka on päällekkäinen RKY 2009 alueen kanssa ja jää maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

1.3 Inventointi ja käytetyt aineistot

Inventointivaiheessa kohteista kerättiin inventointitiedot yhtenäiselle inventointilomakkeelle. Lähdeaineistona inventointilomakkeessa käytettiin SYKESsä maisema-alueiden päivitysinventointia varten laadittua MAPA-paikkatietopakettia, maakunnallisia maisemaselvityksiä sekä muita aikaisempia luontoa ja maisemaa koskevia inventointeja, paikallishistoriikkejä sekä historiallista kartta-aineistoa.

1.4 Maastotyöt

Tärkeä osa inventointeja ovat maastokäynnit, jotka auttavat inventointitietojen täydentämisessä, maisemakuvan hahmottamisessa sekä lopullisessa arvioinnissa. Ne antavat tärkeää tietoa siitä, miltä alue todellisuudessa näyttää. Vaikka näkemys on subjektiivinen ja inventoijan omaan kokemukseen ja aistimaailmaan nojaava, auttaa maastokäynti tunnistamaan maiseman esteettisiä ominaisuuksia sekä toiminnallisia piirteitä. Maastokäynnillä voidaan täydentää ja täsmentää ennalta selvitettyjä tietoja. Maastotyöt tehtiin kesän 2011 aikana. Kohteissa käytiin 1-3 kertaa. Raportin kuvat ovat maastokäynneillä otettuja ja kuvaajana kaikissa kuvissa Katriina Koski. Kuvien säilytyspaikka Hämeen ELY-keskus.

1.5 Maisema-alueiden arviointi

Maiseman ominaisluonteen ja erityispiirteiden tunnistamiseksi aluetta tarkastellaan useista eri näkökulmista. Tällaisia ovat mm. maisemarakenne ja luonnonpiirteet, kulttuurihistoriallinen jatkuvuus sekä maiseman visuaaliset piirteet, maisemakuva. Maisema-alueiden arvioiminen tehtiin inventointien ja maastokäynnin havaintojen pohjalta. Arviointi on yhdistelmä kaikista inventoijan tekemistä havainnoista. Arvioinnissa esitetään perustelut ehdotetulle arvoluokalle/arvoluokan nousulle tai laskulle.

Valtakunnalliseen arvoluokkaan kuuluvien maisema-alueiden tulee edustaa maisemamaakunnalleen tyypillisiä tai muuten edustavia maisematyyppejä, joilla on huomattavaa valtakunnallista merkitystä. Maakunnallisesti arvokkaat alueet edustavat maakunnan sisäisiä erityispiirteitä; ne voivat olla harvinaisia tai hyvin säilyneitä kohteita, joissa maakunnan sisäiset maisemien erityispiirteet tulevat esille.

Arvioinnissa käytettävät kriteerit:

- Luonto, luonnonarvot ja luonnon monimuotoisuus
- Luonnonpiirteiden edustavuus, harvinaisuus, monipuolisuus ja alkuperäisyys
- Maiseman ja maankäytön historiallinen kehitys ja kehityksen jatkuvuus
- Kulttuuripiirteiden edustavuus, harvinaisuus, säilyneisyys ja alkuperäisyys
- Symboli- ja identiteettiarvot (tapahtumapaikat, historialliset tapahtumat, alueen väestölle merkittävät piirteet)
- Alueen elinvoimaisuus ja nykyinen toimivuus
- Maisemakuvan yhtenäisyys, eheys ja vaikuttavuus
- Maisemamaakunnan erityispiirteet (maisema-alue alueellisten erityispiirteiden kuvaajana)
- Maisemahäiriöt ja luonnonarvoja alentavat vauriot ja uhkatekijät

1.6 Rajaukset

Maisema-alueiden rajauksissa pyritään noudattamaan maisemarakenteen näkyvissä olevia luontevia rajoja sekä hahmottamaan yhtenäisiä aluekokonaisuuksia. Rajausta perustuu usein visuaalisesti hahmotettavaan eheään maisemakuvaan. Luontevia rajoja ovat muun muassa yhtenäiset metsäiset reunavyöhykkeet, selänteiden lakialueet, vesistöt, joet ja joissain tapauksissa ihmisen luomat rakenteet kuten tiet tai taajamien reunat. Joskus myös toiminnallisen kokonaisuuden rajaaminen kokonaan mukaan maisema-alueeseen voi olla perusteltua. Avointa maisematilaa rajaavien reunavyöhykkeiden mukanoito rajaukseen on oleellista, sillä juuri ne nousevat merkittävään rooliin alueen hoidon ja maankäytön suunnittelussa.

Rajaukseen voidaan sisällyttää harkiten myös lähitöillä olevia kohteita kuten muinaisjäännöskohteita, arvokkaita luonnonympäristöjä, rakennetun ympäristön RKY2009-kohteita sekä perinnebiotooppeja ja HNV-kohteita.

Useiden valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajaukset laajenivat, kun ne mukautettiin maisemarakenteen luonnollisiin rajoihin. Rajauksia laajennettiin myös ottamaan mukaan läheisiä arvokkaita luontokohteita sekä muinaisjäännöksiä. Hauhonselän kulttuurimaisemaan liitettiin mukaan RKY 2009 -listauksesta pudonnut alue, samoin Kurhila-Pulkila laajeni Kalkkisten kylään ja Kymenvirtaan.

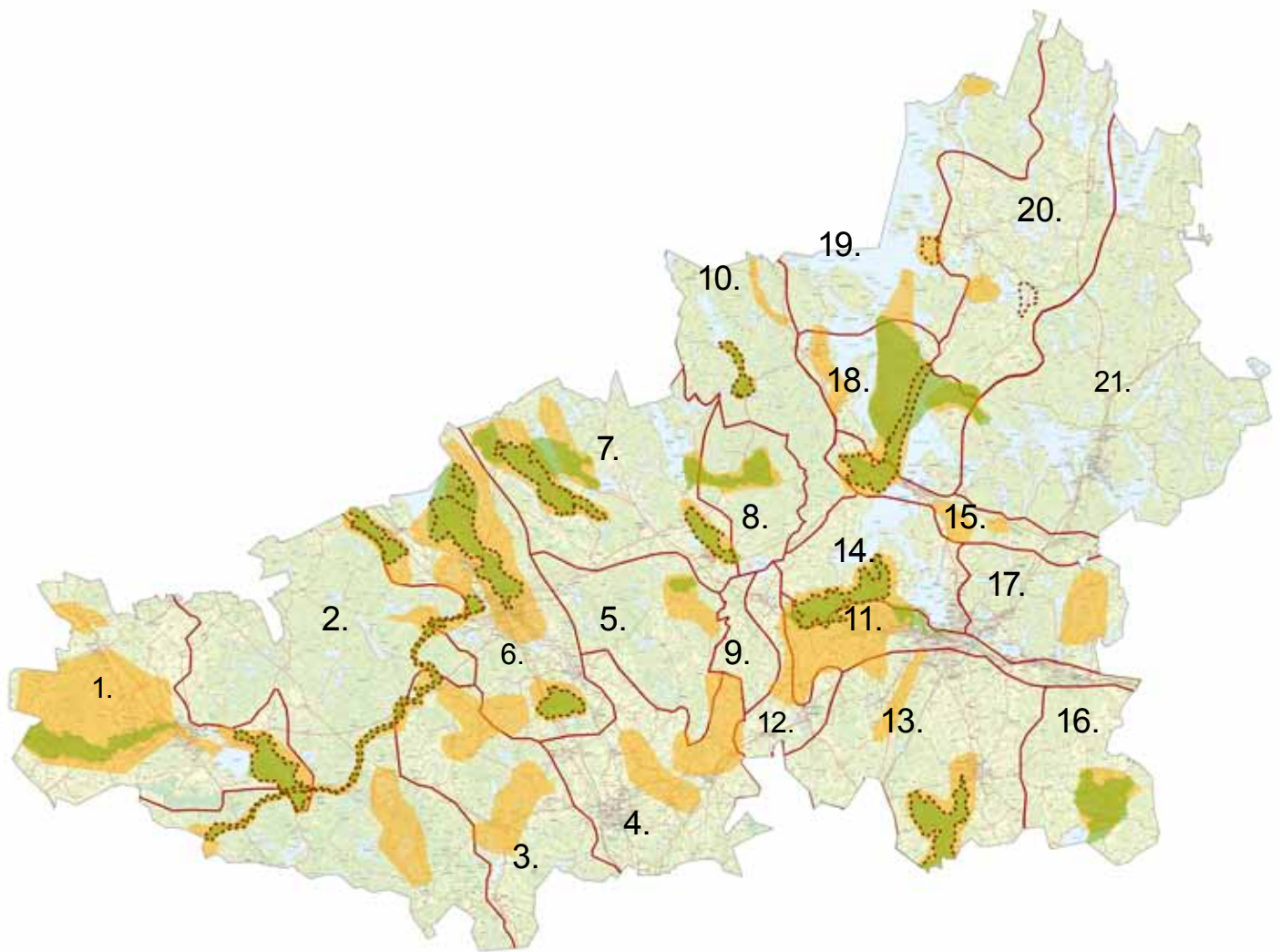
2 INVENTOIDUT KOHTEET JA ARVOLUOKAT

Maisema-alueen nimi	Kunta	Arvoluokka (aikaisempi arvoluokka) V = valtakunnallinen M = maakunnallinen
LOUNAISMAA		
<i>Lounainen viljelyseutu</i>		
Venäjä	Humppila	V (M)
Loimijokilaakson viljelymaisemat	Forssa, Jokioinen, Tammela, Ypäjä	V (M)
HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVIMAA		
<i>Tammelan ylänköseutu</i>		
Sääksmäki-Tarttila	Hämeenlinna	V (V)
Hämeen Härkätie	Hattula, Hämeenlinna, Loppi, Tammela	V (V)
Mustiala-Porras-Kaukolanharju	Tammela	V (V)
Uusikylä-Renkajoki	Hämeenlinna, Janakkala	M (M)
Loppi-Vähikkälä	Janakkala, Loppi	M (M)
Punelia-Kaartjärvi	Loppi	M (M)
<i>Kanta-Hämeen viljely- ja järvisseutu</i>		
Vanajaveden laakso ja Aulanko	Hattula, Hämeenlinna	V (V)
Hauhonreitin kulttuurimaisemat	Hämeenlinna	V (V)
+ Ilmoila - Matkantaka - Niemikylät	Hämeenlinna	V (M)
Porras-Sotjala	Hämeenlinna	V (M)
Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisema	Janakkala	V (V)
Hikiä-Karhi-Kirkonkylä-Lavinto-Turkhauta	Hausjärvi	M (M)
Mommilanjärvi - Puujoki - Puujaa	Hausjärvi	M (M)
Montolan viljelymaisema	Hämeenlinna	V (M)
Ormajärven - Untulan kulttuurimaisemat	Hämeenlinna	V (V)

Evon metsäkuulttuuri- ja jokimaisemat	Hämeenlinna	V (M)
Lehijärvi-lhalempi	Hattula	M (M)
<i>Päijänteen seutu</i>		
Länsi-Hollolan kulttuurimaisemat	Hämeenkoski, Hollola	V (V)
+I Salpausselkä - Teuronjoki - Tiirismaa - Korpikylä - Hankaa	Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Lahti	M (M)
Salpausselkä-Tiirismaa maisemanähtävyys	Hollola, Lahti	V (-)
Auttoisten ja Vesijaon kulttuurimaisema	Padasjoki	V (V)
Arrakoski - Toritunharju	Padasjoki	M (M)
Maakeski - Nyystölä - Kirkonkylä	Padasjoki	M (M)
Tainionvirta - Virtaankoski	Sysmä	M (M)
Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaisemat	Asikkala, Padasjoki, Sysmä	V (V, M)
Urajärvi	Asikkala	M (M)
Vesivehmaa	Asikkala	M (M)
Kammiovuori	Sysmä	M (-)
Päijätsalo	Sysmä	M (V)
ITÄINEN JÄRVISUOMI		
<i>Lounais-Savon järvisuomi</i>		
Ruuhijärvi - Immilä - Kumia	Nastola	M (M)
ETELÄINEN RANTAMAA		
<i>Eteläinen viljelyseutu</i>		
Luhdanjoki - Luhtikylä - Okeroinen	Hollola, Lahti, Orimattila	M (M)
Porvoonjokilaakso	Orimattila	V (V)
Artjärven viljelymaisema ja järvikannas	Orimattila	V (M)

Maakunnalliset maisematyypit

1. Loimijokilaakson viljelymaisemat
2. Hämeen järviylängön metsämaisemat
3. Hämeen järviylängön viljelymaisemat
4. Salpausselän-Puujokilaakson viljelymaisemat
5. Janakkalan korpiylänkö
6. Vanajaveden laakso
7. Hauhon reitin vesistö- ja viljelymaisemat
8. Evon metsäylänkö
9. Hämeenkosken korpiylänkö
10. Länsi-Padasjoen metsäylänkö
11. I Salpausselkä
12. Teuronjokilaakson peltotasanko
13. Porvoonjoen viljelyseutu
14. Vesijärven laakso
15. II Salpausselkä
16. Artjärven viljelyseutu
17. Nastolan järvisseutu
18. Etelä-Päijänteen viljeiseutu
19. Päijänteen vuorimaa
20. Sysmän-Hartolan viljelyseutu
21. Heinolan järvisseutu

- Maisema-aluejako
- Valtakunnallisesti arvokas alue (päivitysinventointi 2011)
- Valtakunnallisesti arvokas alue (valtioneuvoston periaatepäättös 1995)
- Inventointialue

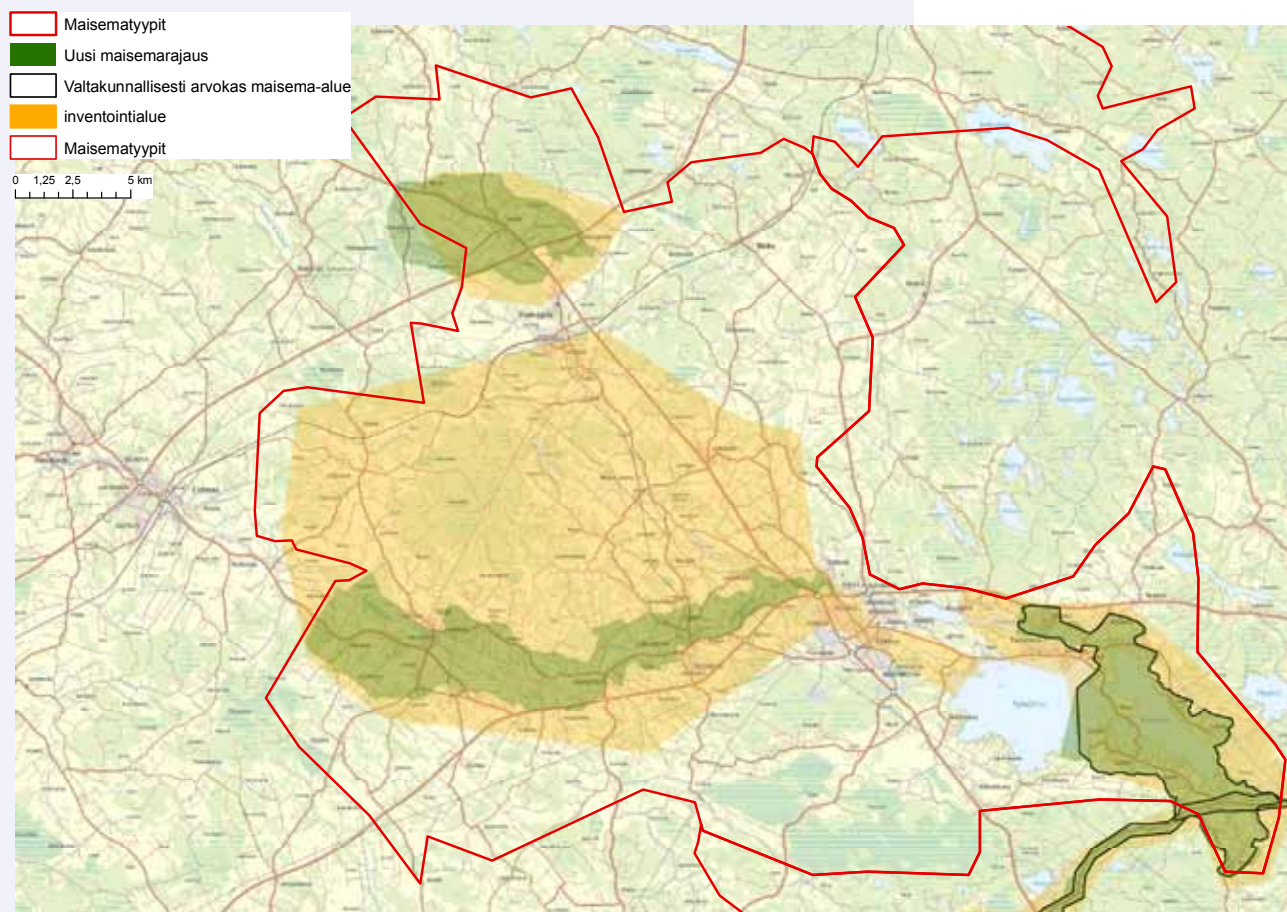
2.1 LOUNAINEN VILJELYSEUTU: Loimijokilaakson viljelymaisemat

Venäjä

Loimijokilaakson viljelymaisema

Lounainen viljelyseutu on tyypillisintä ja vaurainta Varsinais-Suomea. Täällä peltojen osuus maa-alasta on suurimmillaan. Savikot on lähes kauttaaltaan raivattu pelloiksi. Peltoaukioita ovat reunustaneet pienistä vanhoista kas-
kiahoista tai hakamaista kehittyneet lehtimetsävyöhykkeet, jotka paikoin vieläkin pehmentävät pellon ja metsän välistä rajaa.

Venäjän ja Loimijokilaakson inventointialueet sijoittuvat maakunnallisessa maisematyypityksessä Loimijokilaakson viljelymaisemaan, jonka ytimenä on Kokemäenjokeen laskeva Loimijoki. Laaksomaiselle alueelle on tyypillistä laajat savipohjaiset pellot ja loivasti kumpuilevat pitkät näkymät. Vesistöjä on melko vähän samoin kuin korkealle kohoavia mäkiä. Loimijokilaaksossa lienee ollut vahva kivikautinen asutus mutta muulle maakunnalle ominaisia rautakautisia löytöjä on vähän. Keskiajalta eteenpäin Loimijoen, sen sivu-
jokien, Pyhäjärven ja lounais-luode -suuntaisen Humppilan kautta kulkevan harjun tienoot ovat olleet jälleen vahvasti asuttuja.

Loimijokilaakson viljelymaisemat

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Loimijoen – Jänhijoen kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas.

Kunta: Ypäjä, Jokioinen, Forssa, Tammela

Arvoluokka: valtakunnallinen

Kuvailu:

Loimijokilaakson viljelymaisemat on Kanta-Hämeen maakunnan lounaisinta osaa, jonka ytimenä on Kokemäenjokeen laskeva Loimijoki. Kaakkois-luoteissuuntaiset harjut ja moreeniselänteet maisema-alueen reunoilla tuovat vaihtelua alavaan savikkoalueeseen. Laaksomaiselle alueelle on tyypillistä laajat pellot ja loivasti kumpuilevat pitkät näkymät. Vesistöjä on vähän samoin kuin korkealle kohoavia mäkiä.

Loimijokilaaksossa on poikkeuksellisen edustava kivikautinen asutushistoria. Kylät ovat keskiaikaista perua. Loimijokilaakso, sen sivujoet ja lähiympäristön harjut ovat olleet suotuisia asuin- ja viljelypaikkoja sekä tärkeitä kulkuväyliä. Merkittäviä rakennettuja ympäristöjä ovat Jokioisten kartanoalue, joka on ollut maanomistukseltaan yksi Suomen laajimmista. Jokioisten kartanossa oli maanviljelyn lisäksi teollista toimintaa ja nykyisin kartanoalueella toimii Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT). Ypäjällä jokilaakson maisemaa hallitsee valtion hevosjalostuslaitos, hevosopisto ja niiden laitumet. Ypäjän hevoslaitumilla on laidunnettu kesäisin jo yli 70 vuotta keskeytyksettä ja laidunalue on perinnemaisemana valtakunnallisesti arvokas. Alue muodostaa poikkeuksellisen laajan hevosten laiduntaman niittyjen ja metsälaidunten kokonaisuuden. Loimijoella on ollut merkitystä myös Forssan kaupungin syntyyn. 1800-luvun puolivälissä perustettiin kehräämö Loimijoen rantaan ja tästä sai alkunsa aluksi tehdasyhdyskunta kehittyvälle kaupungille.

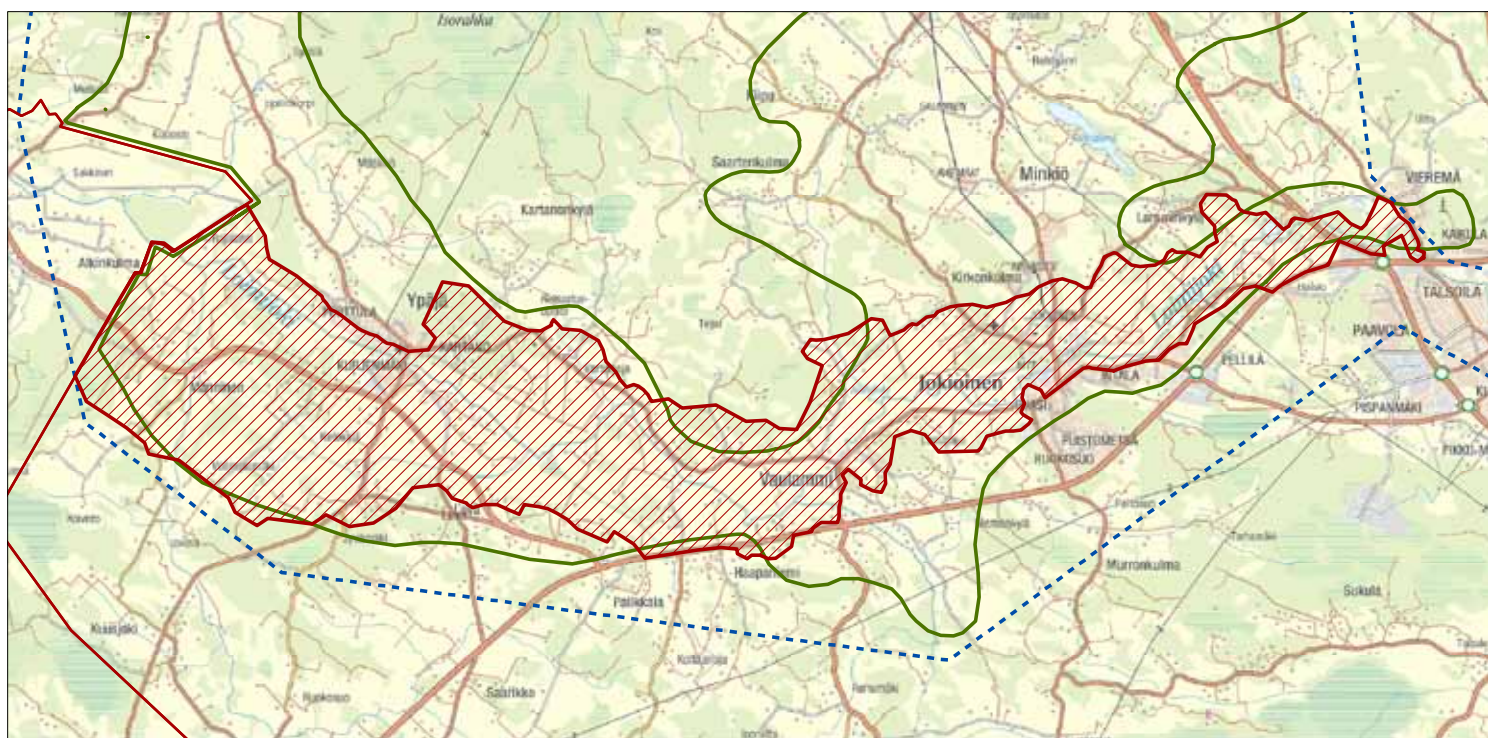
Loimijokilaakson maisema on yleispiirteiltään hoidettua ja elinvoimaista maaseutumaisemaa, jossa avoin viljelymaisema ja metsäiset saarekkeet vuorottelevat. Loimijoen yläjuoksun valuma-aluetta halkoo luode-kaakkosuuntainen harjujakso, joka näyttäytyy komeimmillaan Jokioisissa Rehtijärven pohjoispuo-

Kuvat:

(ylhäällä) rantaniittyjä.

(alhaalla) Vieremän vanha vesimylly Forssa.

0 1 2 4 km

Loimijokilaakson viljelymaisemat

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

laajat, loivasti kumpuilevat ja hedelmälliset savikot on kauttaaltaan raivattu peltomaaksi. Loimijoen vesivoima on synnyttänyt osan maamme vanhinta teollisuushistoriaa. Maisemallisista kohokohdista merkittävimpiä ovat Ypäjän hevosopisto laitumineen sekä Jokioisten kartano ympäristöineen.

Arviointiteksti:

Loimijokilaakso on yksi maakunnan laajimmista yhtenäisistä kulttuurimaisema-alueista. 2000-luvulla tehdyt arkeologiset tutkimukset nostivat Lounais-Hämeen maakunnan merkittävimmäksi kivikautiseksi seuduksi. Vuosisatoja jatkunut viljely ja laidunnus on pitänyt Loimijokilaakson avoimena. Kartanokulttuuri ja hevostalous vaikuttavat edelleen maisemakuvaan. Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut ympäristöt, lukuisat muinaisjäännökset, perinnebiotoopit, arvokkaat luontokohteet ja elävä maaseutu luovat yhdessä kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaan kokonaisuuden, jossa kerrostuvat historia ja nykyaika.

Rajaus: Jokilaakson peltoalueita reunustavien selänteitä ja kallioalueita mukaillen. Forssan kaupunkialue on rajattu pois maisema-alueesta.

Kuva: Ypäjän hevoslaitumia.

Venäjä

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Venäjän - Myllykulman kulttuurimaisemat, maakunnallinen

Kunta: Humppila

Arvoluokka: Ehdotus valtakunnalliseksi

Kuvailu:

Venäjän maisemalle antavat leimansa maakunnan laajimpiin ja tasaisimpiin kuuluvat peltoaukeat ja sitä halkova komea harju. Aluetta halkova valtatie kulkee harjua pitkin. Kylän maisema on kiinnostavaa, peltoaukean suuripiirteinen ja harvaan asuttu maisema muuttuu harjulla tiiviiksi asutusryppäiksi ja pienimuotoiseksi maisemaksi.

Alueen arvokkaimpia kulttuuriympäristökokonaisuuksia ovat Venäjän kartano, keskiaikaisperäinen Humppilan kylä sekä Myllynkulman vanha asutus. Venäjän kartano muodostettiin 1830-luvulla neljästä Venäjän kylän rälssitilasta. Ympäröivä viljelymaisema edustaa Hämeen alueella poikkeuksellisen avaraa tasankomaisemaa. Urpola on erotettu Venäjän kartanosta vuonna 1927. Kartanon jugendhenkinen päärakennus rakennettiin vuonna 1924. Nykyisin kartanossa toimii maaseutuhotelli. Humppilan kyläkeskus muodostaa viehättävän kokonaisuuden. Talot sijaitsevat kyläraitin varrella, jota reunustavat koivurivit ja kuusiaidat. Useat päärakennukset ovat 1800-luvulta. Kylän länsilaita on vanhaa mäkitupalaisaluetta. Karjaiset entisestä Muolan kylästä on asutettu tasaiselle peltoaukealle. Karjalaisasutus on harmonista ja muutamat metsäsaarekkeet elävöittävät maisemaa. Myllynkulman alueella on vaihtelevaa kulttuurimaisemaa polveilevan Koenjoen varrella. Myllykulmantien maisema on vaikuttava kokonaisuus, jossa peltoaukeat, metsät, jokea myötäilevä tie sekä huvila- ja maatilarakennukset vuorottelevat. Sillan vieressä on katoksen alla vanha myllyn koneisto sekä pato.

Arviointiteksti:

Venäjän maisema-alueella on maakunnan laajimpiin ja tasaisimpiin kuuluva peltoaukea jota reunustaa harju. Venäjän kartanon valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö sijaitsee viljelyaukean ja harjun välissä. Kanta-Hämeen maisemankuvassa poikkeuksellisen tasainen, yhtenäinen peltoaukea.

Rajaus:

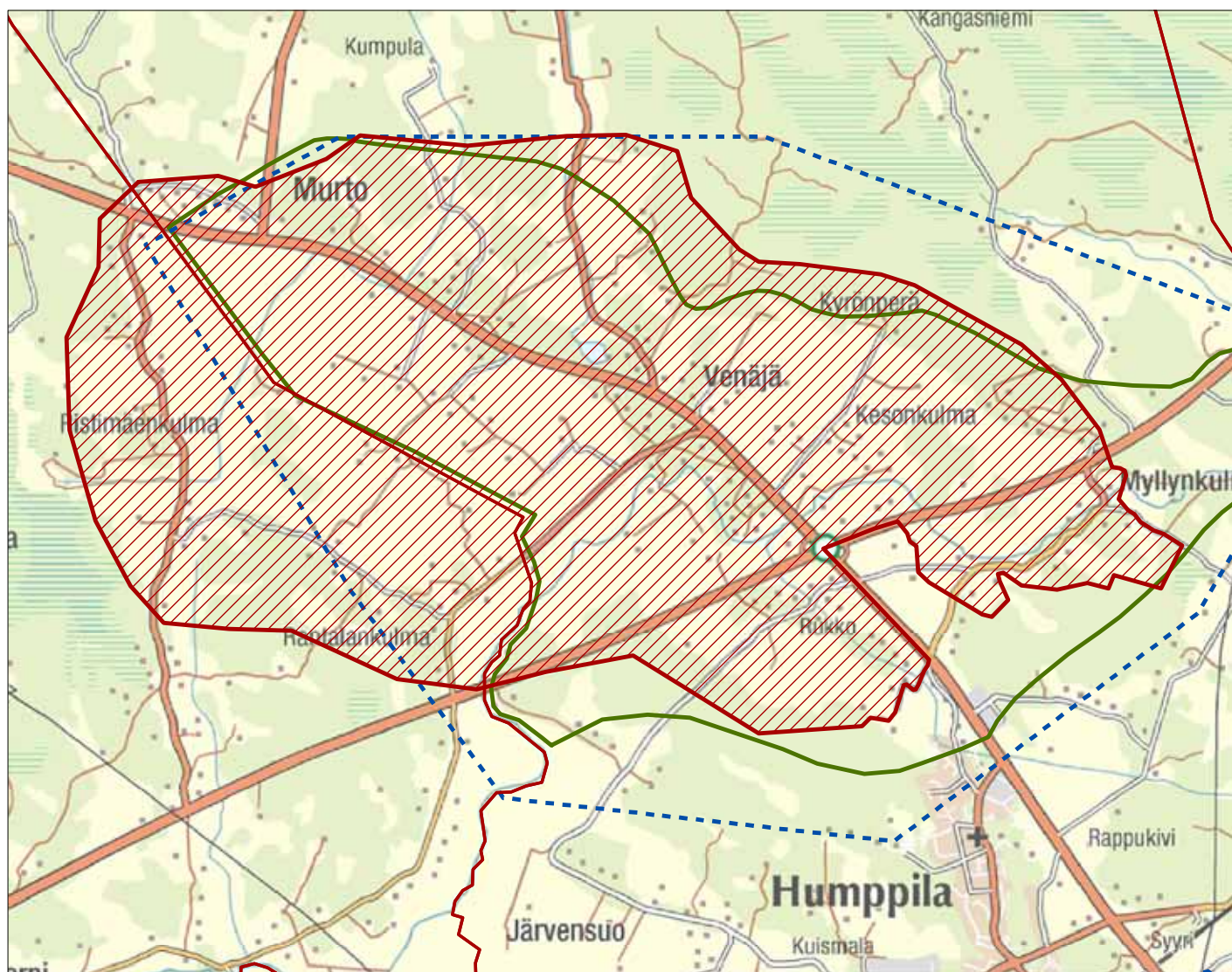
Rajauksen sisälle Venäjän kartanon yhteydessä oleva laaja viljelyaukea, Myllynkulma (vanha myllynpaikka), Urpolan kartano ja harjun molemmat puoliset viljelyalueet.

Kuvat:

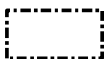
(ylhäällä) Venäjän kartanon rakennuksia ja maiseman solmukohta, jossa avautuu viljelysaukea.

(alhaalla) Laaja, yhtenäinen peltotasanko.

0 0,5 1 2 km

Venäjä

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

2.2 TAMMELAN YLÄNKÖSEUTU: Hämeen järviylängön metsämaisemat

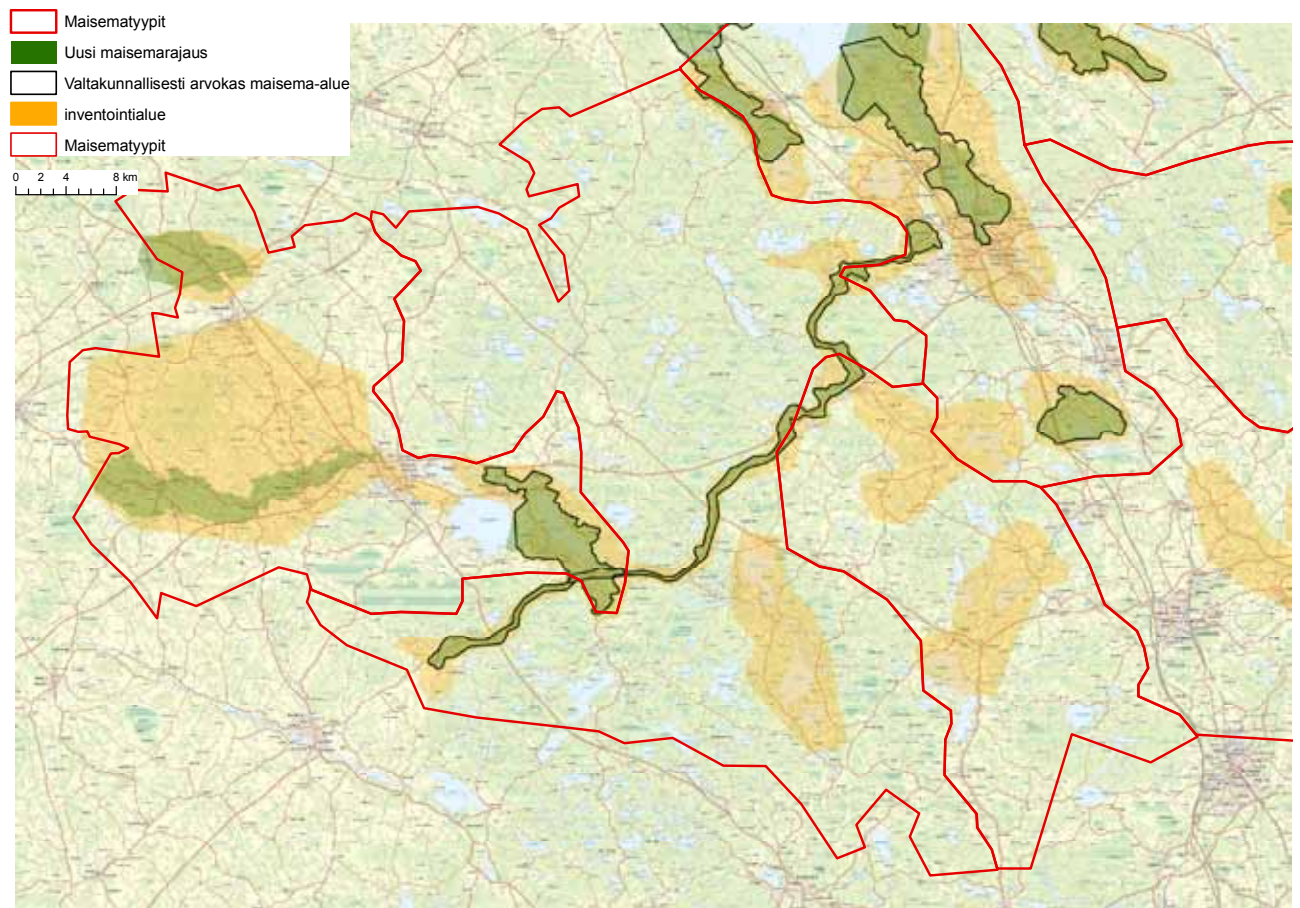
Hämeen härkätie

Punelia - Kaartjärvi

Hämeen viljely- ja järvimaa on osa maantieteellisesti varsin yhtenäistä Järvi-Suomea. Häme poikkeaa kuitenkin niin paljon sekä luontonsa että kulttuurinsa puolesta Itäisestä Järvi-Suomesta, että se on erotettu omaksi maisemamaakunnakseen. Maisemasta näkee, että Hämeessä on viljelty pitempään. Koska maaperä on parempaa, voitiin kaskiviljelystä siirtyä jo kauan sitten pysyvään peltoviljelyyn. Pellot ovat yhä isompia ja tuotanto tehokkaampaa kuin Itäisessä Järvi-Suomessa. Kallioperän peittävät tavallisesti erilaiset moreenikerrostumat, mutta pohjoisessa on paljon jylhiä kallioita. Varsinkin keski- ja eteläosissa on runsaasti maisemassa erottuvia harju- ja reunamuodostumia. Näillä tienoin on myös laajoja ja viljavia savikkoalueita. Suuret järvet ja reittivesistöt luonnehtivat lähes koko aluetta.

Tammelan ylänkö on ympäristöään karumpaa, suureksi osaksi jääkauden jälkeisen vedenpinnan yläpuolelle jääneistä muodostumista koostuvaa, lähes savetonta moreenialuetta. Viljelymaata on selvästi vähemmän ja pellot ovat pienialaisempia kuin ympäröivällä seudulla. Seutu on metsäistä ja karjatalous on ollut täällä aiemmin tärkeää.

Hämeen järviylänkö on metsävaltaista moreeni- ja harjuselännealuetta, joka jatkuu yhtenäisenä maakunnan rajojen ulkopuolelle sekä etelään että pohjoiseen. Alueella on ylävytyensä takia useita suuria vedenjakajia, etelässä ensimmäisen Salpausselän vyöhyke jakaa vedet Pohjan- ja Suomenlahteen laskeviin valuma-alueisiin. Jääkauden jälkeen vedenkoskemattomia alueita on runsaasti. Muutamat korkeimmista kohdista kohoavat yli 180 m meren pinnasta. Suurin osa maaperästä on moreenia, ja alueella on suuri määrä geologisesti arvokkaita moreenimuodostumia. Vanhaa asutusta on eniten Kaartjärven ja Punelian seudulla Lopella sekä Liesjärven rantamilla Tammelassa. Alueen muissa osissa merkkejä esihistoriallisesta ja historiallisesta asutuksesta on siellä täällä harvakseltaan, enimmäkseen pienipiirteisten joki- ja järvireittien tuntumassa sekä moreenimuodostumiin tukeutuvana ns. drumliiniasutuksena. Alueen halki kulkee Hämeen Härkätie. Alueen nykymaisemalle on tyypillistä metsäisyys, runsaslukuiset pienet järvet, suot ja vähälukuiset pienet peltoalat. Järviylängöllä on erämaisuutensa vuoksi merkitystä laajana eteläsuomalaisena vihervyöhykkeenä.

Hämeen Härkätie

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Hämeen Härkätie; valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys (valtioneuvoston periaatepäätös, 1995)

Kunta: Hattula, Hämeenlinna, Loppi, Tammela

Arvoluokka: Valtakunnallinen maisemanähtävyys

Kuvailu:

”Tuu tuu tupakkarulla, mistäs tiesit tänne tulla.” Suurin osa suomalaisista tuntee Hämeen Härkätien vanhasta kehtolaulusta. Maisemallisesti Härkätie on läpileikkaus Hämeen viljely- ja järvimaan Tammelan ylänköseudusta. Alue on metsävaltaista moreeni- ja harjuselännealuetta, jossa tielinja kulkee tavanomaisesta poiketen harjuja vasten, ei niitä pitkin. Maisemalle on tyypillistä metsäisyys, runsaslukuiset pienet järvet, suot ja vähälukuiset pienet peltoalat.

Kuva: Mutkittelevalta Härkätieltä löytyy myös yksi pitkä suora.

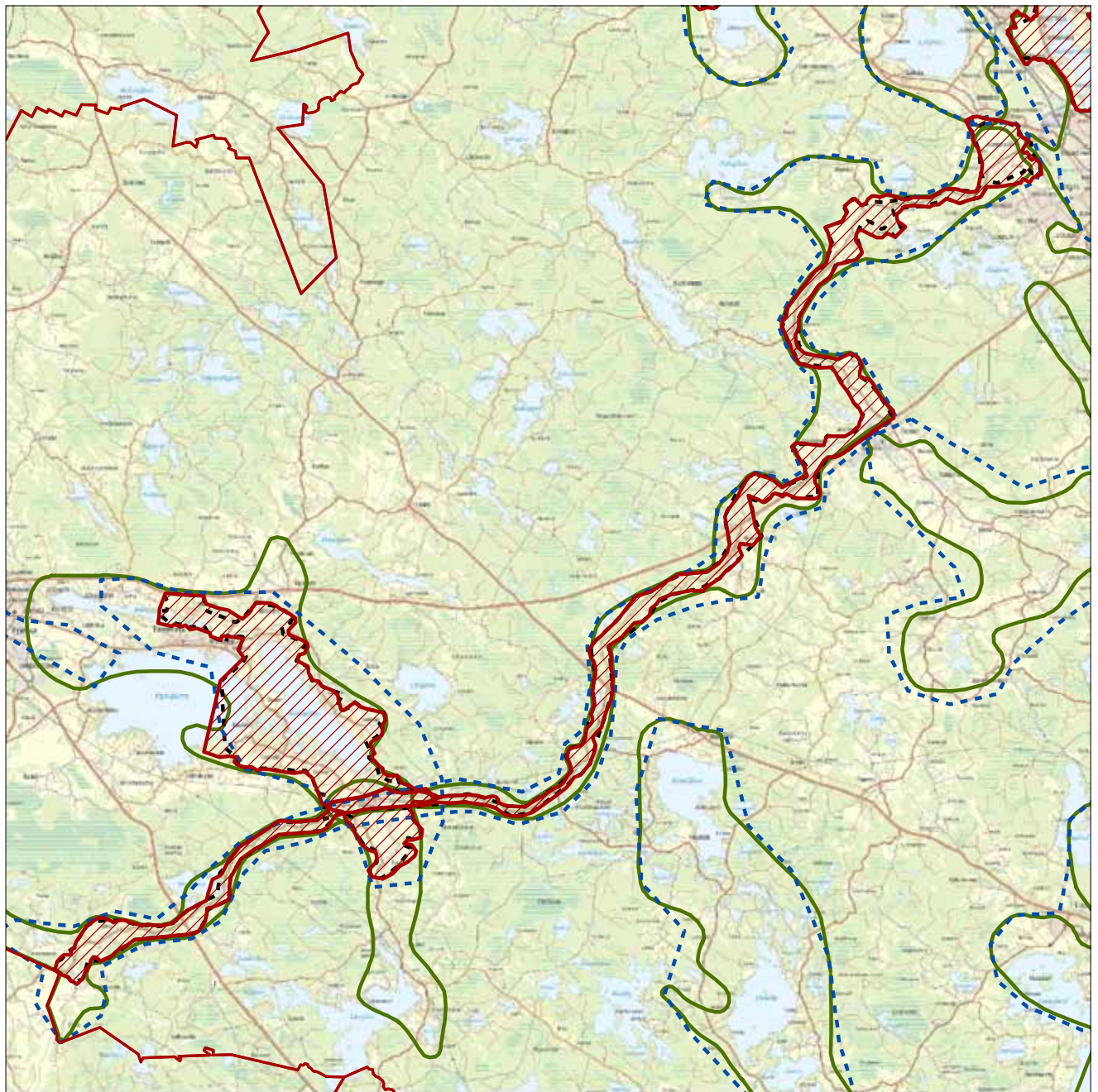
Hämeen Härkätie on Turun ja Hämeen linnojen yhdystie ja Suuren Rantatien ohella keskiajan merkittävin tie Suomessa. Härkätien linjaus on edelleen huomattavilta osin ajokelpoisena käytössä paikallis- ja yksityistienä.

Tiemaisema on peltojen ja metsien vuoropuhelua. Tien varrella on useita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita, kuten keskiaikaiset kylät Tammelan Porras, Rengon Kuittila ja Hämeenlinnan Vuorentaka. Yksittäisistä rakennusryhmistä arvokkain lienee Tammelan Portaankylässä Syrjälän neliömäinen umpipiha, joka on Hämeen parhaiten säilyneitä rakennusryhmiä. Kivilammin torppa Tammelan metsätaipaleella havainnollistaa 1800-luvun torpparimiljöötä. Vaikka maisema-alue on pääsääntöisesti metsätaivalta ja pienipiirteisiä peltoaloja, niin matkan varrelle mahtuu myös muutamia maisemallisesti merkittäviä isoja peltoaukeita. Letkun kylästä ja peltoaukeasta alkaa Härkätien Hämeen osuus. Vuorentaan peltoaukeaan puolestaan maisema-alue päättyy. Väliin jää Portaankylä, Kuittilan ja Kouvalan viljelyaukeat.

Arviointiteksti:

Hämeen Härkätie on kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä historiallinen tielinjaus. Maisemakuva säilynyt metsäisenä ja yhtenäisenä. Linjauksen varrella kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuskohteita.

Rajaus: Ei oleellisia muutoksia vanhaan rajaukseen.

Hämeen härkätie

0 2,5 5 10 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Punelia – Kaartjärvi

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Punelian - Kaartjärven kulttuurimaisemat, maakunnallinen.

Kunta: Loppi

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Lopen luonnonkauniisiin järviin tukeutuva alue edustaa Hämeen järviylängön maisemia parhaimmillaan. Isoista järivistä pohjoisempi Kaartjärvi laskee Vanajaveteen ja eteläisempi Punelia Karjaanjoen vesistöön. Lisäksi on useita pienempiä järviä ja lampia. Järvien välinen vedenjakajakannas kuuluu harju- ja moreenivyöhykkeeseen. Maakylän-Räyskälän natura-alue on valtakunnallisesti erittäin merkittävä ja monimuotoinen luontotyyppien kokonaisuus Tammelan ylängöllä.

Maisema-alue sijaitsee vesi- ja maakulkureittien solmukohdassa. Tämä selittää runsaan esihistoriallisen asutuksen muuten niin karuilla seuduilla. Topenon ja Vojakkalan kylät kuuluvat valtakunnallisesti arvokkaisiin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Ne ovat etelähämäläisiä talonpoikaisia ryhmäkylä, joiden kylärakenne on hyvin säilynyt ja rakennuskanta edustaa ajalleen tyypillistä, hyvin säilynyttä talonpoikaisrakentamista. Kulttuurimaiseman kohokohtia ovat myös Pilpalan kylä ja Salon kartano. Alueella on sijainnut maakunnan ilmeisesti ainoa tunnettu rautaruukki.

Maisemarakenne on tyypillistä Tammelan ylänköseutu sekä Hämeen järviylängöä. Karussa ympäristössä pääosassa ovat harjut ja lukuisat pienet järvet. Asutus on harvaa ja keskittyy muutamaan kylän ja niiden pieniin viljelyaukeisiin sekä järvien rannoille. Suuri osa rakennuskannasta koostuukin järvenrantojen loma-asutuksesta. Tiestö kulkee metsien halki ja maisemassa pilkahtelee joka suunnassa vesi.

Arviointiteksti:

Punelia-Kaartjärven alue edustaa luonnonkaunista Tammelan ylänköä, jossa pääosissa harjut ja vesistöt. Maaseudun kulttuurimaisemaa alueella on vähän ja niistä edustavimmat RKY 2009-rajauksen sisällä.

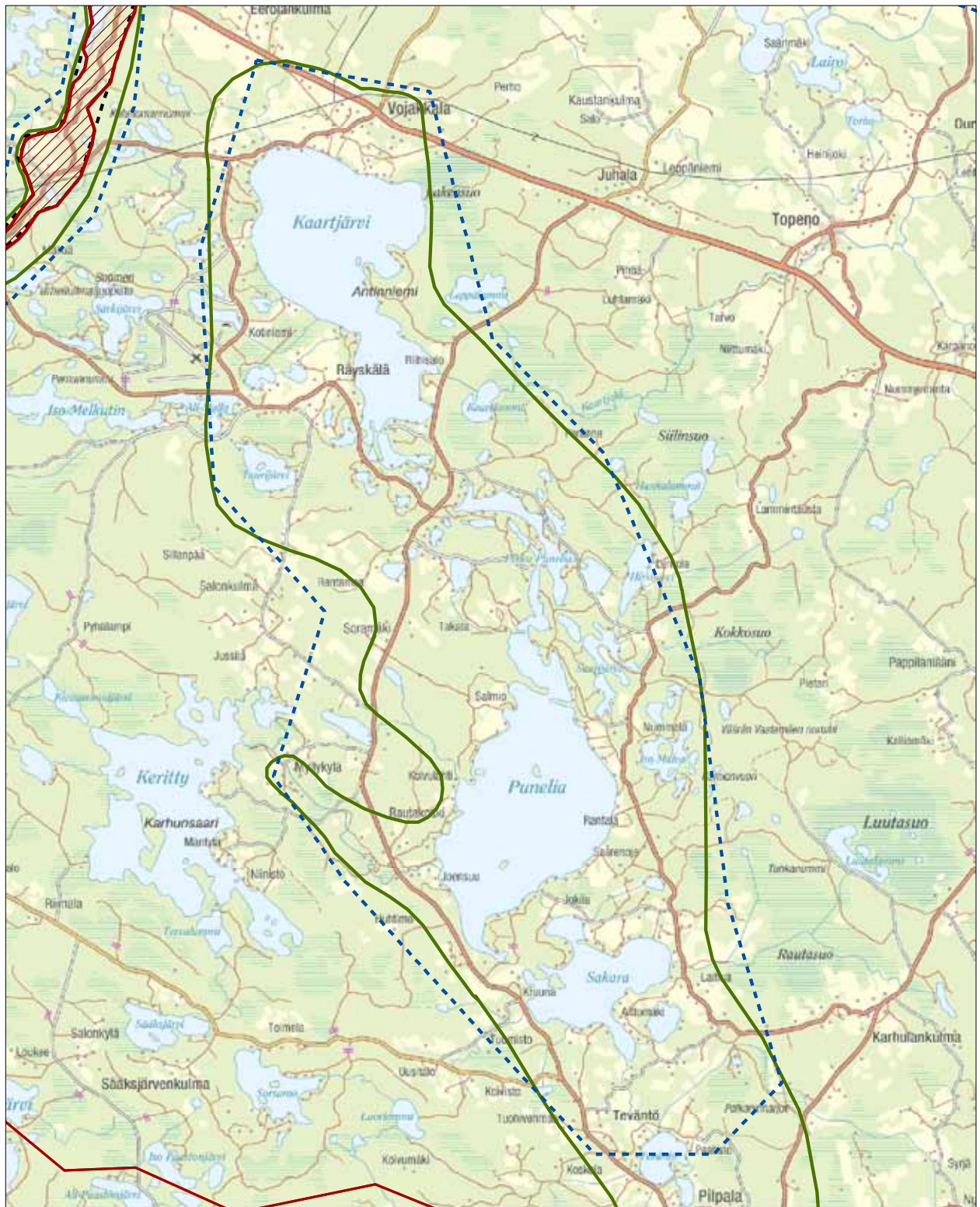
Rajaus: Maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajaus säilyy ennallaan.

Kuvat:

(ylhäällä) Tiivistä kyläasutusta löytyy Vojakkalasta.

(alhaalla) Punelia-Kaartjärven alue on metsäistä ja harvaan asutua. Puiden välistä pilkottaa monin paikoin vesistöt.

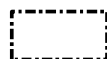

0 0,5 1 2 km

Punelia-Kaartjärvi

Uusi maisemarajaus

Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

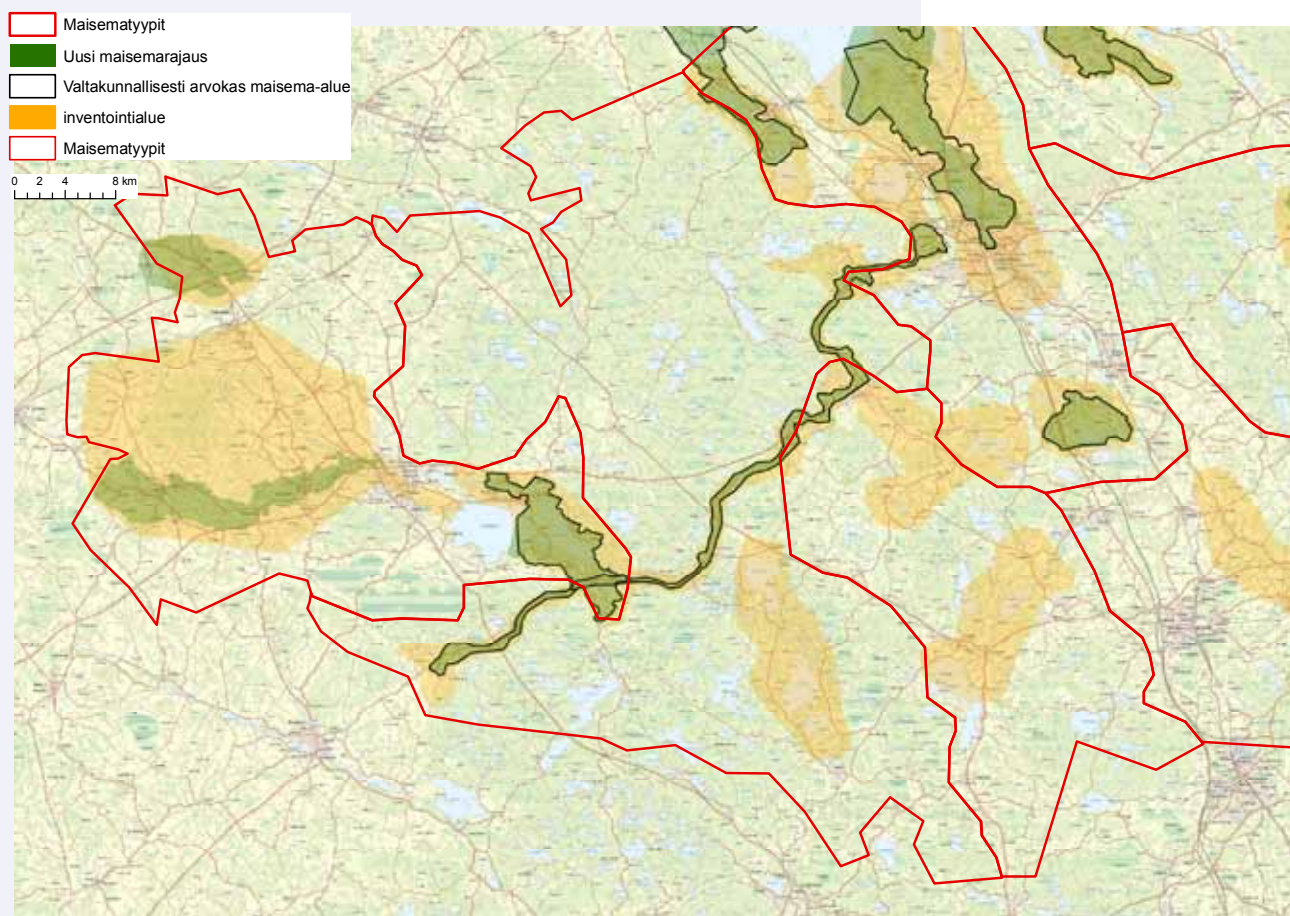

Inventointialue

2.3 TAMMELAN YLÄNKÖSEUTU: Loimijokilaakson viljelymaisemat

Mustiala-Porras-Kaukolanharju

Loimijokilaaksossa on ollut vahva kivistinen asutus mutta muulle maakunnalle ominaisia rautakautisia löytöjä on vain vähän. Keskiajalta eteenpäin Loimijoen, sen sivujokien, Pyhäjärven ja lounais-luode -suuntaisen Humpilan kautta kulkevan harjun tienoot ovat olleet jälleen vahvasti asuttuja. Tammelassa on yksi Hämeen keskiaikaisista kirkoista. 1700-luvun lopulla alueelta on ollut tieyhteys kaikkiin ilmansuuntiin, mm. Härkätien kautta Hämeenlinnaan. Teollistumisen aikakaudella Loimijoesta tuli merkittävä energian lähde - puuvillateollisuudesta sai alkunsa Forssan kaupungin kehitys. Nykymaisemalle antavat leimansa maaseudun, kaupungin ja taajamien lisäksi aluetta halkovat valtatie ja rautatiet.

Mustiala – Porras – Kaukolanharju

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Mustiala – Porras – Kaukolanharju; valtakunnallinen (valtioneuvoston periaatepäättös, 1995)

Kunta: Tammela

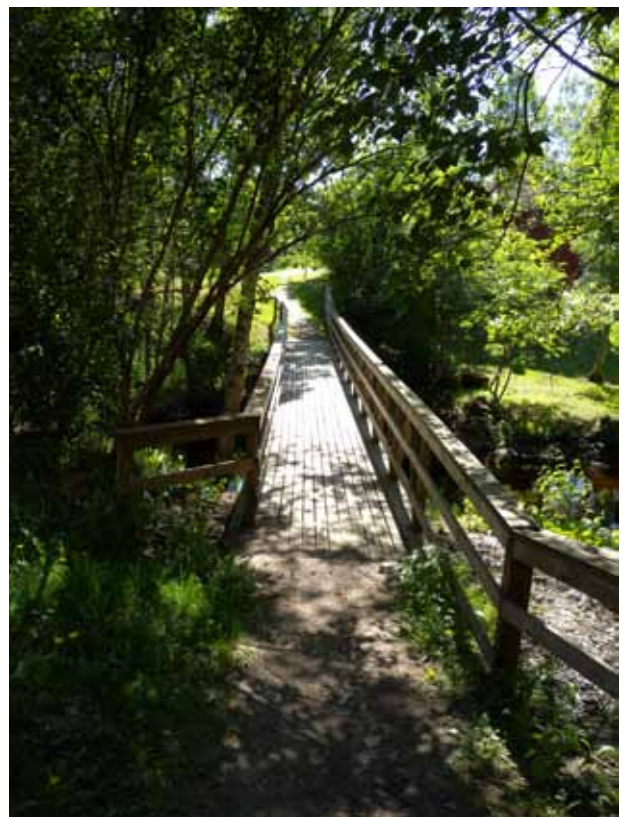
Arvoluokka: Valtakunnallinen

Kuvailu:

Mustiala-Porras-Kaukolanharjun maisema-alue sijaitsee Tammelan ylänköseudulla maakunnallisena maisematyyppinä Loimijokilaakson viljelymaisemat. Maisemarakenteessa yhdistyy Loimijokilaakson savikkoiset viljelyaukeat ja Tammelan ylänköseudun karu harjujen, moreeniselänteiden ja pienehköjen järvien mosaiikki.

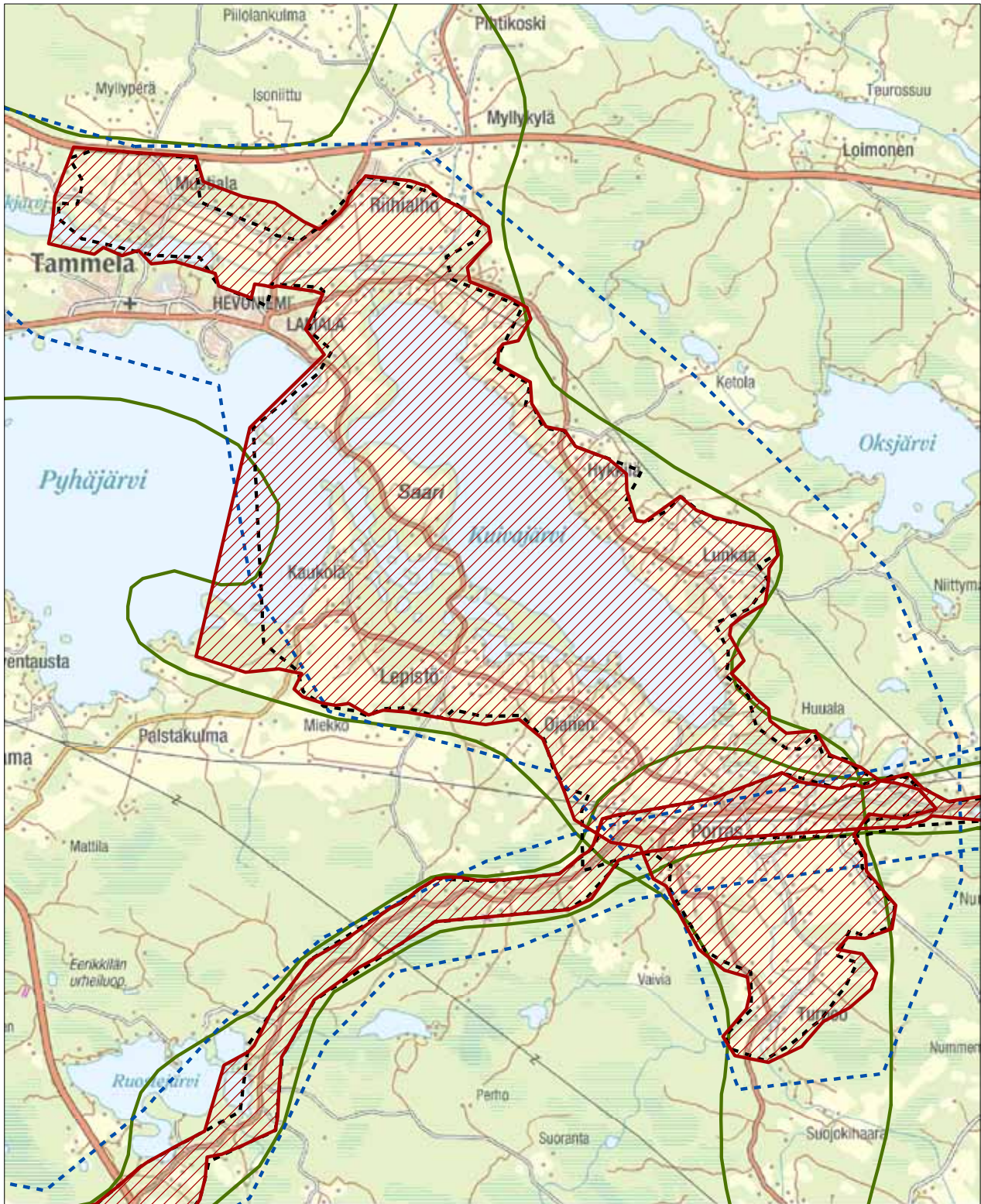
Maisema-alue on näkymiltään avara, selkeiden luonnonpiirteiden jäsentämä ja yksityiskohdiltaan rikas. Maiseman selkärankana olevan harjun molemmin puolin avautuu näyttävä vesistömaisema. Maisemarakenne on luode-kaakkosuuntainen, sekä Kaukolanharju ja sitä jatkava Portaanharju että viereinen Kuivajärvi noudattavat tätä suuntausta.

Asutus on sijoittunut harjuselänteiden tuntumaan ja ravinteikkaimmat savitasangot on otettu jo melko varhain viljelyyn. Pääosa asutuksesta on keskittynyt Kaukolan, Portaan, Hykkilän ja Lunkaan kylien alueelle. Kaukola edustaa pienipirteistä harjunrinneasutusta ja Portaan kylä melko hyvin säilynyttä perinteistä raittikylää. Portaan kylä on kasvanut varhaiskeskiajalla alueen halki kulkevan Hämeen Härkätien varrelle. Siellä on tiettävästi sijainnut Tammelan ensimmäinen kirkko. Portaan vanhoista tiloista Syrjälä on rakennuskannaltaan yksi Hämeen parhaiten säilyneistä ja muodostaa hirsipintaisine rakennuksineen neliön muotoisen umpipihan. Portaan kylä sijoittuu tärkeään maiseman solmukohtaan, jossa Turpoonjoki leikkaa Portaanharjun ja Hämeen Härkätie kulkee kylän läpi. Hykkilän ja Lunkaan kylät sijaitsevat vierekkäin Kuivajärven koillisrannalla, ja niiden viljelykset laskeutuvat

Kuvat:

(ylhällä ja alhaalla) Portaan kylä on merkittävä solmukohta, jonka läpi kulkee historiallinen Hämeen härkätie.

Mustiala-Porras-Kaukolanharju

0 0,5 1 2 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

kauniisti järven rantaan. Kylien asutus on sijoittunut vanhan kylätien varteen, joka etenkin Lunkaan kylässä on vanhan puuston reunustama. Sipilän, Erkkilän ja Mikkolan tilat muodostavat Hykkilän kylässä yhtenäisen ja eheän ryhmän.

Saaren kartano sijaitsee Kuivajärven ja Pyhäjärven väliin jäävässä saaressa, jonka rantaan viettää kartanon englantilaistyylinen puisto. Rakennukset ja puisto muodostavat edelleen perinteisen kokonaisuuden, jota täydentää viljamakasiinille johtava koivukuja. Kujanteen molemmin puolin avautuu kaunis ja tasapainoinen viljelymaisema. Viehättävän Saarensalmen yli johtaa Hämeessä ainutlaatuinen yläpuolisilla tukikaarilla varustettu vanha kaarisilta.

Saaren kansanpuisto lampineen, harjuselänteineen ja vanhoine kartanomiljöineen muodostaa pienipiirteisen kulttuurihistoriallisesti arvokkaan alueen. Portaan ja Kaukolan perinteikkäät kylät sekä niiden väliin jäävä laaja peltoalue on harjuselänteiden rajaama tasapainoinen kokonaisuus.

Kaukolanharju on ollut suosittu näköalapaikka jo 1800-luvun jälkipuolelta. Vuosisadan alussa rakennetusta puisesta näkötorresta avautuvat komeat näkymät luonnonkauniiseen harjumaisemaan. Muun muassa taidemaalari Albert Edelfelt on ikuistanut harjun näkymiä 1880-luvulla. Yksi hänen kuuluisimmista maisemamaalauksista on Näköala Kaukolanharjulta eli Kaukolanharju auringonlaskun aikaan (1889). Kaukolanharjun ja Portaan maisemia ovat 1800-luvulla maallanneet myös Robert Wilhelm Ekman ja Magnus von Wright.

Maisema-alueen pohjoisosassa sijaitsee maamme ensimmäinen maatalousoppilaitos, Mustiala. Sen arvokas rakennuskanta on peräisin 1800-luvulta. Alueelle johtavat hienot puukujat ja rakennusten ympärillä on suuri puisto.

Maisemakuva muodostuu laajojen peltoaukeiden, metsäisten selänteiden ja harjumaiseman monimuotoisuuden vaihteluista. Maiseman perusrakenteena on maakunnalle tyypillinen luodekoillissuuntainen harjuselänne ja tämän suuntaisena kulkeva Kuivajärvi. Yhtenäisimmät peltoaukeat ovat sijoittuneet

Kuvat:

(ylhäällä) Mustialan maatalousoppilaitoksen rakennuskantaa.

(alhaalla) Viljelymaisemaa.

järven etelä- ja pohjoisrantojen savikoille ja hiesu- ja hietamaille. Maisemakuvaa rajaavat harju- ja moreeniselänteet.

Arviointiteksti:

Mustiala – Porras – Kaukolanharjun maisema-alueella on pitkä kulttuurihistoria, joka näkyy tänäkin päivänä alueen lukuisina muinaisjäännöksinä sekä keskiaikaan pohjautuvana asutuksena ja tielinjana. Pellot ovat olleet vuosisatoja viljelyksessä ja Saaren kartanoalue, joka on Kaukolanharjun ohella ikuistettu useisiin tunnettuihin maalauksiin. Suomen vanhin maatalousoppilaitos Mustiala on rakennushistoriallisesti arvokas ympäristö. Kaukolanharju on ollut tunnettu maisemanähtävyys jo 1800-luvulla.

Rajaus:

Valtakunnallisen alueen rajaus pysyy samana, vain pieniä muutoksia alueilla, esim. rajauksen sisälle otetaan Salimäen-Korkeamäen arvokas kallioalue.

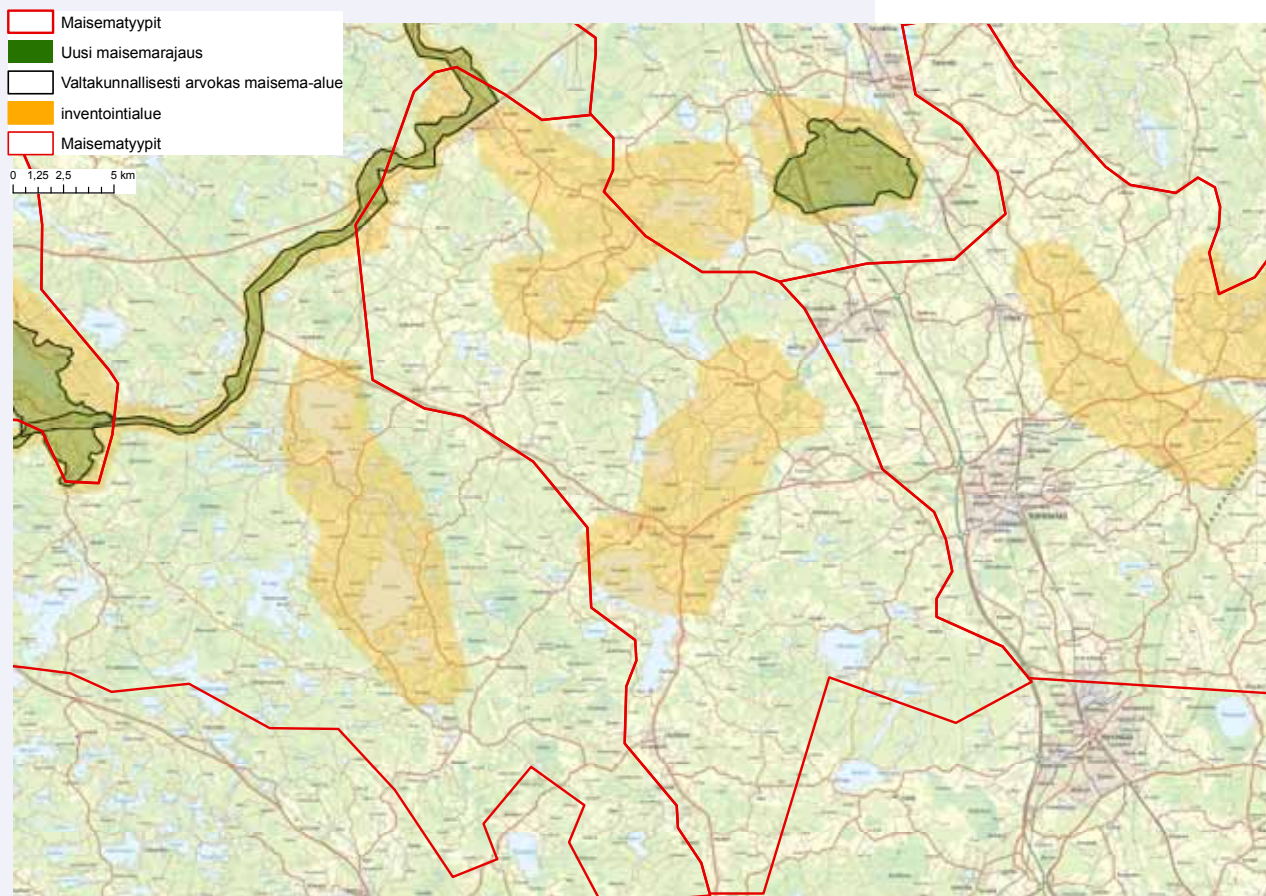
Kuva: Vanhat rakennukset, pellot ja taustalla siintävä vesi ovat tyypillistä maisema-alueelle.

2.4 TAMMELAN YLÄNKÖSEUTU: Hämeen järviylängön viljelymaisemat

Uusikylä-Renkajoki

Lopen - Vähikkälän kulttuurimaisema

Hämeen järviylängön viljelymaisemille on tyypillistä laaksojen sekä moreeni- ja harjuselänteiden mosaiikkimainen vuorottelu. Maisemassa se näkyy peltojen ja metsäsaarekkeiden pienialaisena vuorotteluna sekä kumpuilevina viljelyaukeina. Alueella on paljon peltöjä, joiden maaperä on hietaa tai hiesua. Pienehköt järvet ja joet kuuluvat enimmäkseen Vanajaveden valuma-alueeseen, mutta etelästä on yhteys myös Vantaanjokeen. Vanha asutus on hakeutunut enimmäkseen nimenomaan jokireittien varteen, mutta myös harjujen liepeille sijoittuvaa vanhaa asutusta on ainakin Kormun tienoilla. Selvimmät vanhan asutuksen vyöhykkeet ovat Loppijärven-Tervajoen, Kaartjoen ja Renkajoen varsilla. Aluetta halkoo keskiaikaisperäinen Loppijärven itärantaa kulkeva Helsingin ja Hämeenlinnan välinen maantie. Pohjoisessa taas Hämeen Härkätie kulkee Renkon kirkonkylän kautta. Nykymaisemaa leimaa edelleen maisemallinen pienipiirteisyys ja pitkän historian tuntu. Uusimpiin maiseman muutoksiin kuuluvat kantatie 54:n rakentaminen sekä lisääntyvä loma- ja pientaloasutus erityisesti Lopella.

Uusikylä - Renkajoki

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vanajaveden kulttuurimaisemat, maakunnallinen

Kunta: Hämeenlinna, Janakkala

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Maiseman perusrakenteena ovat kaakko-luodesuuntaiset harjut ja samansuuntaiset viljelyaukeat. Uusikylä-Renkajoen kulttuurimaisema edustaa Hämeen järviylängön viljelymaisemien tyypillisimpiä maisemarakenteen piirteitä.

Renko ja Pyhän Jaakon keskiaikainen kirkko ovat olleet Hämeen Härkätien kulkijoiden merkittävä pysähdys- ja pyhiinvaelluspaikka. Maisema-alueen useat kylät ovat myös keskiaikaista perua. Kylät yhdistää viljelyaukeiden läpi Haapajärveen laskevat joet, Renkajoki ja Kaartjoki sekä vanha tie, jonka varrelle kylien asutus on sijoittunut.

Vesistöjä on alueella runsaasti. Loivasti kumpuilevat pellot viettävät jyrkästi meandroivaan Renkajokeen. Maisema-alueen eteläosassa mutkittelevan Kaartjoen rantaluiskat ovat loivia ja matalia. Maaperän mosaiikkimaisuus näkyy maisemakuvan vaihtelevuutena. Kumpuilevat pellot ja jokien kasvillisuus peittää paikoin laajempia näkymiä. Maisemakuvaa rikkovat harjun soranotot, pelloille rakennetut uudisrakennukset sekä hakkuut.

Arviointiteksti:

Uusikylä-Renkajoen maisema-alue edustaa tyypillistä Hämeen järviylängön viljelymaisemaa. Mosaiikkimainen maisemarakenne luo vaihtelevan taustan vanhoille kylille ja elävälle kulttuurimaisemalle.

Rajaus: Maakunnallisen maisema-alueen rajausta säilytetään ennallaan.

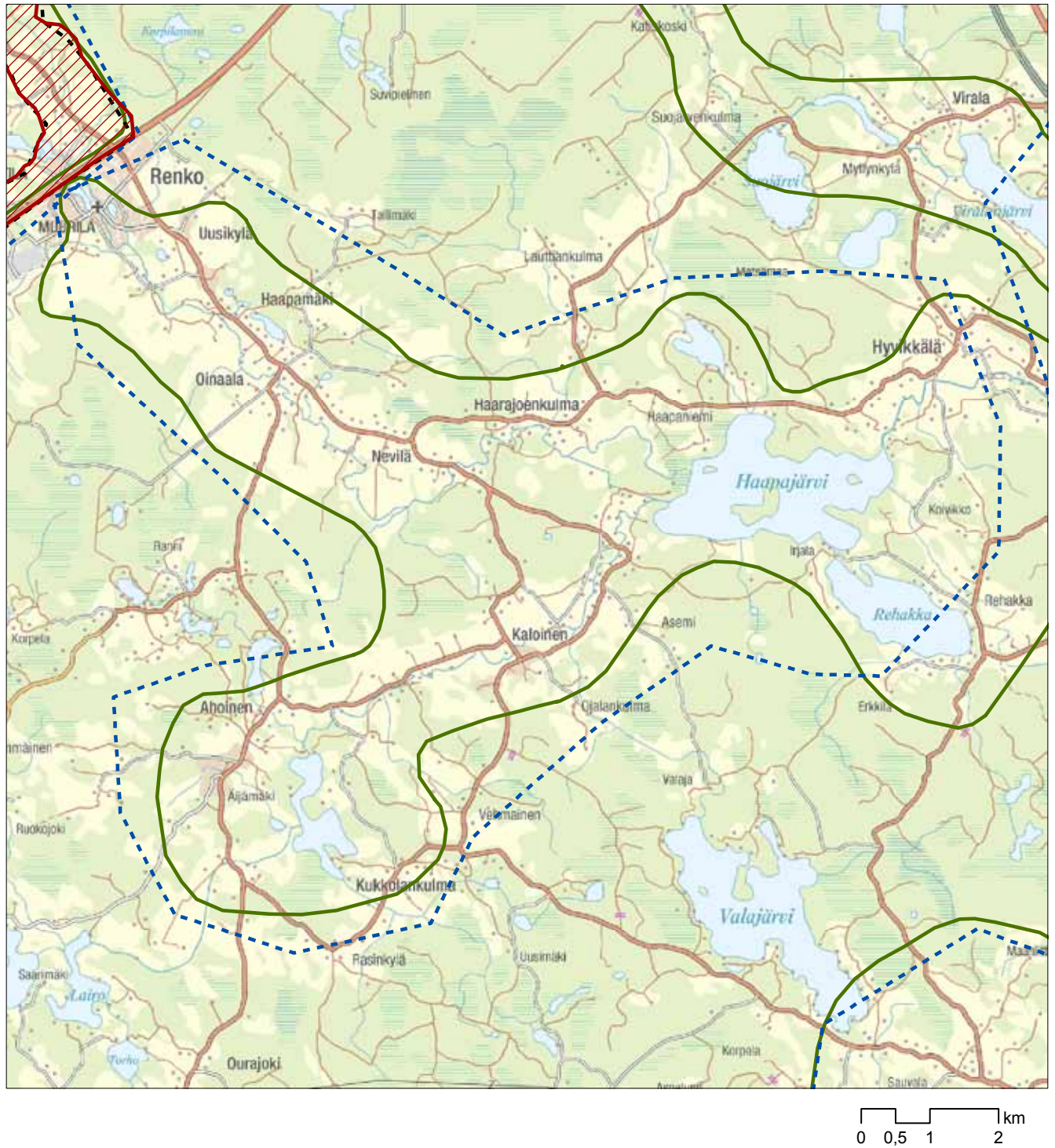
Kuvat:

(ylhäältä alas)

Uusikylä on RKY 1993 aluetta.

Haapajärven rantapelloja.

Maisemapuut monipuolistavat maisemaa.

Uusikylä - Renkajoki

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Loppi - Vähikkälä

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Lopen - Vähikkälän kulttuurimaisemat, maakunnallinen

Kunta: Loppi, Janakkala

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Maisemarakenne on tyypillistä Tammelan ylänköseudulle, jossa vaihtelevat harjut, moreeniselänteet, pienet järvet ja pienipiirteiset peltoalat. Laajemmatkin peltoalueet vaikuttavat pienemmiltä mosaiikkimaisen maisemakuvan takia. Vähikkälässä maisemarakennetta rikkovat jossain määrin harjun maanotot.

Asutus on harvaa ja sijoittunut teiden varsille sekä moreenikumpareille peltojen reunoille. Joet ja järvet ovat olleet tärkeitä kulkuväyliä vanhan tiestön lisäksi. Viljelymaa on pienipiirteisistä, pellot ja metsäsaarekkeet vuorottelevat. Vähikkälässä on ympäröivään alueeseen suhteutettuna tavallista enemmän viljelyalaa mutta pienipiirteisillä pelloilla uhkana on pensaikoituminen ja sitä myötä maiseman umpeutuminen. Arvokkainta rakennettua kulttuurimaisemaa on Lopen kirkonkylässä, jossa maiseman kohokotia ovat molemmat kirkot, sekä vanhan kirkon ympäristö. Muinaisjäännöksiä on runsaasti koko alueella.

Maisemakuva on hyvin pienipiirteinen ja mosaiikkimainen, johtuen maaperästä ja alueen halki kulkevista harjujonoista ja moreeniselänteistä. Pellot ovat loivasti kumpuilevia. Metsäsaarekkeiden takaa pilkottaa monin paikoin vesi ja vastarannat metsäiset selänteet.

Arviointiteksti:

Lopen-Vähikkälän kulttuurimaisema kuuluu Tammelan ylänköseutuun, joka on ympäröivää vehmasta kulttuurialuetta karumpaa ja pienipiirteisempää. Maisema-alue edustaa Hämeen järviylängön viljelymaiseman tyypillisiä maisemarakenteen piirteitä.

Rajaus: Osa laajempaa maakunnallista Vähikkälän kulttuurimaisemaa. Rajaus pysyy ennallaan.

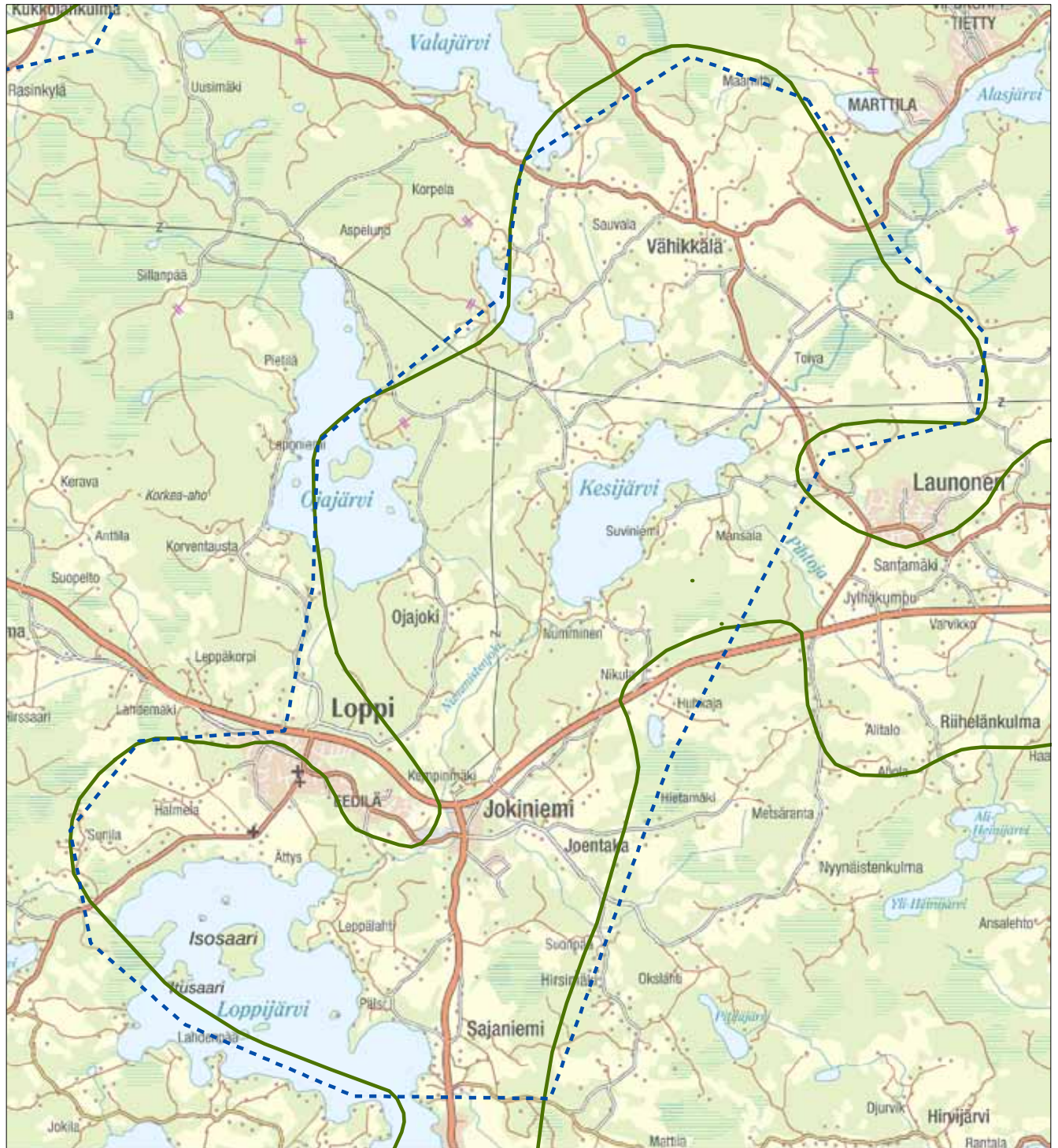
Kuvat:

(ylhäältä alas)

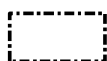
Maisemarakenne on mosaiikkimainen.

Joet elävöittävät maisemaa.

Perinnemaisemat pysyvät avoimina lehmien avulla.

Uusi maisemarajaus

Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus
(valtioneuvoston periaatepäätös 1995)

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Inventointialue

Loppi - Vähikkälä

2.5 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Vanajaveden laakso

Sääksmäki - Tarttila

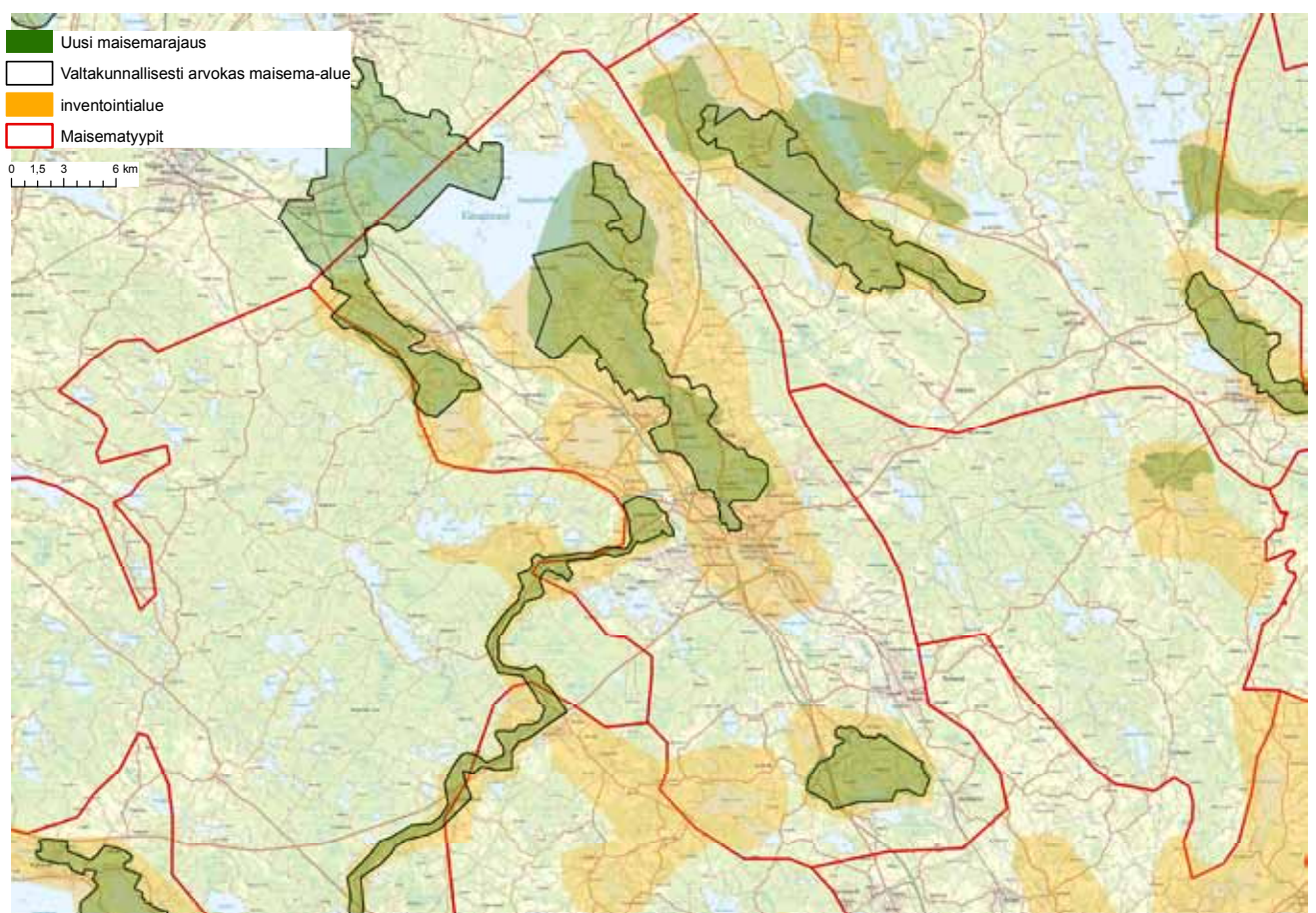
Vanajaveden laakso ja Aulanko

Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisema

Lehijärvi - Ihalempi

Keski-Hämeen viljely- ja järviseutua voidaan pitää Hämeen varsinaisena ydinalueena. Vanhin asutus ja viljavat savikot sekä vaihtelevat vesireitit keskittyvät tälle seudulle. Maisema on hyvin monimuotoista ja usein pienipiirteistä. Tämä johtuu paitsi vaihtelevista luonnonoloista, myös monipuolisesta ja pitkään jatkuneesta sekä alkutuotantoon että teollisuuteen liittyvästä elinkeinoelämästä. Huomattava osa maamme esihistoriallisesta rautakautisesta asutuksesta on sijainnut Vanajaveden laaksossa. Pitkäaikaista asutusta ja pitkiä kulttuuriperinteitä kuvaa muun muassa keskiaikaisten kirkkojen ja vanhojen talonpoikais- ja kartanorakennusten suuri määrä.

Vanajaveden laakso on Suomen asutus- ja kulttuurihistorian merkittävimpiä seutuja. Kokemäenjokeen laskeva Vanajaveden pitkä vesireitti on kautta aikain tuonut asutusta ja välittänyt samalla kulttuuri- ja muita vaikutteita rannikolta sisämaahan. Korkeustasoltaan Vanajaveden laakso on maakunnan alinta aluetta. Vesistön suuntaisesti kulkevat harjuselänteet rajaavat alavaa aluetta, joka on pienilmastoltaan ihmiselle ja viljelylle suotuisa. Maisemakuvassa vallitsevia ovat vesistöt, harjut ja hyvin pitkään viljelyssä olleet pellot. Hämeen esihistorian merkittävimmän jakson, rautakauden asutus keskittyy paljolti Vanajaveden laaksoon. Sen aikaiset linnavuoret, röykkiöhaudat sekä kuppi- ja miekanhiontakivet ovat muinaisjäännöksinä mitä näyttävimpiä. Vanajaveden linnavuoret muodostavat maassamme ainutlaatuisen yhtenäisen ketjun. Keskiajan monumentteja ovat Hämeen linna ja useat keskiaikaiset kirkot. Myöhempien aikojen alueelle ominaisia kulttuuripiirteitä ovat Hämeenlinnan 1639 perustettu kaupunki, lukuista kartanot ja eriaikaiset maanpuolustukseen liittyvät monumentit. Vanajaveden laakson maisemalle antavat leimansa myös maan vanhin rautatie ja uudemmissa suurista liikenneväylistä erityisesti Tampereen ja Helsingin välinen moottoritie.

Sääksmäki – Tarttila

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Sääksmäki-Tarttila; valtakunnallinen (valtioneuvoston periaatepäätös, 1995).

Kunta: Hämeenlinna

Arvoluokka: Valtakunnallinen

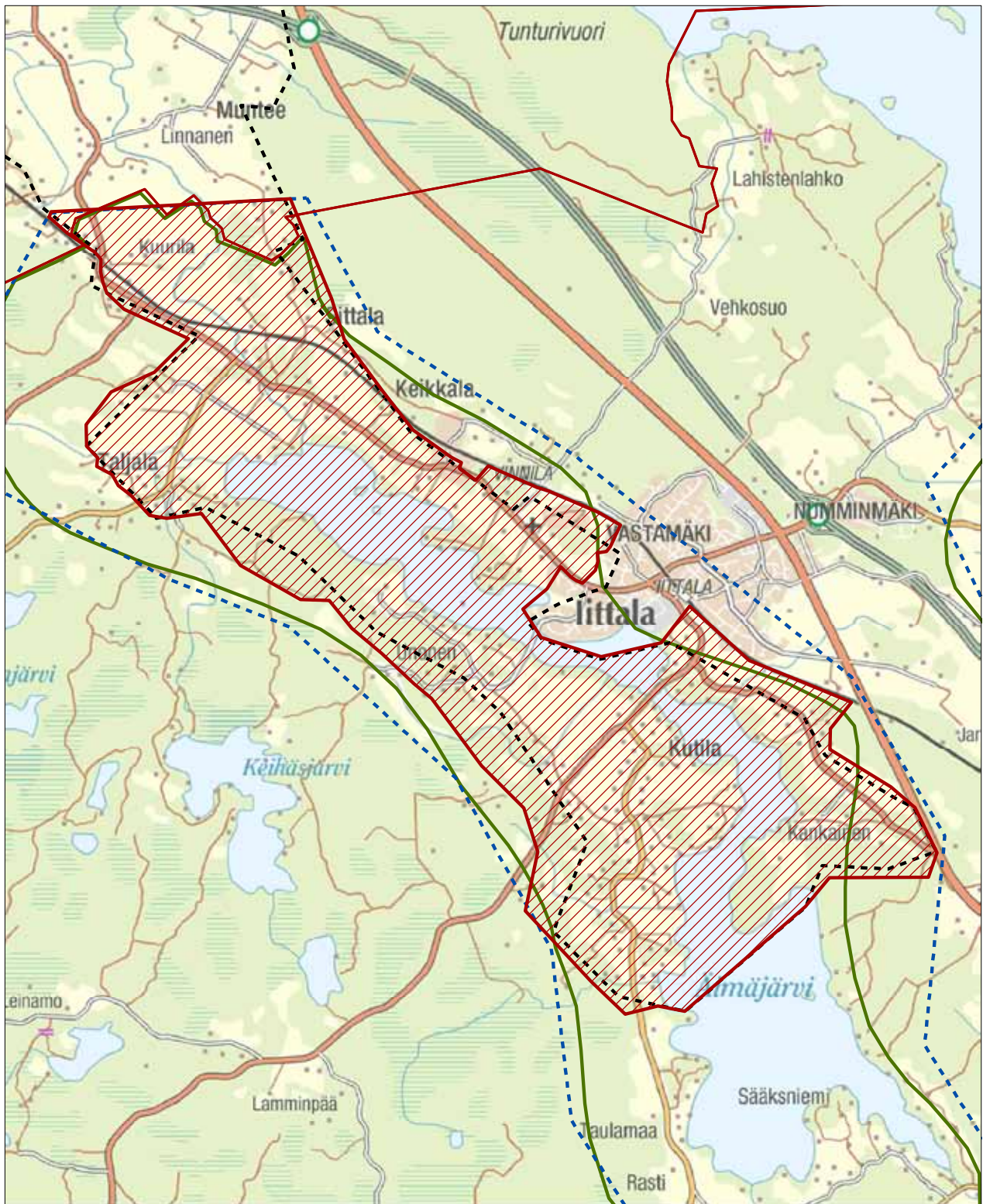
Kuvailu:

Kanta-Hämeen Sääksmäki-Tarttilan maisema-alue on osa laajempaa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, joka ulottuu Pirkanmaalla Rapolan linnavuorelle. Kanta-Hämeen osa on alueen hännänpää, joka levittäytyy Äimäjärven rantasavikoille. Maisemarakenteeltaan Sääksmäki-Tarttilan Kanta-Hämeen puoli edustaa Keski-Hämeen viljely- ja järvisiivä Vanajaveden laakson maisemaa. Maisema-alueen länsipuolelta alkavan Tammelan ylänkösiivä karu, metsäinen moreenialue on kuitenkin läsnä maisemakuvaaja rajaavina laajoina moreenisiiväelänteinä. Kalliomaan-Tulikallion alue koostuu Kalliomaan, Harjavanmäen ja Tulikallion selänteistä sekä valtakunnallisesta lehtojensuojeluohjelma- ja Natura 2000 -kohteesta. Kalliomaan-Tulikallion alue on arvokas kasvistollisesti, sillä siellä kasvaa runsaasti mesotrofisia sammallajeja ja uhanalaisia kallioseiämäjäkeliä. Kallioalueen etelärinteen tyvellä kasvaa runsaasti metsälehmusta ja pähkinäpensasta.

Keskiajalla perustetut kartanot ja perinteiset kylät luonnehtivat alueen keskeisiä kulttuuripiirteitä. Alueella on useita kartanoita, jotka kaikki ovat peräisin 1500-luvulta. Kankaisten kartano sijaitsee harjun kupeessa omalla niemellä Äimäjärven rannalla. Kartanolle johtaa pitkä koivukuja ja sen hirsinen päärakennus

Kuva: Taljalan kylän peltoja.

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Sääksmäki - Tarttila

on vuodelta 1851 ja nykyinen klassistinen ulkoasu vuodelta 1951. Niemen kartano sijaitsee maisemallisesti edustavalla paikalla Äimäjärven länsipohjukassa, Taljalan ja Sittalan kylien välissä. Nykyinen päärakennus on 1800-luvun alkupuolelta ja kartanon kokonaisuus on arkkitehtonisesti korkeatasoinen aikansa kartanokulttuurin edustaja. Kuurilan kartanon suuri tiilinaavetta hallitsee Kuurilan peltoaukean pitkää näkymää. Kartanon nykyinen klassistinen päärakennus on vuodelta 1925. Kuurila muodostaa Niemen kartanon ja Linnastenkylän peltöjen kanssa laajan tasankomaisen maisemakokonaisuuden.

Alueen kylät Taljala, Sittala, Keikkala ja Kutila ovat kaikki keskiaikaisia. Rautakautiset kalmistolöydöt osoittavat asutuksen olleen jo varhain keskittynyttä. Kylät ovat kasvaneet 1400-luvulta peräisin olevan Hämeenlinna-Toijala –tien varteen. Talot ovat sijainneet tien tuntumassa ja pienasutus on sijoittunut mäkiin. Keikkala oli aikaisemmin alueen keskeinen kylä. Teollistuminen myötä asutuksen painopiste siirtyi litalaan. Vanhan tie ja tienvarren talot ovat säilyttäneet vanhan ilmeensä. Uudisrakentamista peltomaisemassa on hyvin vähän ja kartanot ovat edelleen maiseman kiintopisteitä.

Arviointiteksti:

Sääksämäki-Tarttilan Hämeen alue on osa laajempaa Pirkanmaalle ulottuvaa maisema-aluetta, jonka ydinalue on Rapolan linnavuori. Maisema-alue edustaa monipuolista hämäläistä maisemaa, jossa luonnonarvot ja historia kohtaavat.

Rajaus:

Vanhaa rajausta laajennettiin. Rajauksen sisälle Kalliomaa-Tulikallion erittäin arvokas kallioalue sekä Turkinmäki kirkon takana. Rajaus ympäröivien metsäisten selänteiden linjaa pitkin.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Turkinmäen peltöjä ja rakennuskantaa.

Peltosaarekkeet ja maisemapuut elävöittävät maisemaa.

Vanajaveden laakso ja Aulanko

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vanajaveden laakso ja Aulanko; valtakunnallisesti arvokas (valtioneuvoston periaatepäätös, 1995)

Kunta: Hämeenlinna, Hattula

Arvoluokka: Valtakunnallinen

Kuvailu:

Vanajaveden laakso on maakunnan maisema-alueista merkittävin. Sille antavat leimansa rautakautiset linnavuoret ja muut muinaisjäännökset, keskiaikaiset kivikirkot, niitä yhdistävä tiheä historiallinen tieverkosto, maamme oloissa poikkeuksellinen kartano- ja puistokulttuuri sekä harjujen ja peltoaukeiden kokonaisuus. Rehevää Etelä-Hämeen lehtokeskuksen alueella sijaitsevaa Vanajaveden laaksoa reunustavat harjut ja mäkimaat, joilla moreeniselänteiden korkeimmat kohdat nousevat yli 140 metriä merenpinnan yläpuolelle. Vanajaveden vesistöreitti mutkittelee alueen halki kaventuen välillä vain 50 metrin levyiseksi ja aueten lopulta Vanajanseläksi. Maiseman selkäranka on kallioperän murroslaaksoon syntynyt laaja ja yhtenäinen harju hietaliepeineen.

Vanajaveden laakson maisema-alueella yhtyvät monipuolisesti kulttuuriin, vesistöihin ja geologisiin erityispiirteisiin liittyvät maisemaelementit. Seudulle ominaisia kulttuuripiirteitä edustavat vanhat kartanot ja erityisen arvokkaat keskiaikaiset rakennusmonumentit sekä niihin liittyvät miljööt. Ihminen on asuttanut Vanajaveden rantoja jo kivilaudelta alkaen. Vanajavedelle saavuttiin Kokemäenjokea pitkin ja asumaan asetuttiin niemien ja saarten rannoille. Lämpimät harjurinteet ja niiden liepeiden viljelyyn

Kuva: Suontaan kartano Hattulassa.

edulliset hietamaat loivat jo varhain mahdollisuuden pysyvään asutuksen syntymiseen ja viljelyn kehittämiseen.

Keski-Hämäläiseen kulttuurihistoriaan liittyvät oleellisia vauraat talonpoikaiset tilat ja suuret kartanot vanhoine rakennuksineen, puistoineen ja puukujanteineen. Näillä on edelleen suuri merkitys Vanajaveden laakson perinteisessä maisemakuvassa. Maisemaa kehystävät harju- ja moreeniselänteet, jotka yhdessä Vanajaveden vesistön kanssa muodostavat suurmaiseman perustan. Maisemakuvassa merkittäviä ovat muinaislinnat, jotka muodostavat Suomessa ainutlaatuisen keskittymän. Maisema-alueen korkein kohta on Tenholan linnavuori, joka kohoaa 50 metriä ympäristöstään ja 144 metriä merenpinnasta.

Arviointiteksti:

Vanajaveden laakso on ikivanhaa Keski-Hämeen viljely- ja järvisuudun kulttuurimaisemaa, jolle komeat harjuselänteet ja vesistöt luovat jylhät puitteet. Alueen arvo perustuu kauniin maisemakuvan lisäksi ainutlaatuisiin kulttuurihistoriallisiin kohteisiin, joita ovat muun muassa vanhat linnat ja linnoitukset. Esihistorialliselta ajalta jatkunut asutus ja maankäyttö ovat luoneet monikerroksisen kulttuurimaiseman, jonka kohokohtia ovat lukuisat kartanot puistoineen, jyrkät kivikirkot, keskiaikaiset kylät ja perinteiset laitumet katajaketoinen.

Rajaus:

Rajauksen tarkennuksia, Hattulan Mierolassa Ventolan tila mukaan rajaukseen. Tyrvännössä yhdistetään Retulansaari yhtenäiseksi alueeksi muun maisema-alueen kanssa.

Kuvat:

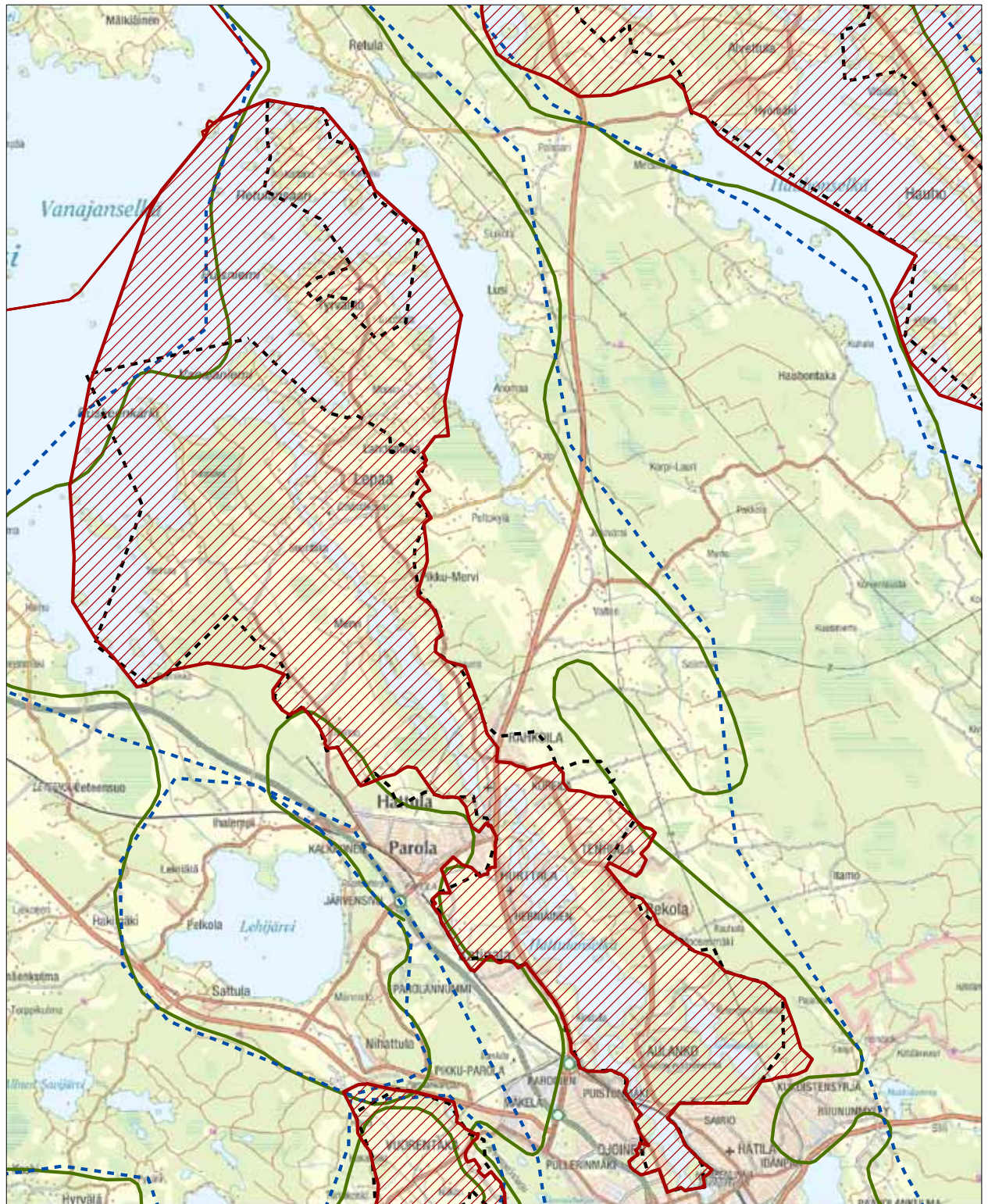
(ylhäältä alas)

Hattulan vanha kirkko Vanajavedeltä kuvattuna.

Retulansaaren maisemanhoitajia.

Ilmakuva Aulangon näkötorjasta Metsänkylän suuntaan.

Rautatiesilta ja Aulankoa Hämeenlinnassa.

0 1,25 2,5 5 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Vanajaveden laakso ja Aulanko

Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisema

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Hakoinen – Kernaala; valtakunnallinen (valtioneuvoston periaatepäätös, 1995)

Kunta: Janakkala

Arvoluokka: Valtakunnallinen

Kuvailu:

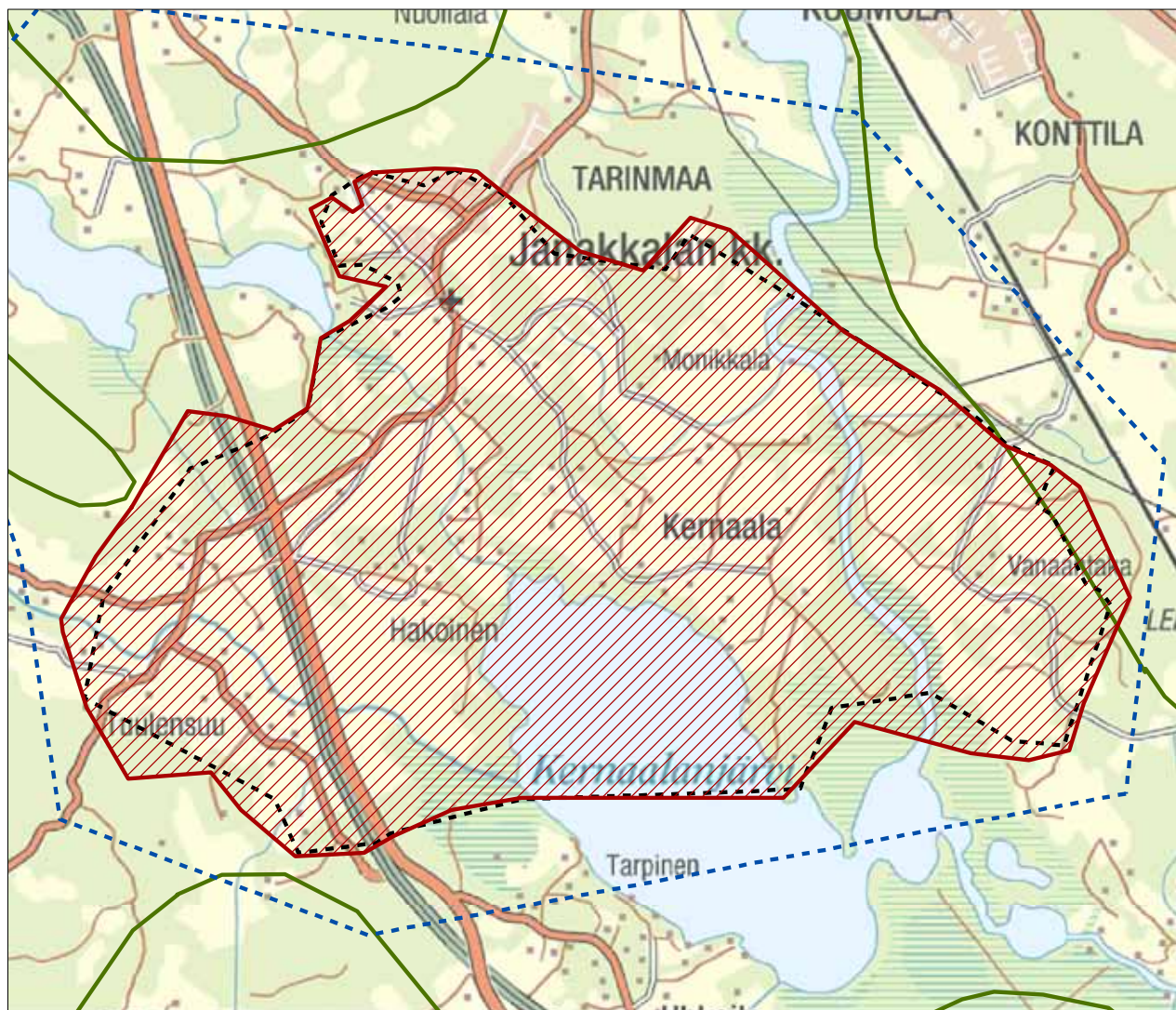

Kuva: Näkymä Hakoisten linnavuorelta.

Hakoisten – Kernaalan alue on Hämeen varsinaista ydinaluetta ja se on edustava otos Keski-Hämeen viljely- ja järvisuudun luonnon- ja kulttuuripiirteistä. Hakoisten maisema on piirteiltään vaihtelevaa ja voimakkaiden geologisten pinnanmuotojen jäsentämää tasapainoista hämäläistä viljelymaisemaa. Vuoret, laaksot ja kalliojyrkänteet luovat vaikuttavan kontrastin laajoille yhtenäisille viljelyksille. Maiseman kiintopisteenä toimii jylhä Hakoisten linnavuori sekä sen juurella oleva Hakoisten kartano, joka luo maisemaan arvokkaan historiallisen leiman. Keskihämäläiseen maisemaan oleellisenä liittyvää vesistöä edustavat Kernaalanjärvi, johon linnavuoren rinteet ja rantasavikot laskeutuvat, sekä kaksi viljelysten lomassa mutkittelevaa jokea.

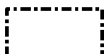
Alueen luonnonpiirteitä luonnehtivat voimakkaat geologiset muodostumat, laajat savikkotasangot sekä järvi ja mutkittelevat joet. Alueen pohjoisosassa on yksittäisiä harjumuodostumia. Laakson pohjalla virtaa Hiidenjoki. Kernaalanjärvi savikkorantoinen hallitsee alueen eteläosaa. Järven rannassa on lehtomainen metsäsaareke Niinisaari, ja linnavuoren kupeessa on kasvistoltaan arvokas vuorenaluslehto. Linnavuoren rinteillä kasvaa lisäksi uhanalaisia kasvilajeja, muun muassa kalkkia suosivaa päivännoutoa.

Hakoisten alueen pitkästä asutushistoriasta kertovat lukuisat rautakautiset kalmistolöydöt. Kulttuurihistorian kerroksellisuus on erikoisella tavalla nähtävissä alueen maisemakuvassa tänäkin päivänä. Myös alueen luonnonmaisemassa heijastuu vuosisatainen kulttuurin vaikutus. Hakoisten linnavuorta on todennäköisesti käytetty puolustustarkoituksiin jo esihistoriallisella ajalla. 1200-luvun keskivaiheilla Birger Jaarlin johtaman käännästyön yhteydessä Hämeen linna on luultavasti 1300-luvulla syrjäyttänyt Hakoisten linnan. Linnavuoren ympärille on perustettu noin 188 hehtaarin suuruinen muinaismuistolain mukainen suoja-alue. Linnavuoren juurella sijaitseva Hakoisten kartano liittyy olennaisesti alueen kulttuurihistoriaan. Sen rakennukset ja ympäristö ovat sekä kulttuurihistoriallisesti että maisemallisesti arvokkaita ja säilyneet perinteisessä asussaan. Rakennuksia ympäröi suuri englantilaistyylinen puisto.

0 0,5 1 2 km

Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisema

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Alueella on kaksi muutakin mahtikartanoa, Monikka-la ja Vanantaka, jotka sijaitsevat kumpikin laajojen viljelysten ja suuren puiston keskellä. Kartanot ovat rakennuksiltaan ja ympäristöltään hyvin säilyneitä ja perinteisiä. Janakkalan harmaakivikirkko on Hämeen nuorimpia keskiaikaisia kirkkoja. Kirkkoa ympäröivä kylä on säilynyt varsin hyvin perinteisessä asussaan. Maisema-alueen länsiosan rikkovat vanha valtatie sekä Helsinki – Tampere moottoritie. Alueen pohjoisosassa on joitakin maisemaa rumentavia sora-kuoppia.

Arviointiteksti:

Arvoissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia edellisestä inventoinnista. Hakoisten - Kernaalan alue edustaa hämäläistä maisemaa parhaimmillaan. Maisemarakenne on tasapainoinen hämäläinen viljelymaisema, jossa historia on läsnä. Perinnemaisemat, lukuisat muinaisjäännökset, kartanot ja maisemaa hallitseva linnavuori sekä keskiaikaisen kirkon ympärille muotoutunut kylä muodostavat vahvan kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden.

Rajaus:

Rajauksessa pieniä tarkistuksia vanhaan rajaukseen. Rajaus seuraa peltoaukeita ympäröivien selänteiden luontevaa linjaa.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Lehmät hoitavat perinnemaisemia Hakoisissa.

Näkymä Hakoisten linnavuorelle ja kartanolle.

Monikkalan kartanon vanha tiilirakennus ja peltomaisemaa.

Lehijärvi - Ihalempi

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vanajaveden kulttuurimaisemat, maakunnallinen.

Kunta: Hattula

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Lehijärvi-Ihalemmen maisema-alue koostuu viidestä keskiaikaisesta kylästä Lehijärven ja Armijärven rannoilla. Avointa maisemaa rajaavat harjut ja moreeniselänteet. Lehijärvi on lähes pyöreä loivarantainen harjunlievejärvi. Viereinen pienempi Armijärvi on pitkä ja kapea, jyrkkäreunainen pohjavesijärvi. Armijärven koillisrannoilla on huvila-asutusta 1900-luvun alkupuolelta.

Alueella on lukuisia muinaisjäännöksiä ja Raimaanmäeltä löydetty polttokenttäkalmisto ja alueen kahdeksan uhrikiveä osoittavat pysyvän asuinkulttuurin juontavan ainakin viikinkiajalta. Viljelyn merkit Lehijärven ympärillä ovat peräisin viimeistään 500-700 -luvulta. Nihattulan ja Sattulan kylät sijaitsivat historiallisen Hiidentien varrella ja varsinkin näissä kylissä on säilynyt alkuperäinen tiivis muoto erityisen hyvin. Muissa kylissä asutus on levinnyt mutta nämä kyläkeskuksista 1700- ja 1800-luvuilla siirretyt talot muodostavat nyt perinteiseen, rakentamisajalleen tyypillisiä rakennettuja kokonaisuuksia. Alueella on useita tasapainoisia ja arvokkaita rakennusryhmiä, jotka edustavat niin kartanorakentamista, talonpoikaisrakentamista kuin tupa-asutusta.

Maisemakuva vaihtelee avoimesta viljely- ja laidunmaisemasta tiivisiin kyläkokonaisuuksiin. Maisema-alueita reunustavat harju ja moreeniselänteet, jotka

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Nihattulan asutusta.

Lehijärveä ympäröi vanhat kylät.

Leiniälän rantalaitumia.

luovat maisemakuvan selkeät rajat. Lehijärven pohjois-, länsi- ja eteläranta ovat tasapainoista edustavaa kulttuurimaisemaa. Vanha rantaviivaa mukaileva maantie halkoo peltöjä mutkitellen ja avaten aina uusia näkymiä. Lehijärvi on keskeinen ja näkyvä osa maisemakuvaa. Maisemakuva on tyypillistä kulttuurihistoriallisesti rikkaan Keski-Hämeen viljely ja järvi-seudun maisemaa.

Arviointiteksti:

Lehijärvi-Ihalemmen maisema-alue on kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti edustava ja monipuolinen kokonaisuus. Alueella on useita luontoarvoja ja muinaisjäännöksiä. RKY2009 -rajaus kattaa kuitenkin maisemallisesti merkittävimmät alueet, joten maisema-alue jätetään maakunnallisesti arvokkaaksi.

Rajaus:

Maakunnallinen raja pysyy entisellään.

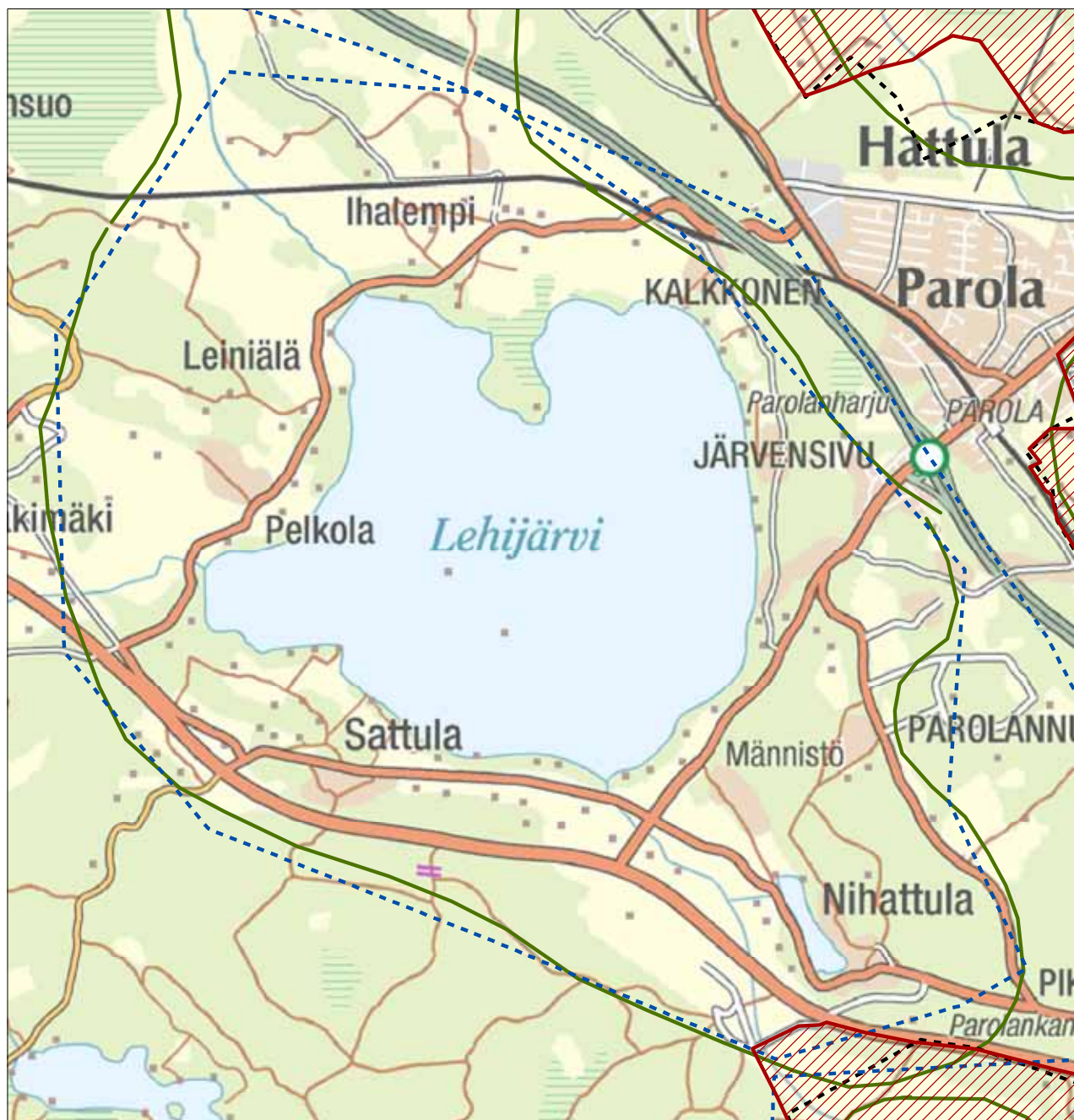
Kuvat:

(ylhäältä alas)

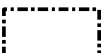
Lehijärven ranta-alueita.

Amijärven ranta-asutusta.

Leiniälässä on aktiivista karjankasvatusta.

Lehijärvi - Ihalempi

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

2.6 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Hauhon reitin vesistö- ja viljelymaisemat

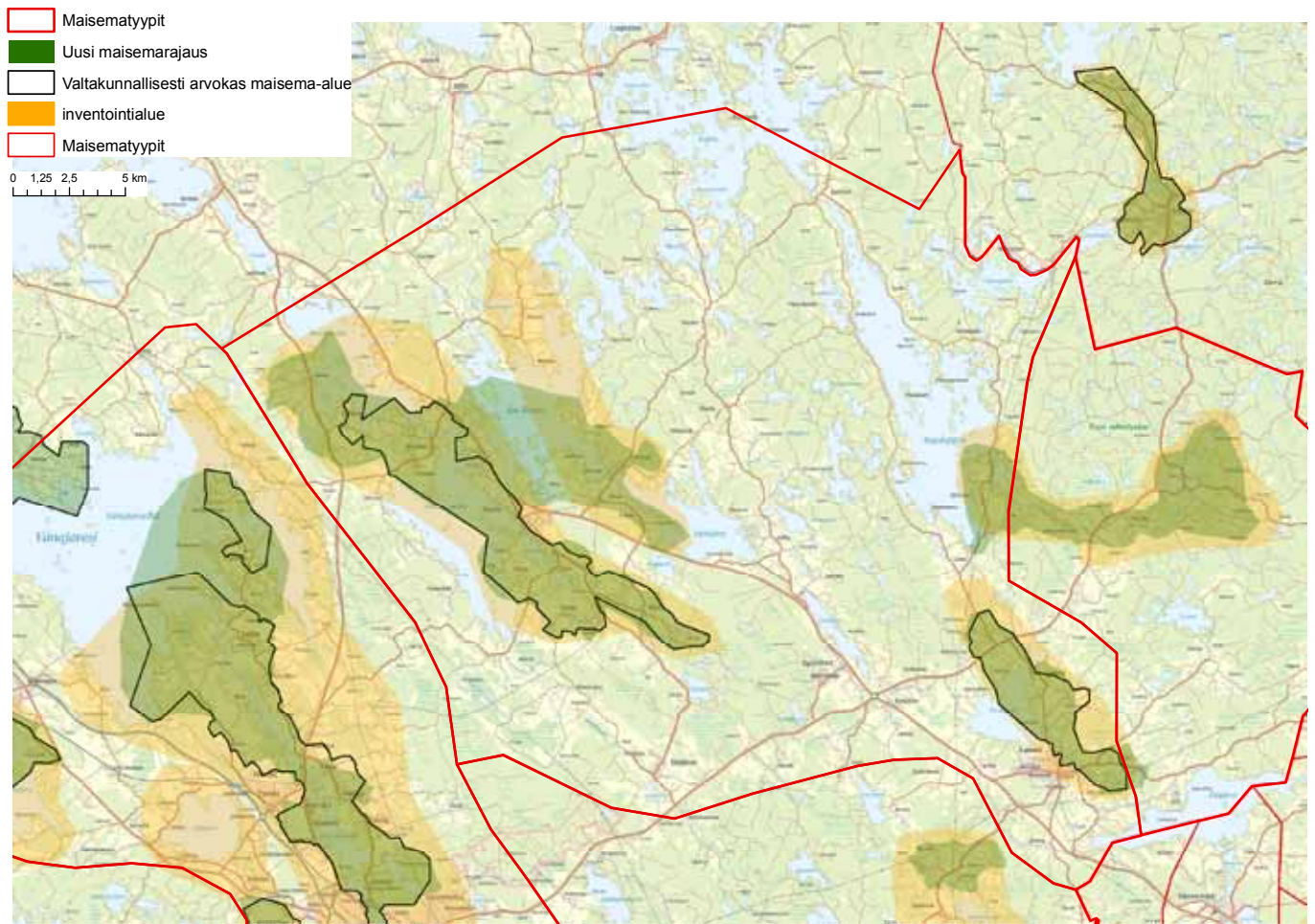
Hauhon reitin kulttuurimaisemat

Ormajärven - Untulan kulttuurimaisemat

Hauhon reitin vesistö- ja viljelymaisemiin sijoittuu useita Hämeen suurimmista järvistä. Kaikki vesistöt kuuluvat Kokemäenjoen vesistöön, jonka kulttuurihistoriallinen merkitys näkyy seudun tiheänä vanhana asutuksena ja lukuisina muinaisjäännöslöytöinä. Monin paikoin maanviljelys ja asutus ovat jo rautakautista perua. Keskiaikaisia kirkkoja ja teitä on alueella useita. Alueelle on ominaista myös vanhaa perua oleva kartano- ja talonpoikaiskulttuuri. Maisemakuvaa hallitsevat suurien ja runsaslukuisten vesistöjen lisäksi komeat harjut, moreeni-muodostumat ja niiden liepeillä loivasti kumpuilevat pellot. Laaksomaisesta yleisluonteestaan huolimatta seudulla on korkeita yli 180 m meren pinnasta kohoavia kohtia ja jääkaudenjälkeen vedenkoskemattomia alueita, jotka ovat jääneet metsäisiksi. Metsäisille alueen osille oman leimansa antavat pienialaiset lehdot.

Kuva: Sankolan kylä Lammilla.

Hauhon reitin kulttuurimaisemat

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Hauhonselän kulttuurimaisemat, (valtioneuvoston periaatepäätös, 1995)

Kunta: Hämeenlinna

Arvoluokka: Valtakunnallinen

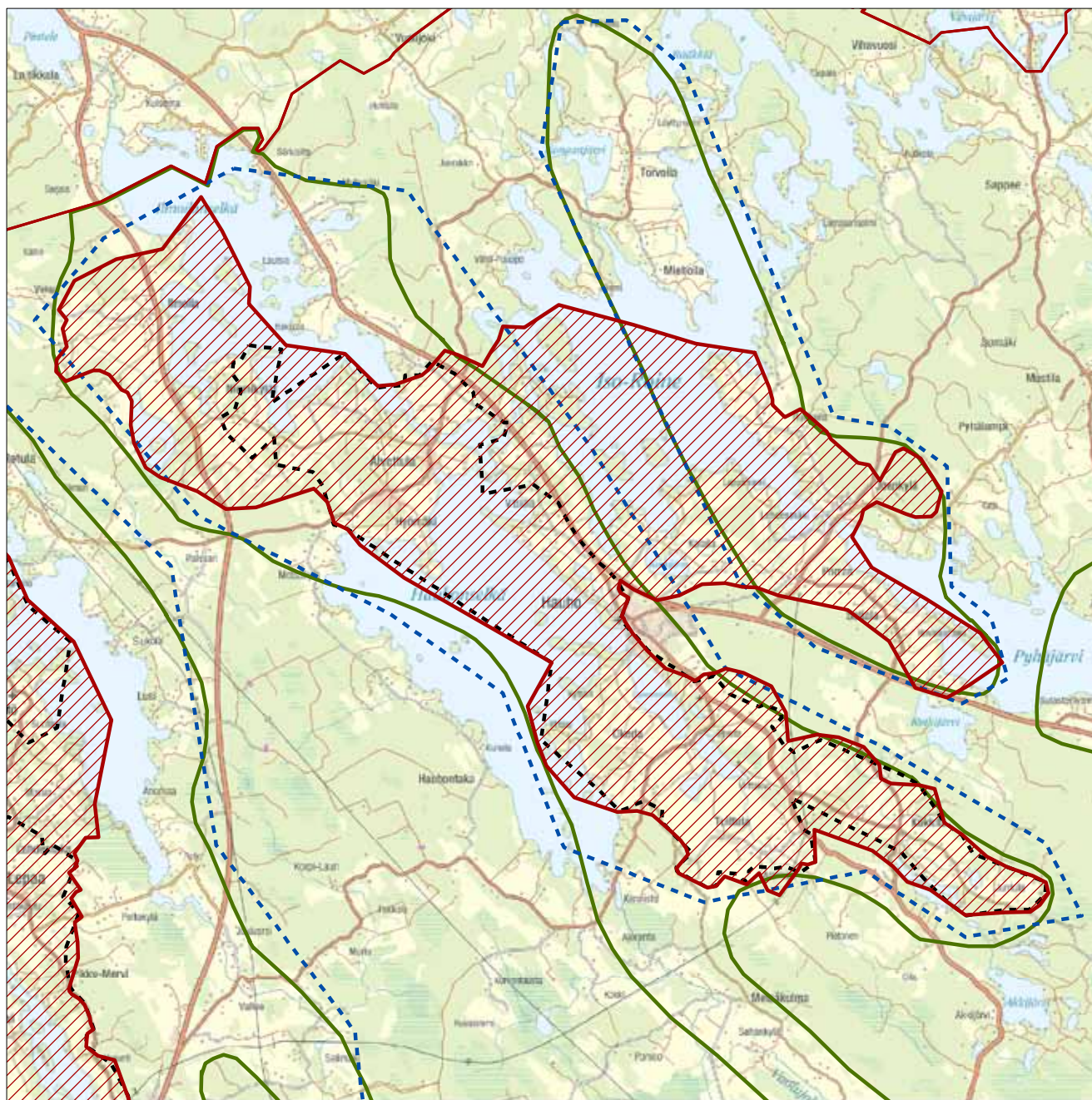
Kuvailu:

Maisema-alue koostuu Hauhon reittiin kuuluvien Iso-Roineen Ilmoilanselän ja Hauhonselän ranta-alueiden viljelymaisemista. Alue on tyypillistä Hauhon reitin vesistö- ja kulttuurimaisemaa, jossa maankäytön vuosisatainen vaikutus näkyy voimakkaasti maisemakuvassa ja kulttuuripiirteissä. Maanviljelys on edelleen merkittävä elinkeino alueella. Maiseman perusrakenteena oleva luode-kaakkosuuntainen harjuselänne reuna-alueineen ja harjun halkaisema vesistö ovat luoneet suotuisan asuinpaikan jo vuosisatojen ajan.

Hauhon seutu kuuluu varhaisimmin kiinteän asutuksen saaneisiin hämäläisalueisiin. Alueella onkin huomattavan paljon muinaisjäännöksiä. Asutus myötäilee harjunrinteitä ja järvenrantojen loivia moreenikumpareita. Vanhojen tiiviiden ryhmäkylien lisäksi siellä täällä viljelysten tuntumassa on yksittäisiä maatilojen rakennusryhmiä sekä useita kartanoita. Loma-asutus on lisääntynyt järvien rannoilla. Hauhon kirkonkylä on harvinaisen hyvin säilynyt kokonaisuus, erityisesti keskiaikainen kivikirkko ja vanha raitti ovat maisemassa merkittäviä. Hauhon maisemat ovat tulleet tutuiksi 1900-luvun

Kuva: Ilmoilan ranta Hauholla.

Hauhon reitin kulttuurimaisemat

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

alkupuolen Suomi-filmeistä, paikat ovat vielä tunnistettavissa ja suurimmat muutokset ovat lähinnä tielinjoissa.

Luonnonpiirteiden selkeästi jäsentämä Hauhonselän viljelymaisema on eheä kokonaisuus, johon monien yksittäisten maalaistalojen viehättävät miljööt antavat oman lisänsä. Hauho kuuluu Etelä-Hämeen lehtokeskuksen alueeseen, mikä näkyy kasvillisuuden monipuolisuutena ja vehreytenä sekä peltojen viljavuutena.

Arviointiteksti:

Alue on tyypillistä hämäläistä viljelyaluetta, jossa vanha asutus, muinaisjäännökset, vesistöt ja harjut muodostavat edustavan kokonaisuuden.

Rajaus:

Rajaukseen sisällytetään Ilmoilan kylä, joka on entistä RKY-aluetta ja maisemakuvaltaan samanarvoista, kuin muut nykyisessä rajauksessa. Ilmoila on Hauhon vanhimpia kyliä ja keskiajalla se oli myös koko Hämeen suurimpia. Ilmoilan Lentolankärjessä sijaitsee Hauhon seudun tärkein vanhemman rautakauden löytökeskus, joka liittyy Hauhon reitin varhaiseen asuttamiseen. Ilmoilassa on maakunnallisesti arvokkaat Honkasaaren laitumet, sekä useita muinaisjäännöksiä. Rajaukseen tulee mukaan myös Portaan ja Sotjalan kylät, jotka ovat pudonneet pois RKY-listauksesta.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Sotjalan tien varressa VPK:n vanha palokalustovaja.

Hauhon kirkonkylää (RKY 2009 -aluetta).

Hauhonselkä ja Ilmoila.

Ormajärvi – Untulan kulttuurimaisemat

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Ormajärvi – Untula; valtakunnallisesti arvokas (valtioneuvoston periaatepäättös, 1995)

Kunta: Hämeenlinna

Arvoluokka: Valtakunnallinen

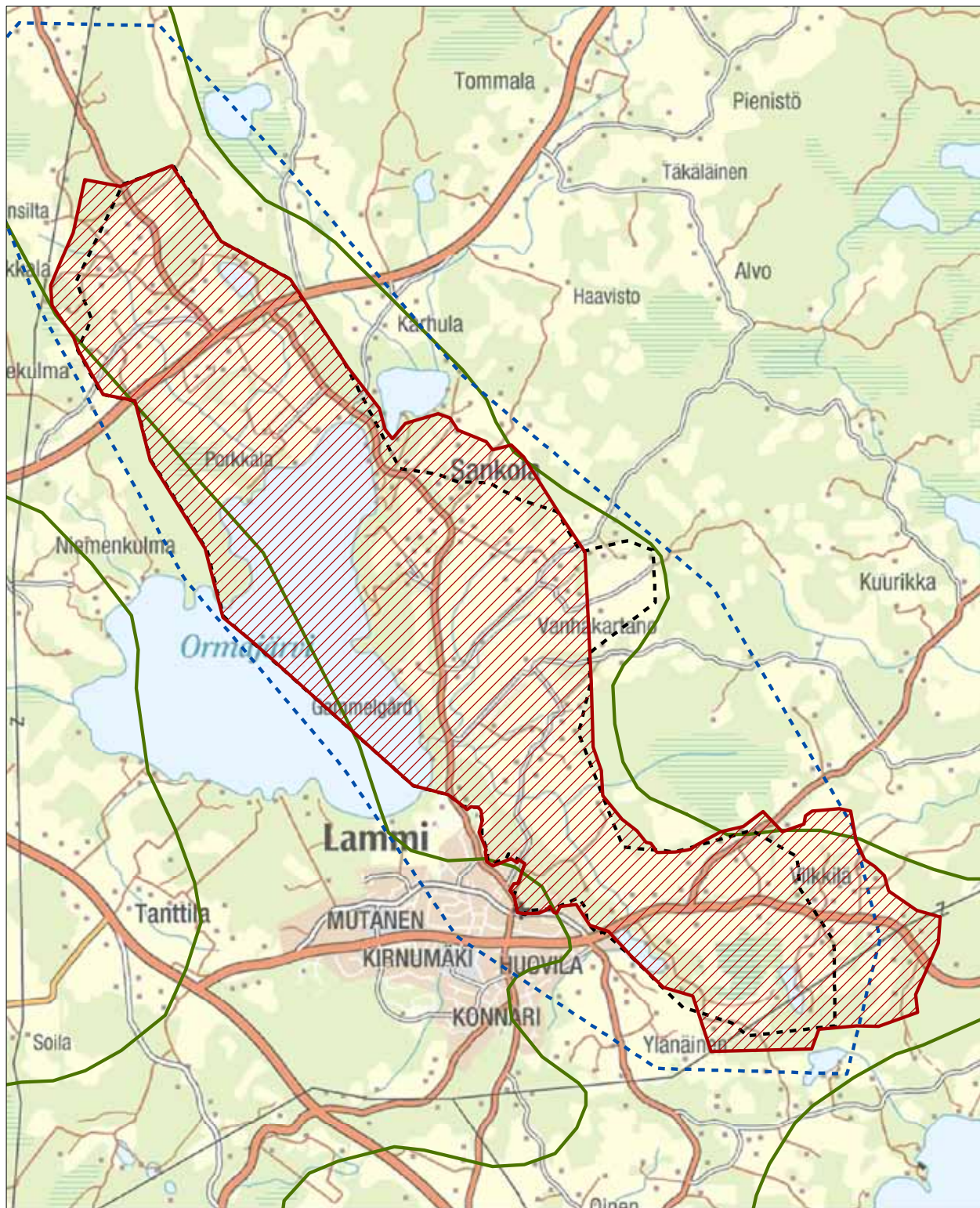
Kuvailu:

Ormajärven – Untulan maisema-alueella on runsaasti Keski-Hämeen viljely- ja järviseedulle tyypillisiä piirteitä. Maisemaa jäsentävät harjujakso ja järvi, jotka elävöittävät laajoja yhtenäisiä viljelyksiä. Ormajärven-Untulanharjun alue on valtakunnallisesti arvokas luontotyyppien kokonaisuus, johon kuuluu kaksi erillistä aluetta, luontaisesti ravinteikas Ormajärvi ja Untulan-Hiidenhoilon harjualue. Harjujakso kulkee maisema-alueen poikki ja se koostuu toisiaan seuraavista erillisistä harjuselänteistä.

Lammin seutu on edullisten maaperä- ja ilmasto-olosuhteidensa ansiosta erittäin suotuisaa asuin- ja maanviljelysalueita. Ormajärven rannalla on asuttu jo kivikaudella, josta kertovat sen aikakauden muinaisjäännökset. Pysyvämmästä asutuksesta ovat merkkeinä rautakaudelta peräisin olevat Honkaliinin kalmisto ja uhrilähde, löytöerikoisuutena on miekanhiontakivi. Historiasta kertovat myös harjulla sijaitseva muinainen linnavuori sekä keskiaikainen kirkkoympäristöineen. Perinteistä rikkaasta keskiahämäläistä maatalouskulttuuria edustavat edelleen maisemassa keskeisessä asemassa olevat vanhat

Kuva: Yleisnäkymä Ormajärven - Untulan maisema-alueesta.

Uusi maisemarajaus

Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus
(valtioneuvoston periaatepäätös 1995)

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Inventointialue

Ormajärvi - Untula

mahtikartanot sekä vuraat talonpoikaistilat. Asutus alueella on perinteistä hämäläistä harjunrinteen nauha-asutusta. Sankolan keskiaikainen raittikylä on säilyttänyt edelleen tiiviin muotonsa. Kylä on jäänyt pahasti korotetun tien varjoon.

Maisemakuvassa hallitsevaa on historian vahva läsnäolo. Erityisesti suurten viljelysten ja puukujanteiden ympäröimät vanhat kartanot sekä keskiaikainen kirkkomiljöö antavat tälle hämäläismaisemalle historiallisesti arvokkaan leiman. Maisema-alueet vaihtelevat tiivistä kylämaisemasta avoimeen kartanoympäristöön aina Vilkkilän kumpuileviin peltoihin ja perinnebiotooppeihin. Ormajärvi hallitsee niin Porkkalan, Sankolan kuin Vanhakartanon maisemakuvaa.

Arviointiteksti:

Ormajärven - Untulan maisema-alue edustaa tyypillistä harju- ja järviluonnon sekä viljavien savikoiden luonnehtimaa Keski-Hämeen viljely ja järvisiisyyden kulttuurimaisemaa. Muinaisjäännösten monipuolisuus kertoo rikkaasta asutushistoriasta ja tärkeästä läpikulkureitistä. Hyvin säilynyt rakennuskanta, useat kartanot ja niiden erittäin edustavat viljelymaisemat luovat arvokkaan kokonaisuuden, jota rajaavat selkeästi Ormajärvi ja harjut.

Rajaus:

Rajaus laajennetaan käsittämään myös metsäiset reunavyöhykkeet. Vilkkilässä rajauksen sisään otetaan Liesmäen laaja metsälaidunalue.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Vanhakartanon kumpuilevia peltoja.

Rajaus laajenee Vilkkilään.

Sankolan pellon halkaisee pitkä Mainiemeen johtava pihlajakujanne.

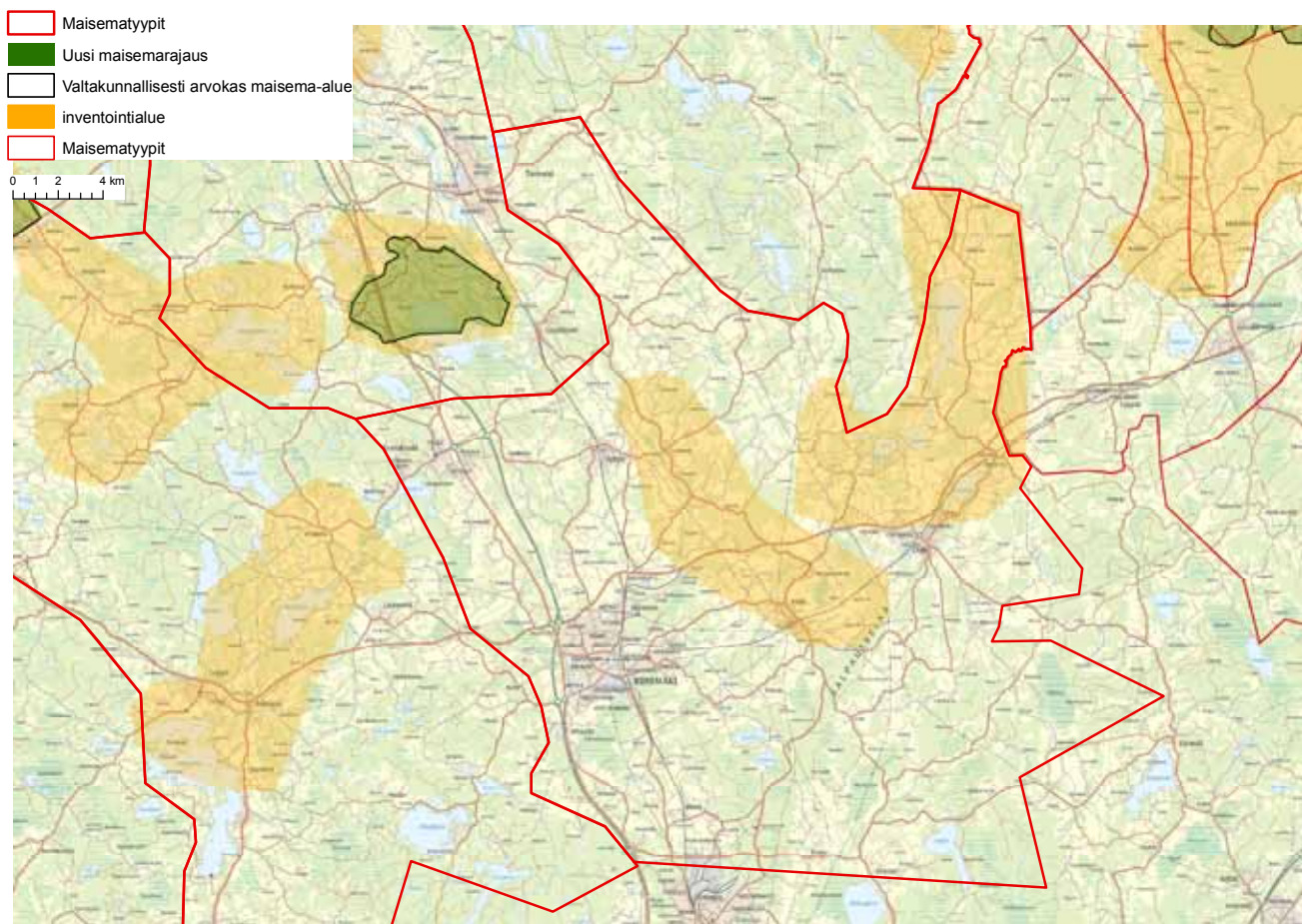
2.7 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Salpausselän - Puujokilaakson viljelymaisemat

Hikiä - Karhi - Kirkonkylä - Lavinto - Turkhauta

Mommilanjärven - Puujoen - Puujaan kulttuurimaisema

Salpausselän-Puujokilaakson viljelymaisemille on tyypillistä laajojen tasais-
ten tai loivasti kumpuilevien peltoaukeiden ja korkealle kohoavien harju- ja
moreenimuodostumien vuorottelu. Alue on kokonaisuutena alavaa. Vesitöistä
merkittävin on Mommilanjärvestä alkava Puujoki, joka luikertelee syvässä
uomassaan peltojen halki kohti Vanajavettä. Muita asutushistoriallisestikin
merkittäviä jokia ovat Riihimäeltä alkunsa saava Vantaanjoki ja pienempi
niinikään Suomenlahteen laskeva Mustijoki. Alue on vanhimmin asuttua
Hämettä ja Suomea: kivikauden ihminen vaelsi itänne idän suunnalta heti
jääkauden jälkeen, pitkin silloisten Itämeren vaiheiden rantojen tuntumassa
olevia Salpausselkiä pitkin. Kivikautisia löytöjä onkin tältä alueelta runsaasti.
Alueen merkitys kasvoi keskiaikaisen Helsingistä Hämeenlinnaan kulkevan
maantien ansiosta. Uuden ajan asutusta on Kuninkaankartaston mukaan eri-
tyisesti harjujen ja niitä myötäilevien maanteiden tuntumassa. Osa nykyisistä
laajoista pelloista on otettu viljelykäyttöön vasta viimeisen kahdensadan vuo-
den aikana. Alueen nykymaisemaan kuuluvat valtakunnalliset liikenneväylät,
joista maisemallista vaikutuksiltaan suurimmat ovat Tampereen ja Helsingin
välinen moottoritie ja rautatie.

Hikiä – Karhi – Lavinto – Turkhauta - Kirkonkylä

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Turkhaudan - Ryttylän kulttuurimaisemat, maakunnallinen.

Kunta: Hausjärvi

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Maisema-alue on tyypillistä Salpausselän-Puujokilaakson viljelymaisemaa, jossa on pääosassa laajojen tasaisten tai loivasti kumpuilevien peltoaukeiden ja korkealle kohoavien harju- ja moreenimuodostumien vuorottelu. Maisema-alue sijoittuu luode-kaakkois-suuntaiselle harjulle.

Alue koostuu viidestä kylästä ja niiden viljelyaukeista. Hikiä ja kirkonkylä ovat jo hyvin tiiviisti rakennettuja. Karhissa, Lavinnossa ja Turkhaudassa on edelleen tiiviit kyläkeskukset. Keskiaikaiset kylät ovat sijoittuneet helminauhamaisesti historiallisen tien varrelle. Maisemakuva vaihtelee Turkhaudan laajasta viljelyaukeasta, Lavinnon kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen kyläraittiin, Karhin pienipiirteisestä pelto- maisemasta Hikiän uuden rakennuskannan ohi Hausjärven kirkonkylän kulttuurimaisemaan. Maisemassa hallitsevat alavat peltoalueet ja niiden keskellä kohoavat harjujaksot. Kaukomaisema on paikoin hyvinkin kumpuileva. Turkhaudan viljelymaisema muuttuu lähivuosina, kun Tapion siemenkeskuksen uuden 50 hehtaarin siemenpuuviljelmän puut kasvavat suuremmiksi.

Arviointiteksti:

Keskiaikaisten kylien ketju, joka muodostaa helminauhan Vanhan Hämeentien varrelle. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita, jotka edustavat hyvin maakunnallista maisematyyppiään. Arvoa alentaa useat maanottopaikat. Hikiä ja Kirkonkylä ovat tiiviisti rakennettuja. Edustavimmat alueet (Lavinnon kylä) RKY2009-rajauksen sisällä.

Rajaus: Maakunnallisesti arvokas maisema-aluearajaus säilyy entisellään.

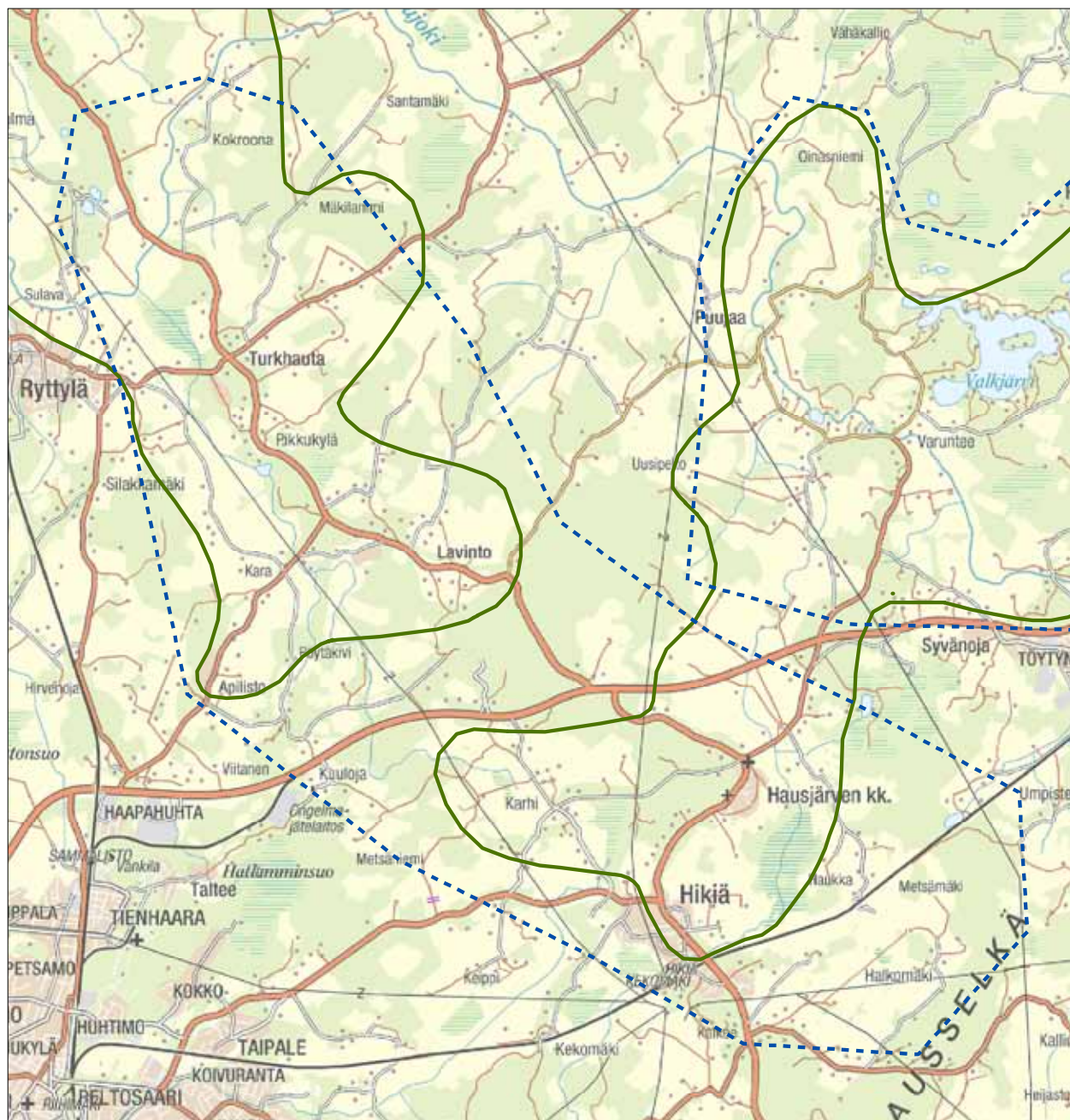
Kuvat:

(ylhäältä alas)

Lavinnon kylä on RKY 2009 - aluetta.

Voimalinjat halkovat viljelymaisemaa.

Turkhautaan on istutettu puupelto.

0 0,5 1 2 km

Hikiä – Karhi – Lavinto – Turkhauta - Kirkonkylä

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Mommilanjärven - Puujoen - Puujaan kulttuurimaisema

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Mommilanjärven-Puujoen viljelymaisemat, maakunnallinen.

Kunta: Hausjärvi

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Mommilanjärvi-Puujoki-Puujaan maisema-alue edustaa Salpausselän-Puujokilaakson viljelymaisemaa, jolle on tyypillistä laajojen tasaisten tai loivasti kumpuilevien peltoaukeiden ja korkealle kohoavien harju- ja moreenimuodostumien vuorottelu. Alue on kokonaisuutena alavaa. Mommilan kartanon seutu edustaa Hausjärvellä poikkeuksellisen laajaa viljelytasankoa.

Alueella on ollut asutusta kirjallisten lähteiden mukaan keskialta lähtien, monet muinaisjäännökset kertovatkin pidemmästä asutushistoriasta. Alue on vanhimmin asuttua Hämettä ja Suomea. Maisemakokonaisuuden keskellä sijaitseva Mommilan kartanoalue muodostaa yhdessä kirkon ja peltoaukean kanssa valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön. Kartanolta on ollut aikoinaan näköyhteys kirkolle, mutta se on kasvanut umpeen.

Kartanoon johtava lehtikuusikujanne on kartanokulttuurista kertova maa-merkki maisemassa. Alfred Kordelinilla on ollut näkyvä vaikutus maiseman nykykuvaan. Hänen toimesta kartano kasvatti maitaan, rakennettiin kirkko ja hänen rakennuttama on myös Teuron tilan mahtava tiilinavetta. Maisemassa näkyy asutushistorian kerroksellisuus ja nykyinen rakennuskanta istuu maisemaan.

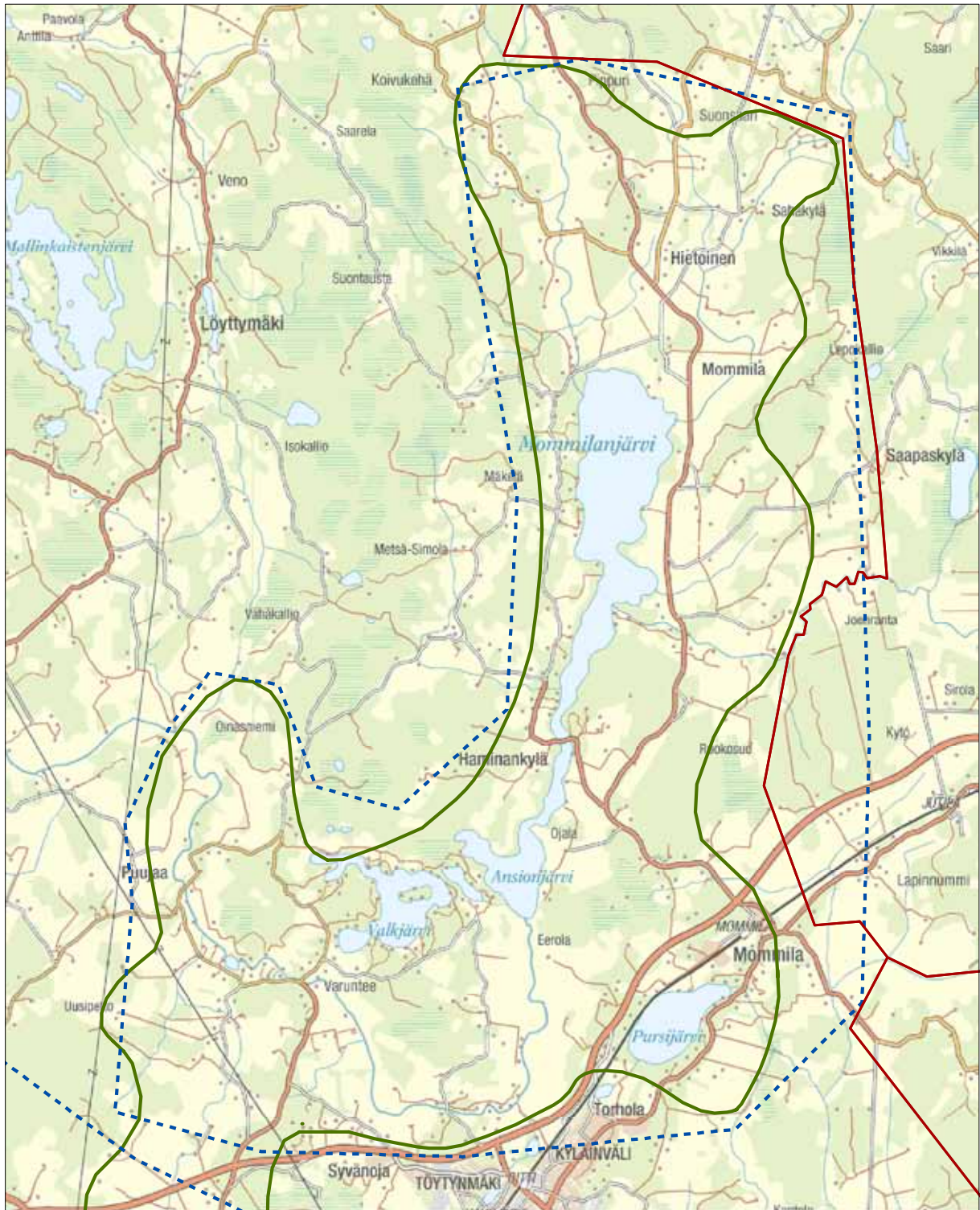
Maisemakuva koostuu laajoista viljelyaukeista ja niitä elävöittäivistä metsäsaarekkeista, metsäisistä selännteistä ja aukeiden läpi virtaavista pienistä joista. Suurmaisemaa rajaavat kallioalueet ja reunamoreenit, joita on erityisen paljon Mommilan ja Hietoisten alueella. Metsäsaarekkeiden ja peltoalueen läpi kulkeva tie mutkittelee luontevasti ja tieltä aukeaa aina uusia pitkiä näkymiä peltoaukealle. Vesistöillä on suuri merkitys maisemakuvassa. Mommilanjärvi avaa pitkiä näkymiä ja toisaalta Puujoki mutkittelee välillä hyvinkin pienipiirteisessä maisemassa.

Kuvat:

(ylhäällä) Mommilanjärven ympärillä aukeaa kulttuurimaisema.

Mommilan kirkko sijaitsee peltoaukean keskellä.

0 0,5 1 2 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus
(valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Mommilanjärven - Puujoen - Puujaan kulttuurimaisema

Arviointiteksti:

Mommilanjärvi-Puujoki-Puujaan maisema-alue on tyypillistä Salpausselän-Puujokilaakson viljelyaluetta. Mommilan kartanon seutu edustaa Hausjärvellä poikkeuksellisen laajaa viljelytasankoa. Edustavimmat alueet RKY 2009-rajauksen sisällä.

Rajaus:

Maakunnallisesti arvokas maisema-aluearajaus säilyy entisellään.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Mommilanjärvestä lähtee useampi joki.

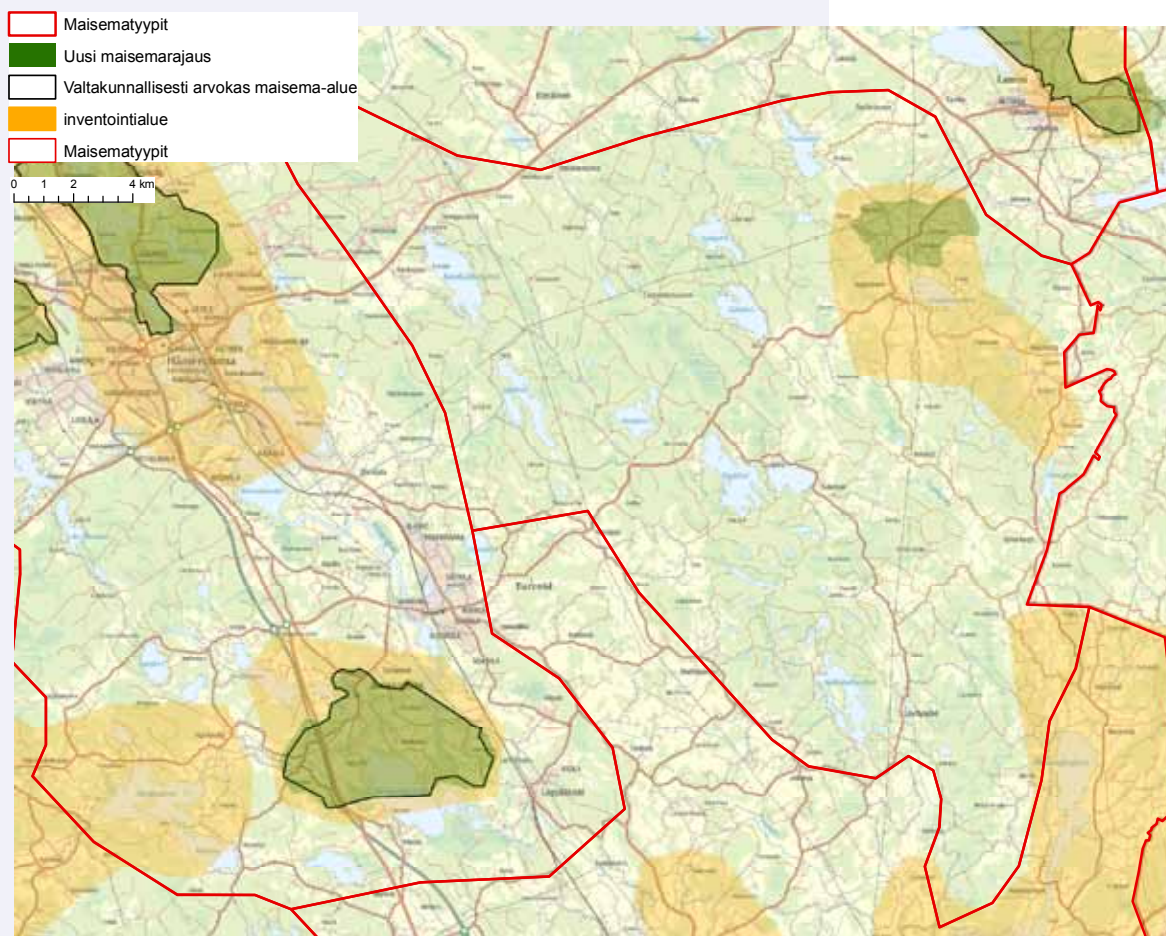
Puujaan kulttuurimaisemaa.

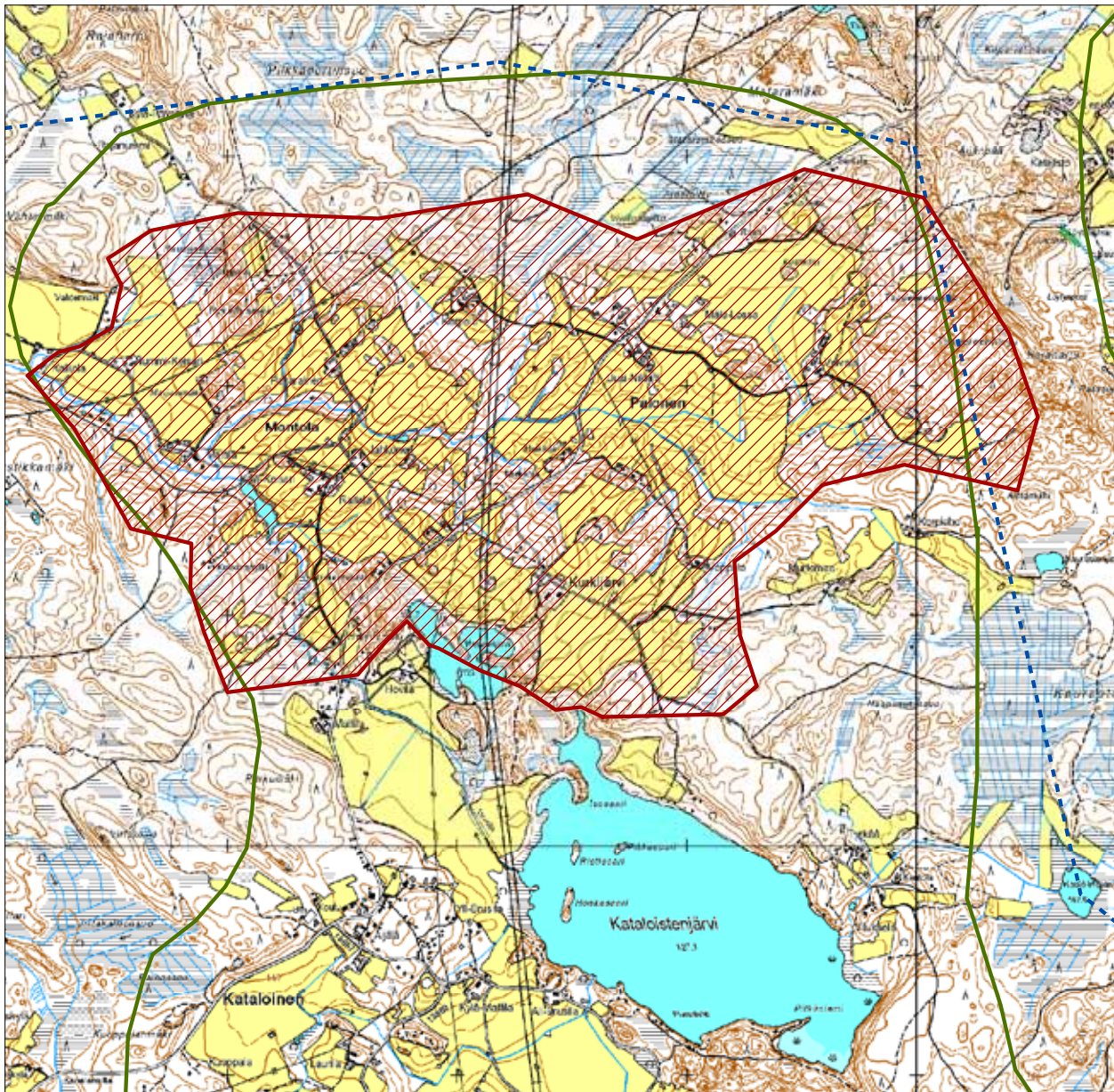
Teuron tiilinavetta on tärkeä maamerkki ja solmukohta.

2.8 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Janakkalan korpiylänkö

Montolan viljelymaisema

Janakkalan korpiylänkö on erämaista moreeni- ja harjuselännettä. Harvaan asuttu alue on ylävää ja metsäistä, vesistöt ja viljelyalueet ovat pienialaisia. Osa alueesta on jääkauden jälkeen vedenkoskematonta seutua. Alueella on harjuja ja moreenimuodostumia sekä korkeita, yli 180 m meren pinnasta kohoavia kohtia. Kiinteitä muinaisjäännöksiä alueelta tunnetaan vain vähän, mutta irtaimia muinaisesineitä on löytynyt joiltakin alueen osilta runsaasti. Keskiaikainen ja 1700-luvun asutus on keskitynyt alueen itäosan harjuselänteiden ja alueen länsiosaa leikkaavan Ylisen Viipurintien tuntumaan sekä satunnaisemmin joihinkin drumliineihin tukeutuen. Myös toisen Salpausselän suuntaisesti näyttää olleen 1500-1700 -lukuilla harvahko asutusvyöhyke. Kuninkaankartastossa on lisäksi Janakkalan ja Lammin välinen harjuja myötäilevä tieyhteys, joka on edelleen osin olemassa.

0 0,25 0,5 1 km

Montolan viljelymaisema

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Montolan viljelymaisema

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

maakunnallinen

Kunta: Hämeenlinna

Arvoluokka: Valtakunnallinen

Kuvailu:

Montolan viljelymaiseman perusrakenteena ovat ristiin kulkevien harjujen muodostamat pyöreät mäenkukkulat ja kumpuilevat metsänreunat Montolan ja Kurkijärven kylissä. Erityisesti Montolan kylä on maisemallisesti ympäristöstään poikkeava voimakkaasti polveilevien rinnepeltojensa vuoksi. Maisema-alue on ylävää ja maisemakuvaan vaikuttaa Janakkalan korpien, Evon metsäylängön ja muiden vedenkoskemattomien maiden läheisyys. Maisemakuva on muusta maakunnasta poikkeava.

Montolan viljelymaiseman alue on ollut viljelykäytössä jo keskiajalta lähtien. Montolan ja Kurkijärven kylissä ei ole enää varsinaista kyläkeskusta vaan talot ovat sijoittuneet hajalleen tien varteen ja peltojen reunamille. Kurkijärven kylän maisemaan liittyy Kurkijärven kartano puistoineen. Muinaisjäännöksiä ei toistaiseksi alueelta tunneta. Voimalinja halkoo Kurkijärven peltomaisemaa.

Arviointiteksti:

Maisemallisesti erittäin mielenkiintoinen ja maisematyypistä poikkeava keskiaikaisista kylistä muodostunut kokonaisuus. Kurkijärven-Montolan kulttuurimaisema poistui RKY 2009 –listauksesta.

Rajaus: Montolan ja Kurkijärven kylät. Taustalla kumpuileva metsänreuna luo luonnollisen rajauksen.

Kuvat:

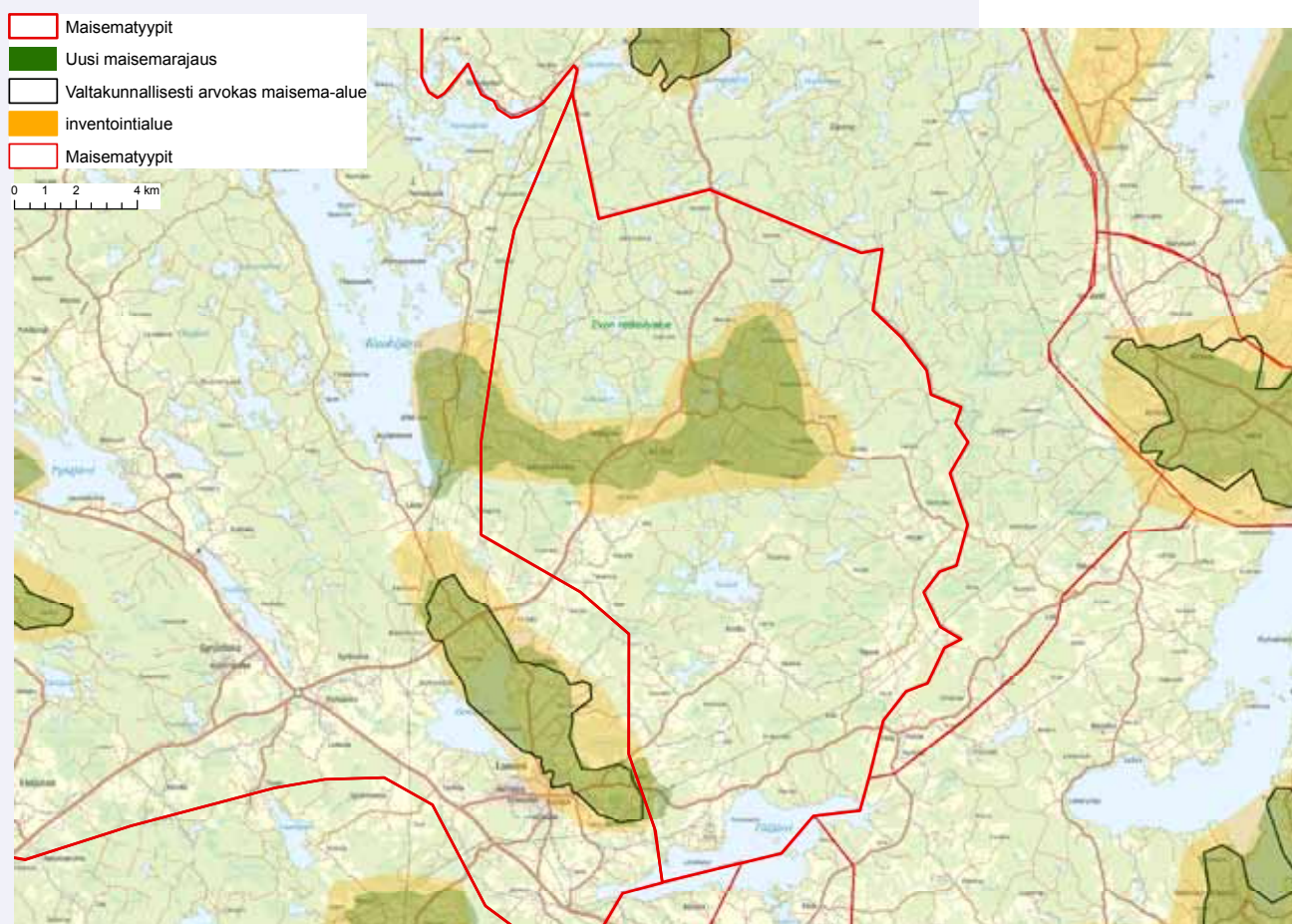
(ylhäällä) Perinnemaisemaa.

(alhaalla) Montolan kumpuilevat maisemat.

2.9 KESKI-HÄMEEN VILJELY- JA JÄRVISEUTU: Evon metsäylänkö

Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat

Evon metsäylänkö on yksi Hämeen suurista luonnonmaiseman leimaamista seuduista. Harvaan asuttu, enimmäkseen moreeni- sora- ja hiekkapohjainen alue on maakunnan ylävintä seutua, Alueen vähät vesistöt ovat pienipiirteisiä. Hämeen korkeimmat pisteet kohoavat täällä yli 190 metriä merenpinnasta. Jääkauden jälkeen vedenkoskematonta aluetta on runsaasti. Muinaisjään-
nöksiä on alueelta tiedossa vain vähän. 1500- ja 1700 -lukujen asutusta on harvakseltaan alueen eteläosassa. Evolla sijaitsee maan vanhin metsäalan oppilaitos, jonka nykyisellekin toiminnalle alueen erämainen luonne on tärkeä. Nykyisin seudulla on merkitystä laajana eteläsuomalaisena virkistys- ja retkeilyalueena.

Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Evon kulttuurimaisemat., maakunnallinen.

Kunta: Hämeenlinna

Arvoluokka: Valtakunnallinen

Kuvailu:

Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat edustaa Keski-Hämeen viljelyseudun Evon metsäylänköä. Alue on korkeus- tasoltaan maakunnan ylävintä seutua, johon liittyy laajoja vedenkoskemattomia alueita. Evojoenlaakso on tyypillistä vedenjakajaseutua, jossa maasto on pienipiirteistä ja vaihtelevaa. Alue jakautuu Evon, Iso-Evon ja Vähä-Evon maisema-alueisiin.

Evon maisemakuva on metsäistä ja alueella esiintyy runsaasti humuspitoisia järviä ja lampia. Alueella on säilynyt vanhoja kruununtorppia ja metsänvartijan tiloja. Iso-Evo on ryhmä- ja raittikylä viljelyaukean keskellä ja siellä on ollut pysyvää asutusta jo 1300-luvulla. Vähä-Evolla maisemakuva on hajanaisempaa ja peltoalat ovat pieniä. Alueet yhdistää Evojoki, jolla oli 1800- ja 1900-luvulla tärkeä merkitys tukinuittoväylänä. Tukinuitto päättyi 1960-luvun lopussa. Joessa on 12 koskea ja siinä tiedetään olleen useita myllyjä.

Suomen vanhimpaan metsäopetukseen liittyen Evon alueella on lukuisia metsätalouteen liittyviä kulttuuriympäristöjä, mukaan lukien eri tavoin hoidetut metsät. Evon valtionpuistojen erikoiset metsämaisemat vaihtelevat koskemattomista aarnialueista puistomaisiin, istutettuihin metsiköihin. Metsän uudistaminen kulottamalla on ollut Evon erikoisuus, ja sitä opetetaan yhä Hämeen ammattikorkeakoulu Evon oppilaille. Kulotuksen vuoksi alueella on ollut palanutta puuta niille eliöille, jotka tarvitsevat sitä elääkseen. Siksi Evo on yksi niistä harvoista paikoista Suomessa, jossa tapaa tällaista lajistoa. Evon alue on yksi Etelä-Suomen suurimmista metsäalueista ja suosittu retkeilykohde. Alue koostuu vuonna 1994 perustetusta valtion retkeilyalueesta ja luonnonsuojelualueista, Hämeen ammattikorkeakoulun Evon opetusmetsästä sekä Hämeenlinnan kaupungin ulkoilmametsästä.

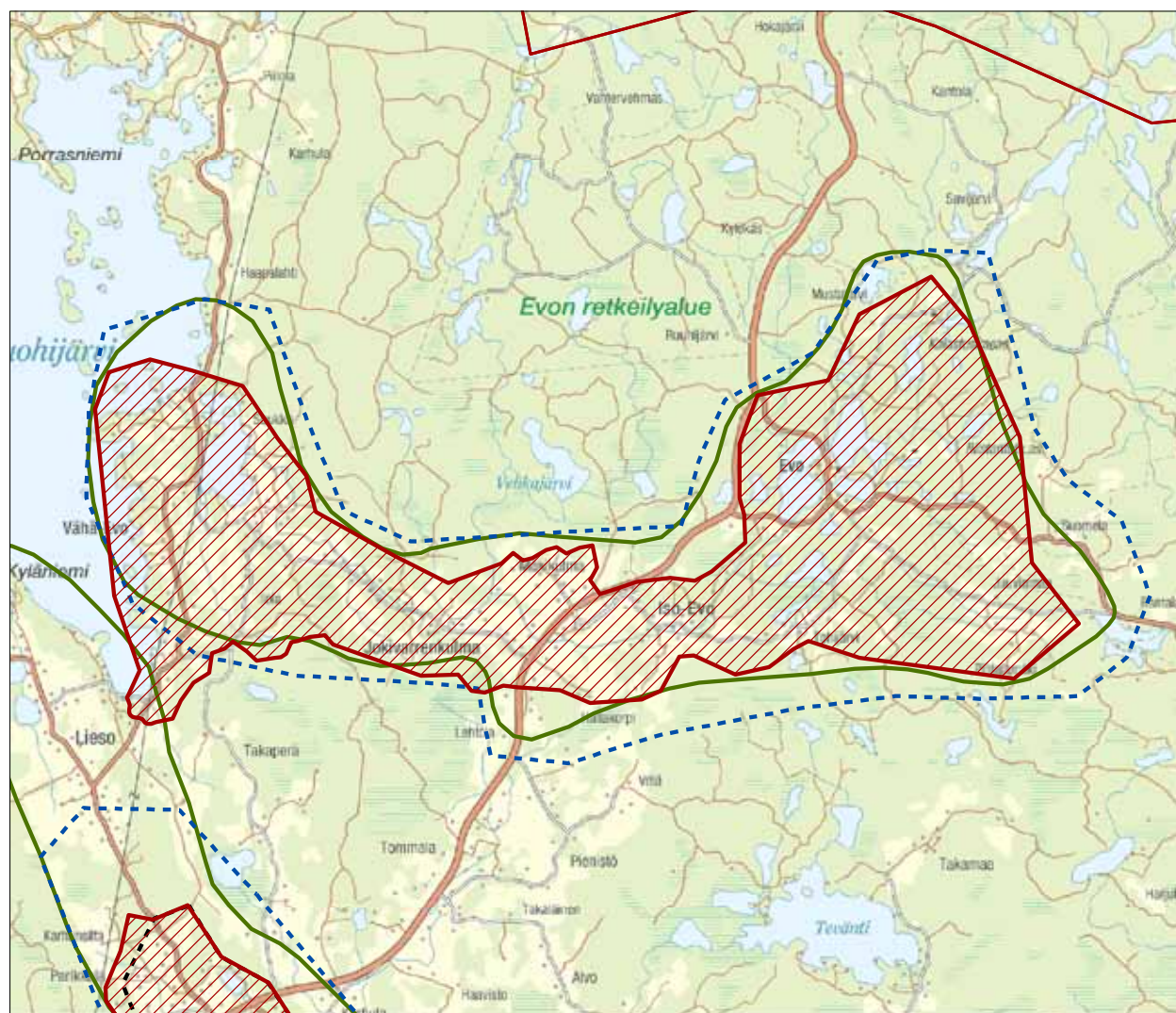
Kulttuurimaiseman kohokohtia ovat metsäoppilaitoksen ympäristö ja Iso-Evon kylä, Evojoen kosket sekä joen suistosta avautuva komea näkymä luonnonmaisemaltaan kauniille Kuohijärvelle. Vähä-Evon alueella on runsaasti kauniita perinnemaisemia.

Kuvat:

(ylhäällä) Evolla on useita erityyppisiä metsiä.

(alhaalla) Peltoalat ovat pääsääntöisesti pieniä.

Evon metsäkuultuuri- ja jokimaisemat

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Arviointiteksti:

Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat edustaa metsäistä Hämettä parhaimmillaan. Alue on omaleimainen ja hyvin säilynyt kokonaisuus. Pitkä metsänhoidon historia näkyy maisemassa. Alueella on merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä sekä luonnonkohteita. Evon metsäopiston on RKY-alue, jonka rajausta pieneni huomattavasti 2009.

Rajaus:

Rajaus sisältää Evon, Iso-Evon ja Vähä-Evon alueet, joita yhdistää Evojoki.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Alueella on useita järviä.

Vähä-Evolla voimalinja halkoo maisemaa. Voimalinjan alle muodostunut upea katajikko.

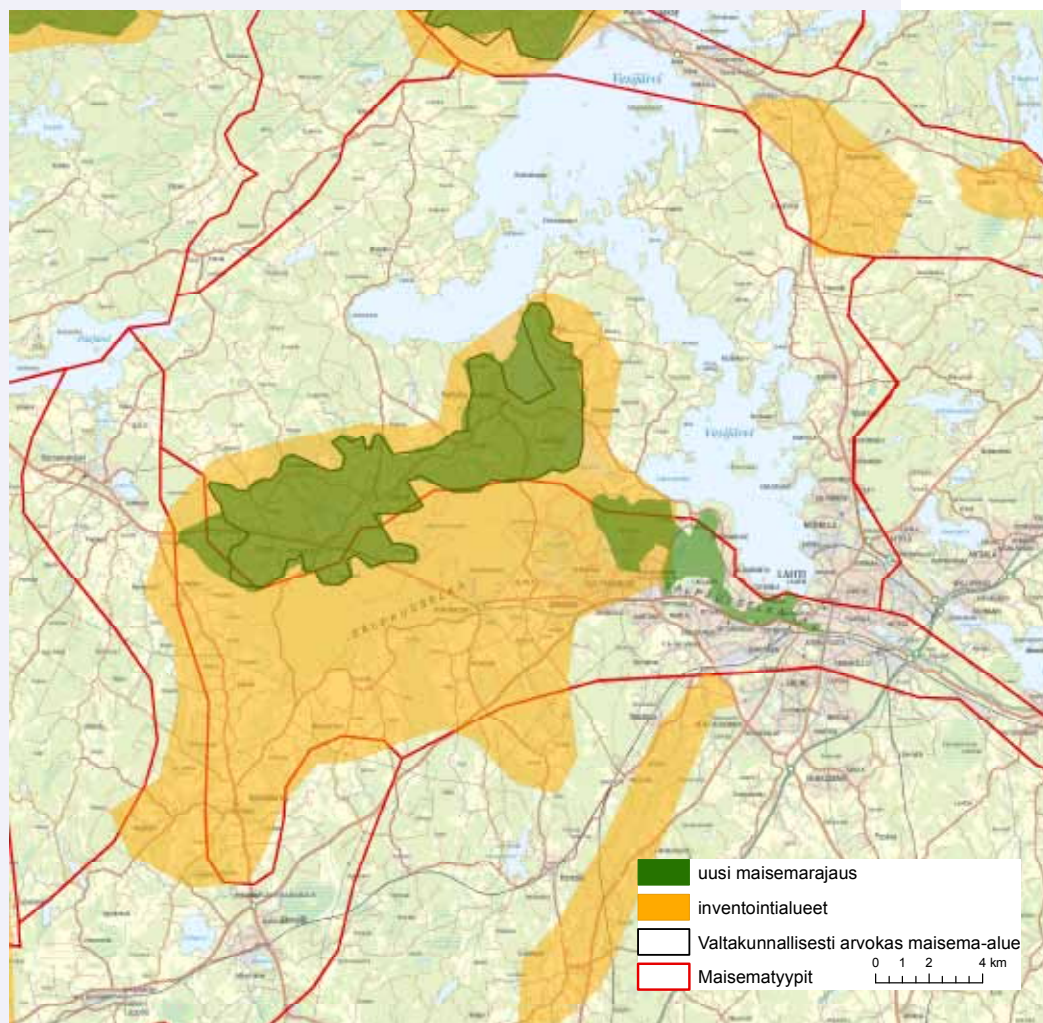
Evojoki on ollut tukinuittoväylä.

2.10 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Vesijärven laakso

Länsi-Hollolan kulttuurimaisemat

Päijänteen seutuun kuuluvat Asikkala ja Sysmä sekä osa Lahdesta, Hollolasta, Padasjosta, Nastolasta ja Heinolasta. Se on Hämeen viljely- ja järvimaan ja Itäisen Järvi-Suomen vaihtumisyöhykettä. Suomen toiseksi suurimpana järvenä Päijänne hallitsee seutuaan keskusakselina ulottuen etelän savikkoisilta viljelyalueilta pohjoisosan metsäisiin ja karuihin kallioisiin maihin.

Vesijärven laakso Salpausselkien välissä koostuu kahdesta pääelementistä. Ranta-alueet ovat savivaltaisia, tasaisia ja alavia peltomaisemia. Niitä reunustavat selänteet, joissa vuorottelevat sekametsät ja kumpuilevat viljelykset. Vesijärven vesistömaisema yhdistää alueen yhdeksi ilmeikkääksi kokonaisuudeksi. Vesijärven laaksossa on runsaasti edustavia viljelymaisemia. Alueella on asuttu jo kivikaudella silloisen Muinais-Päijänteen rannoilla. Rautakautisesta asutuksesta merkkeinä ovat kalmistot ja linnavuoret. Alueella sijaitsevat Asikkalan Linnomäki sekä Hollolan kirkonkylän Kapatuosian linnavuori ja Laitialan Kiiluanmäki, jotka todennäköisesti liittyvät Hämeen muinaislinnaketjuihin. Keskiajalta peräisin olevat kylät syntyivät viljavimmille paikoille Salpausselän hietaisille lievealueille sekä rannan tuntumaan.

Länsi-Hollolan kulttuurimaisemat

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Kastari – Hatsina – Kutajoki; valtakunnallinen (valtioneuvoston periaatepäätös, 1995)

Kunta: Hollola, Hämeenkoski

Arvoluokka: Valtakunnallinen

Kuvailu:

Alue edustaa hyvin maisemamaakuntaansa. Maisema-alue sijaitsee I Salpausselän mutkan pohjoisosan laajalla delta-alueella. Maisemarakennetta hallitsevat I Salpausselkä sekä siitä lähtevät alueen halkaisevat pitkittäisharjut. Nämä saavat aikaan maiseman monimuotoisen ilmeen, voimakkaasti kumpuilevat pellot, erikoiset luonnonnähtävyydet sekä maisemaa reunustavat korkeat harjanteet. Salpausselän ns. Lahden mutkaa voidaan pitää Suomen suurimpana hiekka- ja sora- ja soramuodostumana, joka on syntynyt useiden huomattavien jäätikköjokien yhtymäkohtaan. Alue kuuluu valtakunnalliseen harjujensuojeluohjelmaan. Vesistöjä on vähän mutta ne ovat maisemassa merkittäviä. Vesijärvi on ollut tärkeä kulkuväylä Hollolan kirkolle. I Salpausselästä koilliseen kulkevalla Kiikunmäen harjulla on kookkaita lähteitä, jotka ovat arvokkaita hydrologisina erityiskohteina ja myös kasvillisuutensa puolesta. Sairakkalan ja Hatsinan rajapisteinä toiminut Patolähde on myös näyttävä hydrologinen luonnonnähtävyys.

Alue on Keski-Hämeen viljely- ja järvisuudun perinteistä viljelyseutua, jossa yhdistyvät pitkä kulttuurihistoria ja ainutlaatuinen luonnonhistoria. Alueen lukuisat eri aikakausien muinaisjäännökset, muinaislinnat, keskiaikainen kirkkirkko ja kylät sekä alueen läpi kulkeva historiallinen Ylinen Viipurintie kertovat alueen pitkästä asutushistoriasta ja keskeisestä sijainnista. Hollolan pitäjänkeskuksen kirkolliset, hallinnolliset ja kaupalliset rakennukset muodostavat poikkeuksellisen edustavan ja hyvin säilyneen perinteisen kirkonkylämiljöön. Hollolan keskiaikainen kirkonkylä on arvokas esimerkki hämäläisen asutuksen varhaisimmista ja vauraimmista osista. Hollolan harmaa-kivikirkko on rakennettu vuoden 1480 vaiheilla, ja se on Suomen suurimpia keskiaikaisia kivikirkkoja. Tiiviit ryh-

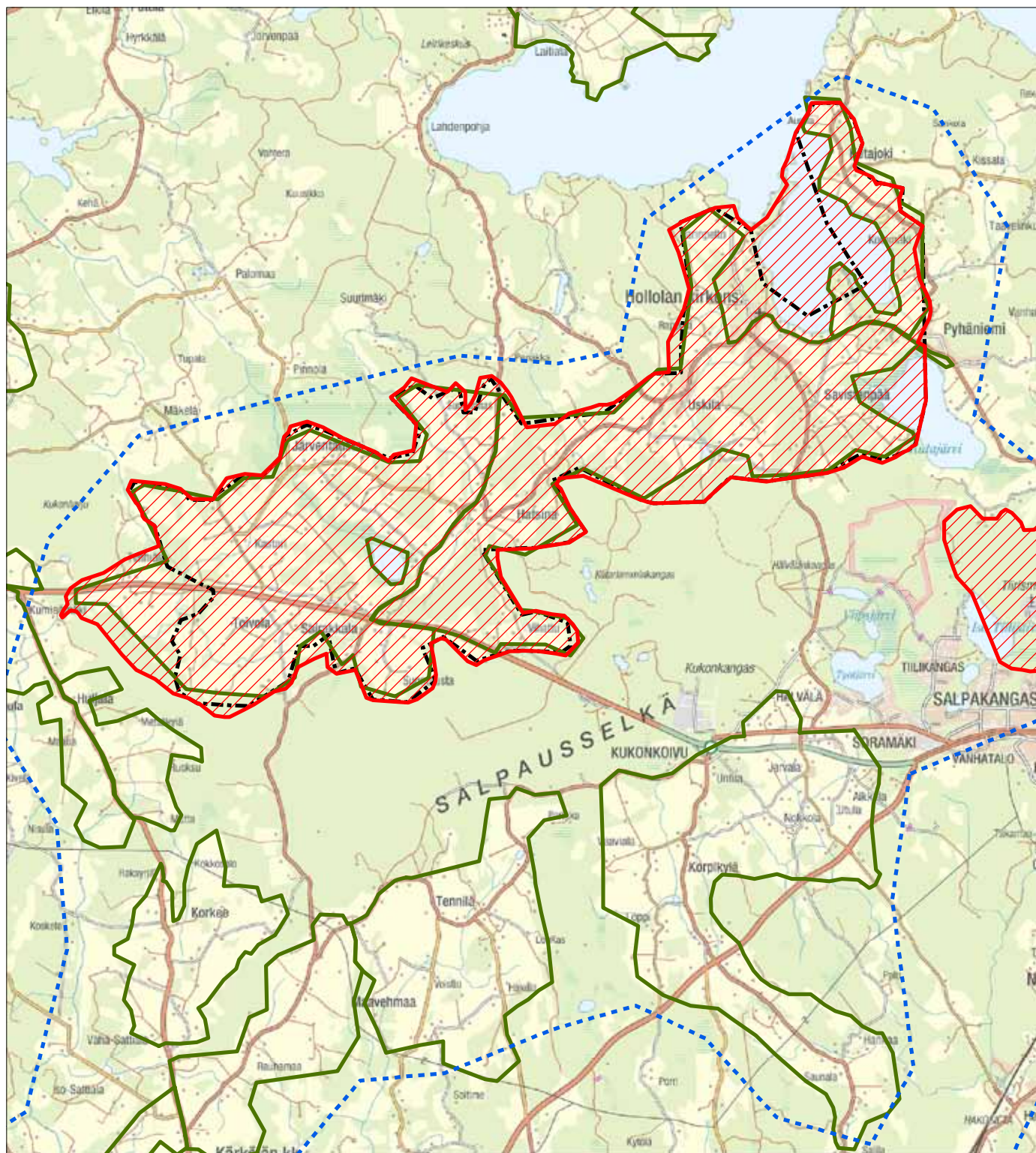
Kuvat:

(ylhäältä alas)

Maisema on kumpuilevaa.

Viljelymaisemasta ovat katoamassa vanhat ladot.

Hollolan keskiaikainen kivikirkko ja kirkonkylä ovat kulttuurihistoriallisesti merkittäviä.

0 1 2 4 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Länsi-Hollolan kulttuurimaisemat

mäkylät hajosivat isojaon myötä mutta alue muodostaa silti perinteisen hämäläisen kulttuurimaiseman. Monet alueen viimeistään 1700-luvulta peräisin olevat tiet ovat edelleen käytössä.

Arviointiteksti:

Keskiaikaiset kylät, historiallinen Ylinen Viipurintie ja Hollolan kirkonkylän edustava ja hyvin säilynyt miljöö muodostavat yhdessä merkittävän kokonaisuuden. I Salpausselän delta-alueella on luonnonhistoriallisia erityispiirteitä sekä arvokkaita luontokohteita.

Rajaus:

Vanhaa rajausta laajennetaan länteen käsittämään Tenhiälän viljelyaukea ja Huljalan Helvetin rotkoalue. Huljalan Helvetin on arvokas luonnonmuodostelma, jonka pohjalla virtaa kirkasvetinen puro .

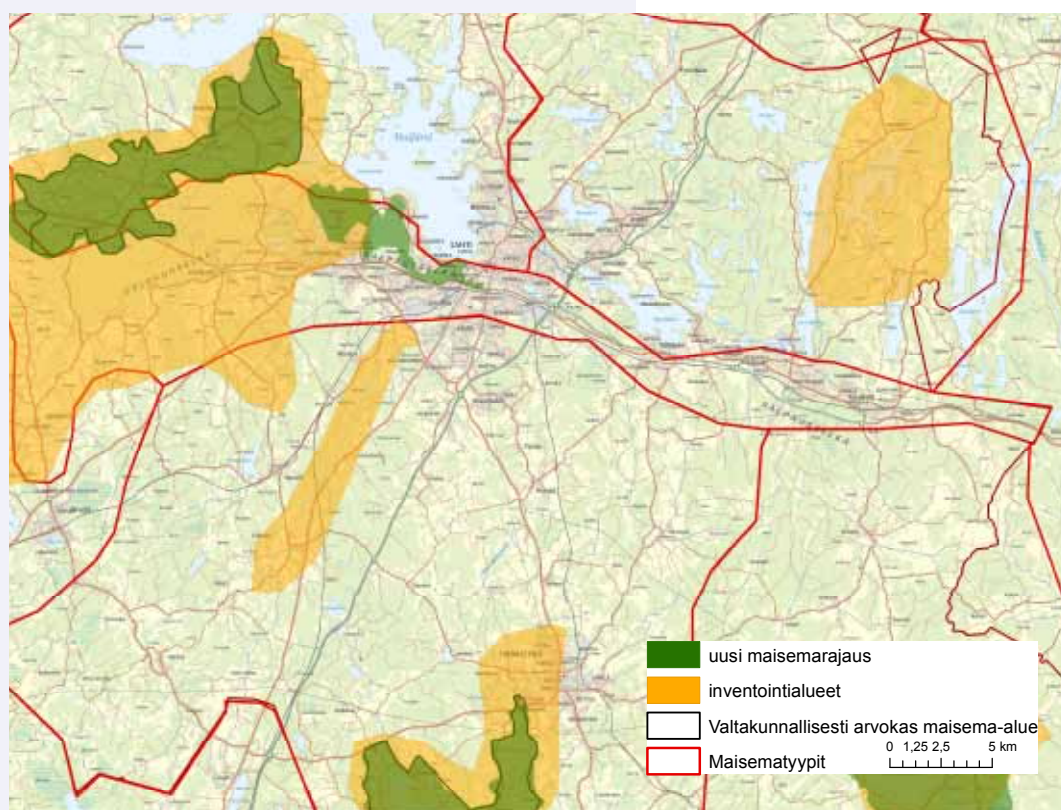
Kuvat: Maisema-alue sijaitsee I Salpausselän delta-alueella.

2.10 PÄIJÄNTEEN SEUTU: I Salpausselkä

Salpausselkä-Tiirismaa maisemanähtävyys

Salpausselät ovat oleellinen tekijä Päijät-Hämeen maisemassa. Ensimmäinen Salpausselkä on voimakas raja Rannikko-Suomen ja Järvi-Suomen välissä. Kokonaisuuteen kuuluu reunamuodostuman mäntyä kasvava, paikoin jyrkkäreunainen ja kapea, paikoin laajoiksi deltakankaiksi levinnyt ydinalue sekä pääosin etelärinteen puolelle syntynyt lievealue soistuneine vyöhykkeineen. Etelä-Suomen korkein kohta, Tiirismaan vuorimainen kallioharjanne, on osa Salpausselän maisemakokonaisuutta. Salpausselkä on myös tärkeä vedenjakaja, joka jakaa pohjoisosan Kymijoen vesistöalueen eteläosan pienempiin vesistöalueisiin.

Salpausselkä-Tiirismaa maisemanähtävyys

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

-

Kunta: Hollola, Lahti

Arvoluokka: Ehdotus valtakunnallisesti arvokkaaksi maisemanähtävyydeksi

Kuvailu:

Salpausselät ovat keskeinen tekijä Päijät-Hämeen maisemassa ja Suomen merkittävimmät jääkautiset muodostumat. I Salpausselkä on syntytapansa ansiosta erikoisuus koko maailmassa ja edustaa jääkauden aikaisia muodostumia muinaisrantoineen, suppineen ja siirtolohkareineen. I Salpausselkä ulottuu Hankoniemestä aina Laatokan Karjalaan ja sen edustavin ja korkein kohta on Lahdessa. Reunamuodostelma jakaa suurmaiseman tasaiseen rannikko-Suomeen ja monimuotoiseen järvi-Suomeen.

Salpausselkä-Tiirismaa sijoittuu Vesijärven rantaan keskelle yhteen kasvaneita Lahtea ja Hollolaa. Alue on rakentamatonta metsäselännettä ja on suurmaisemallisesti merkittävä kokonaisuus. Salpausselän ja Vesijärven kohtaamispiste on suurmaiseman solmu-kohta, josta Teivaan sataman alue on maisemallisesti hyvin merkittävä. Maisema-alueella ovat seudun tunnetuimmat maamerkit, Lahden hyppymäet ja radiomastot sekä Tiirismaan radiomasto. Salpausselältä ja Tiirismaalta aukeaa näkymät Vesijärvelle sekä ympäröiville kulttuurimaisema-alueille. Salpausselät ja Tiirismaa ovat puolestaan kaukomaiseman merkittäviä kiintopisteitä. Tiirismaalla on Etelä-Suomen korkein kohta 222,6 m, lisäksi Tiirismaan radiomasto on Suomen korkein rakennelma. Luonnonoloiltaan alue on monipuolinen ja merkittävä. Pirunpesän halkeama, Häränsilmän suppalampi ja useat arvokkaat luontokohteet muodostavat edustavan ja hyvin säilyneen luontokokonaisuuden.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Radiomastot hallitsevat kaukomaisemaa ja ovat tärkeä maamerkki.

Teivaan rinne on maisemallinen solmu-kohta.

Näkymiä I Salpausselältä Vesijärvelle.

0 0,5 1 2 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Salpausselkä-Tiirismaa maisemanähtävyys

Arviointiteksti:

Salpausselät ovat keskeinen tekijä Päijät-Hämeen maisemassa. I Salpausselkä on syntytapansa ansios- ta erikoisuus koko maailmassa ja edustaa jääkauden aikaisia muodostumia muinaisrantoineen, suppineen ja siirtolohkareineen. Alue pitää sisällään seudun merkittävimpiä maamerkkejä sekä useita arvokkaita luontokohteita.

Rajaus:

Rajaus pitää sisällään rakentamattoman osan Tiiris- maan ja Salpausselän alueesta. Tiirismaalla rajaus kulkee Iso-Tiilijärven poikki ja alue rajautuu Räläk- suohon ja armeijan ampuma-alueeseen. Laason- pellot ovat rajauksen ulkopuolella, samoin Messilän hotelli- ja laskettelukeskus. Muut rakennetut alueet ovat rajattu alueen ulkopuolelle paitsi Urheilukeskus, hyppymäet ja Lahden suurradioasema.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Häränsilmä on suppalampi I Salpausselällä.

Tiirismaalla on Etelä-Suomen korkein kohta.

Näkymä hyppymäen tornista.

2.12 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Länsi-Padasjoen metsäylänkö

Auttoisten ja Vesijaon kulttuurimaisema

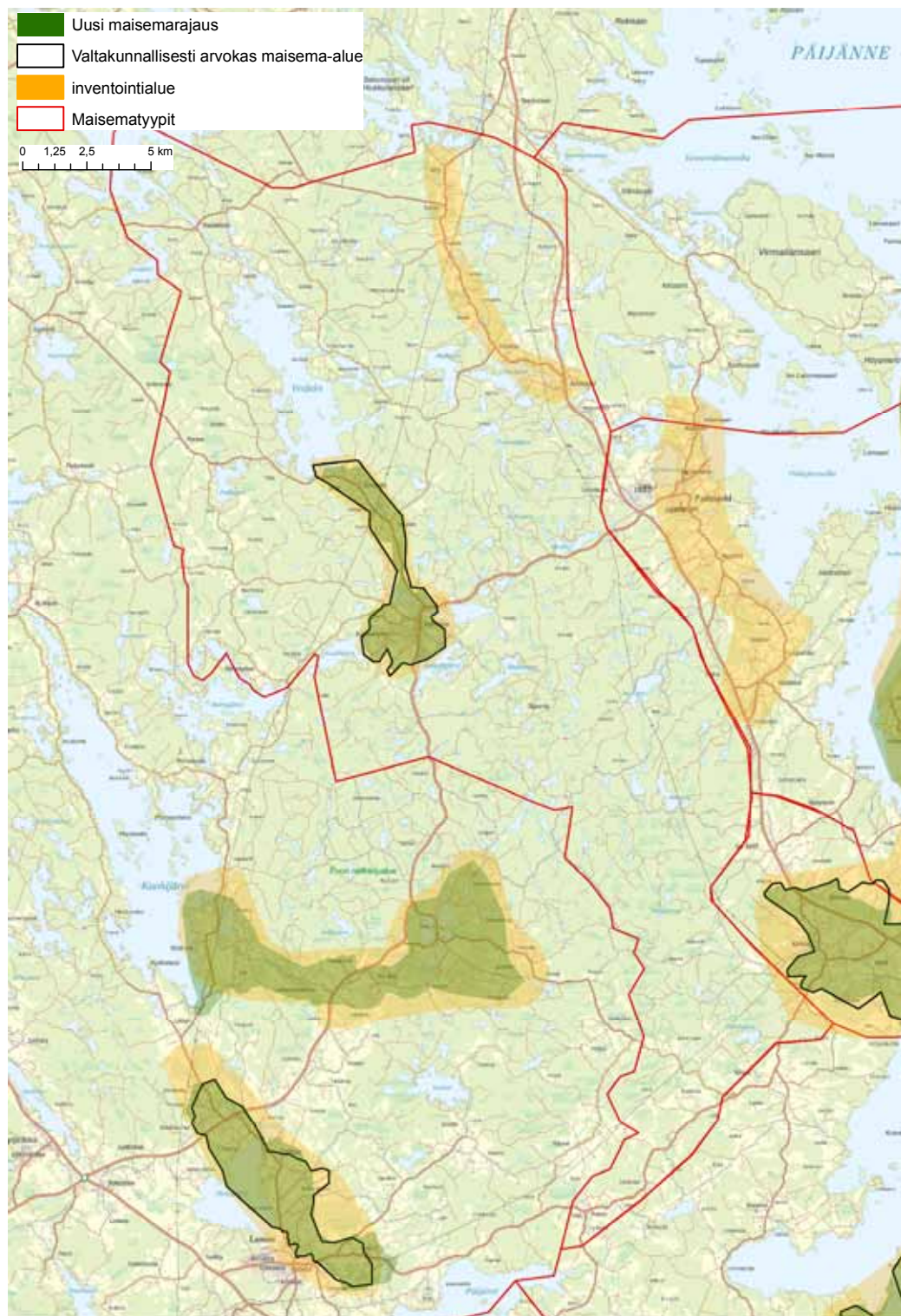
Arrakoski - Toritunharju

Länsi-Padasjoen metsäylänkö on laajaa Lammin Evolle ulottuvaa erämaatyypistä metsäaluetta. Seutu on loputonta metsäisten moreeniharjanteiden ja kosteiden notkelmien mosaiikkia. Notkelmiin on muodostunut pienialaisia lampia tai soita. Peltoalueita ja asutusta ei juurikaan ole lukuun ottamatta alueen halki kaakosta luoteeseen kulkevaa pitkittäisharjua, jonka viljelyvyöhykkeet on raivattu pelloiksi ja avomaisemien keskelle ovat syntyneet Vesijaon ja Auttoisten kylät.

Harjujakson tuntumaan sijoittuvat myös alueen suurimmat järvet. Vesijako-nimitys kuvaa alueen länsiosan kuulumista Kokemäenjoen ja itäosan Kymijoen valuma-alueeseen. Muuten pienipiirteisesti vaihtelevasta moreeniselänteestä erottuu muutamia kallioisempia ja karumpia osia. Jääkauden jälkeen vedenkoskematon ja siksi kasvillisuudeltaan rehevämpää aluetta on melko runsaasti. Alue jatkuu lännessä Evon metsäylänkönä.

Kuva: Vesijako.

Auttoisten ja Vesijaon kulttuurimaisema

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Auttoinen-Vesijako; valtakunnallinen (valtioneuvoston periaatepäättös, 1995)

Kunta: Padasjoki

Arvoluokka: Valtakunnallinen

Kuvailu:

Alue edustaa Hämeen viljely- ja järvimaan Päijänteen seutua, jolle tunnusomaista ovat vesistöjen runsaus ja lähinnä harju-muodostumista aiheuttavat korkeusvaihtelut. Länsi-Padasjoen metsäylängöllä ei ole juurikaan asutusta lukuun ottamatta alueen halki kulkevaa pitkäisharjua, jonka viljelyvyöhykkeen avomaisemien keskelle ovat syntyneet Auttoisten ja Vesijaon kylät.

Suhteellisen karusta luonnostaan huolimatta alue kuuluu Etelä-Hämeen lehtokeskukseen. Auttoisten Natura-alue sisältää seitsemän uhanalaisen idänverijuuren kasvupaikkaa. Idänverijuuri on koko EU:n alueella hyvin harvinainen ja uhanalainen. Länsi-Padasjoen metsäylängölle tyypillinen metsäisyys näkyy maisemakuvassa vaikka maisema-alue on suurelta osin viljelykäytössä.

Jamoisjärveltä pohjoiseen Hankajärvien kautta kulkeva harjujakso jatkuu Vesijaon kylään saakka ja muodostaa siellä kylämaiseman selkärangan. Vesijaon kylä on aito esimerkki hämäläisestä harjunrinteeseen ja sitä seurailevan kyläraitin varteen muodostuneesta nauha-asutuksesta. Kylän rakenne on edelleen hyvin selkeä ja siellä on säilynyt isojaon jälkeinen kyläkuva. Tie kulkee kylän keskellä maisemallisesti korkeimmalla kohdalla. Kylän pellot on raivattu Vesijaon järven eteläpäästä alkavaan lampien ja laskuojien täplittämään alavaan notkelmaan, jota rajaavat mäkiset metsäalueet. Vesijaon kylässä on säilynyt runsaasti kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa. Keskiajalta peräisin olevalla Auttoisten kylän ydinosaalla on edelleen tiiviin ryhmäkylän luonne. Tilakes-

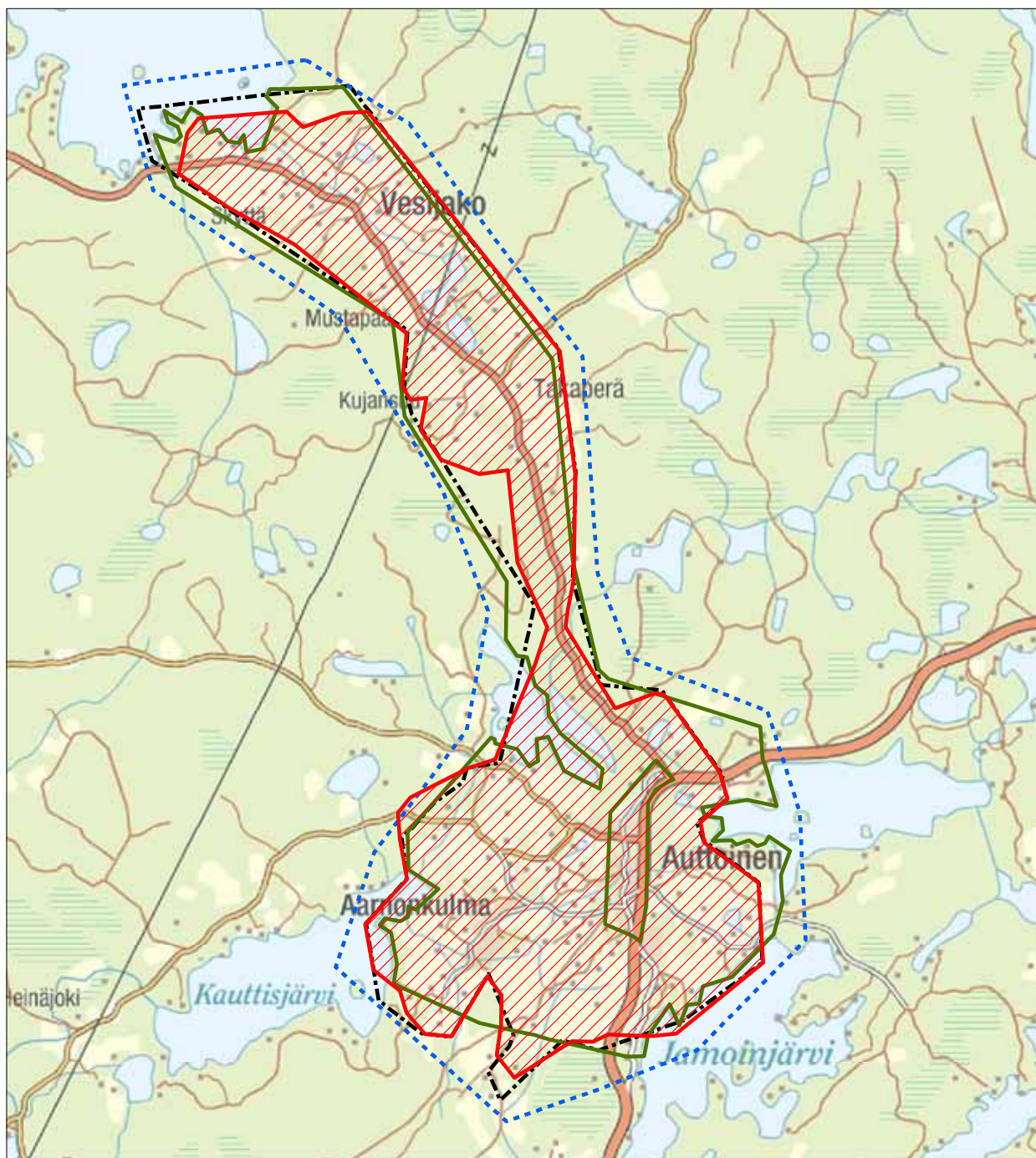
Kuvat:

(ylhäältä alas)

Vesijaon kylämaisemaa.

Auttoisten kylää.

Auttoisten mylly.

0 0,5 1 2 km

Auttoisten ja Vesijaon kulttuurimaisema

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

kukset ovat sijoittuneet vanhan kylätien varrelle tai sen lähetyville. Omat erityispiirteet ovat Hanaporin ruotumiesten mökkiasutuksessa. Kylää ympäröi järvien väliselle kannakselle levittäytynyt kumpuileva viljelymaisema, jota jakavat metsäiset mäki-alueet. Auttoisten kylän raitti sekä Padasjoen kirkonkylän ja Vesijaon kylän suuntaan johtavien maateiden linjaus on ollut käytössä jo 1600- ja 1700-luvulla.

Arviointiteksti:

Auttoisten - Vesijaon kulttuurimaisema on kahden perinteisen kylän sekä niitä ympäröivän hyvin vaihtelevan viljelymaiseman muodostama pienipiirteinen kokonaisuus. Alueen arvo perustuu kulttuurihistoriallisesti arvokkaisuuteen kyliin sekä tasapainoiseen viljelymaisemaan. Länsi-Padasjoen metsäylängön edustavin ja laajin kulttuurimaisema. Alueella on useita arvokkaita luontokohteita sekä valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä (RKY2009).

Rajaus:

Vanhaan rajaukseen ei muutoksia. Rajaus pitää sisälleen Vesijaon ja Auttoisten kylät sekä niitä ympäröivät viljelyalueet. Rajaus seuraa peltoaukeita renustavien selänteiden luontevaa linjaa.

Kuvat: Vesijaon kylän ranta ja kulttuurimaisemaa.

Arrakoski - Toritunharju

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Toritunharjun maisema-alue, Isoharjun maisema-alue ja Arrakosken kulttuurimaisema, maakunnallinen.

Kunta: Padasjoki

Arvoluokka: Maakunnallisesti arvokas.

Kuvailu:

Maisema on tyypillistä Länsi-Padasjoen metsäylängköä, jossa asutus ja viljely ovat sijoittuneet harjulle ja sen liepeille. Arrakosken ja Toritun kylissä on ollut asutusta viimeistään 1500-luvulta saakka. Toritun kylän pellot ovat maisematyyppiinsä nähden yhtenäiset ja laajat. Harju yhdistää kylät maisemallisesti toisiinsa. Asutus ja viljely ovat syntyneet harjun lievealueille. Arrakosken kehitykseen on vaikuttanut koski ja siihen liittynyt teollisuus. Arrakoski on historiallinen mylly- ja sahapaikka, jossa toimi vuosina 1853-1885 myös Arrakosken ruukki. Tämän jälkeen alueella on toiminut lukuisia pienempiä teollisuuslaitoksia. Muinaisjäännöksiä ei alueella ole lukuun ottamatta Arrakosken ruukkia.

Arviointiteksti:

Metsäisen ylängön harjua seuraava kyläasutus ja viljely. Länsi-Padasjoen metsäylängön maisematyyppiä edustava maisema-alue. Arrakosken maisemaan kuuluu vanhan mylly- ja sahateollisuuden leimaama tiivis kylä. Toritunharju maisemallisesti merkittävä harjumuodostuma, josta avautuu viljelymaisemia. Isoharju maisemallisesti merkittävä harjumuodostelma.

Rajaus:

Maakunnallisen maisema-alueen rajaus säilyy ennallaan.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

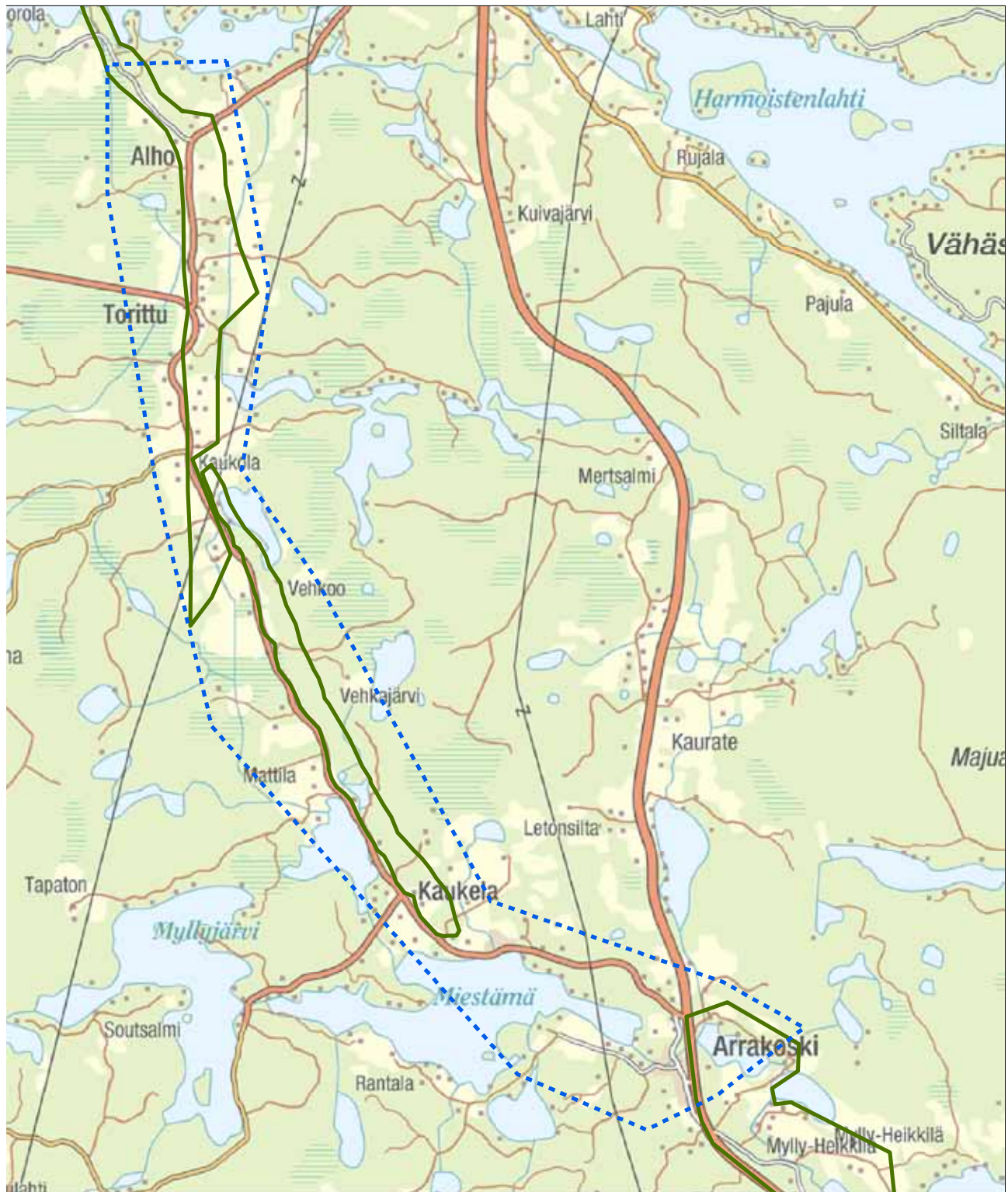
Toritun kyläsepan museo.

Toritun kylä.

Tie kulkee harjulla ja ympäröivät pellot vilah-televat puiden takaa.

Yleisilme on metsäistä.

0 0,5 1 2 km

Uusi maisemarajaus

Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus
(valtioneuvoston periaatepäätös 1995)

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Inventointialue

Arrakoski - Toritunharju

2.13 PÄIJÄNTEEN SEUTU: II Salpausselkä

Etelä-Päijänteeseen kulttuuri- ja harjusaarimaisemat

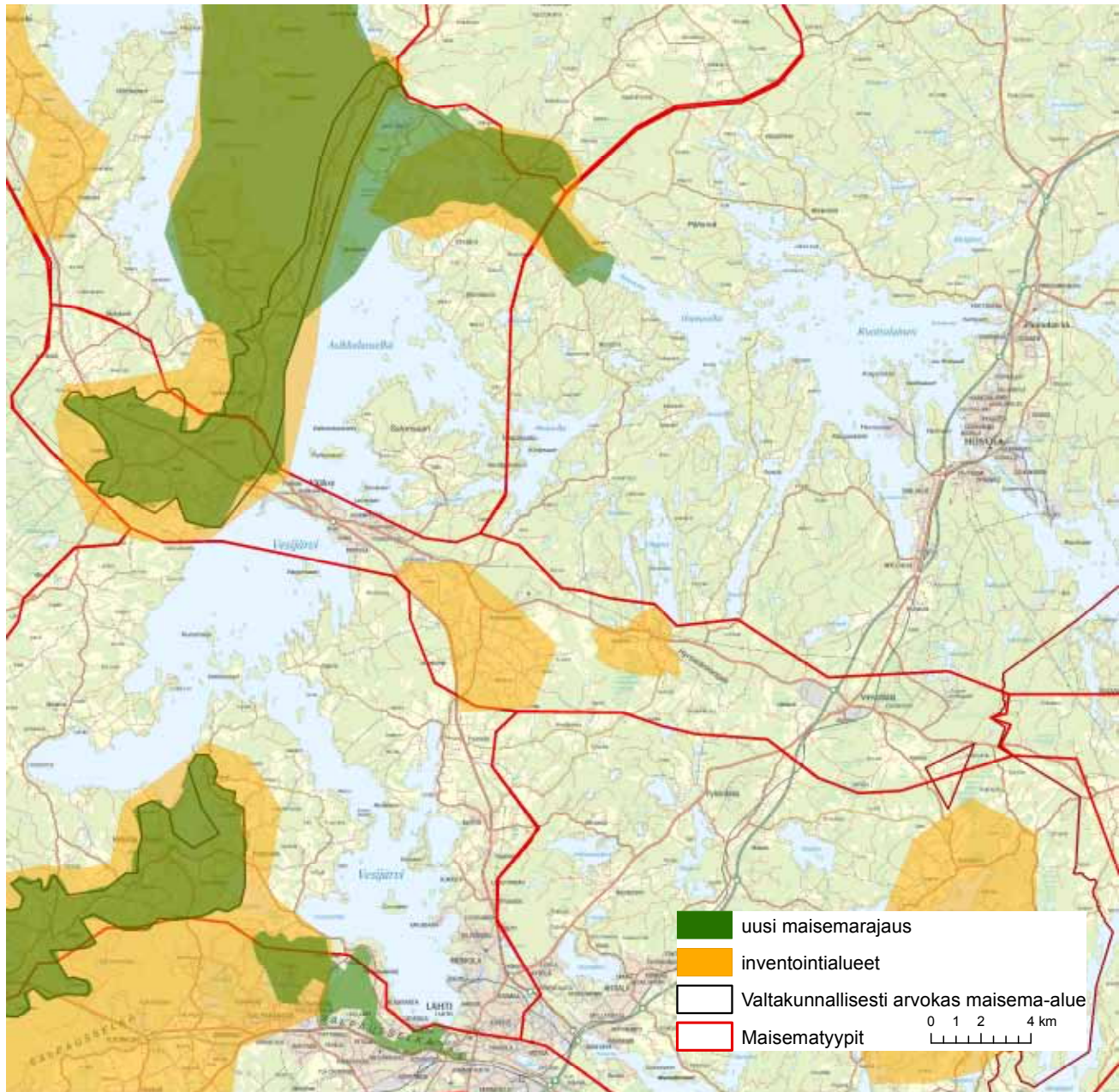
Urajärvi

Vesivehmaa

II Salpausselän yhtymäkohta Vesijärveen ja Päijänteeseen tekee Vääksystä erityisen voimakkaan ja näyttävän suurmaiseman solmukohdan. Laajimmat delta-alueet ovat Vesivehmaankangas ja Hyrtiälänkangas. Maisemallisesti merkittäviä, kumpuilevia viljelymaisemia esiintyy mm. Urajärvellä, Vesivehmaalla sekä Kurhila-Hillilässä, jotka ovat sijoittuneet harjun lievealueille. Keskiaikaiset Kurhila, Hillilä, Vesivehmaa ja Urajärven kylät ovat luonteeltaan raittikylä.

Kuva: Kalkkisten silta.

Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaisemat

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Kurhila-Pulkkila-Hillilä, valtakunnallisesti arvokas (valtioneuvoston periaatepäätös, 1995), Vähä-Äiniö, Kalkknen, maa-

Kunta: Asikkala, Padasjoki, Sysmä

Arvoluokka: Valtakunnallisesti arvokas

Kuvailu:

Alue edustaa Päijänteen seudun viljavien savikkoisten maiden alavaa viljelymaisemaa sekä arvokasta harju- ja järvi- luontoa. Maisemarakenteessa keskeistä ovat II Salpausselkä, siitä lähtevät harjut, niitä reunustavat laajat viljelyaukeat sekä suuret vesistöt. II Salpausselän yhtymäkohta Vesijärveen ja Päijänteeseen tekee alueesta suurmaiseman merkittävän solmukohdan. Jääkauden aikaansaamia luonnonnähtävyyksiä on alueella runsaasti, kuten Pulkkilanharju, Kelventeen pitkä harjusaari ja II Salpausselkä suppineen ja muinaisrantoineen. Maisema-alue sijaitsee Etelä-Hämeen lehtokeskuksessa. Aurinkovuoren harjualueella kasvaa suurharvinaisuus alppi- vuokko sekä muita harvinaisia kasvilajeja

Asikkala on ollut jo varhain asuttua ja vaurasta maatalous- aluetta. Useat eri aikakausien muinaisjäännökset kertovat pitkästä asutushistoriasta. Suurin osa maisema-alueen viljelyksistä sijaitsee loivasti kumpuilevilla loivilla rinteillä. Kylät ovat melko tasaista viljelymaisemaa, jota halkoo vanha maantie. Kurhilan ja Hillilän kylät muodostavat maisemallisen kokonaisuuden. Asikkalan kirkonkylä on esimerkki suomalais- ten kirkonkylien rakennustavasta ennen 1920-1930-luvuilla alkanutta uusiutumisvaihetta. Kalkkisten kylä sijaitsee pitäjän pohjoisosassa, huonojen liikenneyhteyksien päässä etäällä

Kuvat:

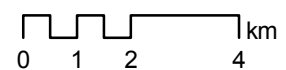
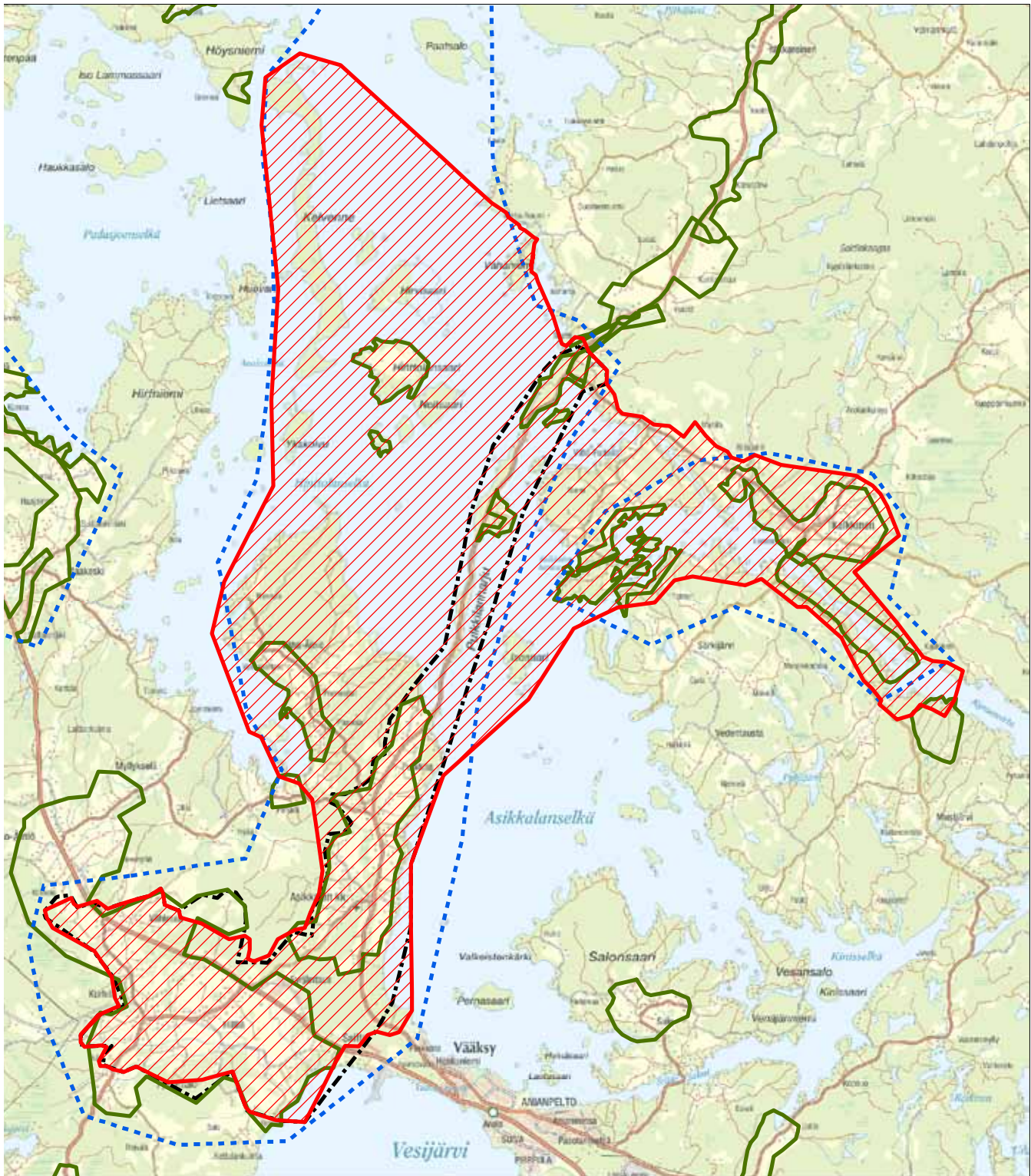
(ylhäältä alas)

Loivasti kumpuilevia peltomaisemia.

Maiseman solmukohta, jossa aukeaa näkymä Päijänteelle ja Pulkkilan harjulle.

Kalkkisten kylä.

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaisemat

muista kylistä. Tästä johtuen kylästä on muotoutunut omavarainen, mikä näkyy rakennuskannassa. Tiestö on kulkenut vanhastaan II Salpausselkää ja harjuja pitkin.

Kurhilan ja Hillilän kylien maisemalle tyypillistä ovat kumpuilevat peltoaukeat ja pienipiirteisesti vaihtelevat maastonmuodot. Peltoalueet ovat laajat ja näkymiä jäsentävät monet harjumuodostumat. Vesistöjen merkitys on maisemassa suuri. Pulkkilanharju yhdessä Kelventeen kanssa muodostavat merkittävän maisemakokonaisuuden. Kalkkisten kylä ja Kymenvirta luovat oman suljetumman maisemakokonaisuutensa, joka yhdistyy Pulkkilanharjuun ja Päijänteeseen Kalkkisten kanavan ja kosken kautta. Yhdessä nämä muodostavat kattavan otoksen Päijät-Hämeen vesistömaisemasta. Kalkkisten kanavan 500 metriä pitkä sulkuallas on Suomen suurin.

Arviointiteksti:

Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaisemat ovat edustavaa Päijänteen seudun viljavien savikkoisten maiden alavaa viljelymaisemaa sekä arvokasta ja monimuotoista harju- ja järviluontoa. Alueella kasvaa useita erittäin harvinaisia kasveja. Pulkkilanharju on Päijänteen merkittävä maisemanähtävyys. Maisema-alue muodostaa arvokkaan kokonaisuuden, jossa on edustettuna kaikki Päijät-Hämeen merkittävät maisemakuvan osat.

Rajaus:

Vanhaan rajaukseen otetaan mukaan Vähä-Äiniö, Kelventeen harjusaari, Kalkkisten kylä, kanava ja Kymenvirta. Kymenvirralla rajaus päättyy Kummelinkärkeen, jonka jälkeen virta laajenee ja yhtyy pian Ruotsalaiseen.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Kymenvirta Kalkkisten sillalta kuvattuna.

Vähä-Äiniön kulttuurimaisemaa.

Maatilojen rakennukset kasvavat.

Näkymä Pulkkilan harjun rannalta.

Urajärvi

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Urajärven kulttuurimaisema, maakunnallinen

Kunta: Asikkala

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Kuvailu:

Urajärvi edustaa tyypillistä II Salpausselän maisemaa, jossa kumpuilevia viljelysmaisemia hallitsevat hyvin erottuvat harju- ja reunamuodostumat. II Salpausselän delta-alue Hyrtiälänkangas on valtakunnallisesti arvokas harjualue ja se kuuluu harjijensuojeluohjelman piiriin.

Urajärven kylä on sijoittunut keskiaikaisperäisen Ylisen Viipurintien varteen. Tielinjaus seuraa II Salpausselän harjumuodostelmaa. Kylän tiivistymä on vanhan ryhmäkylän paikalla Kirilänmäellä. Ohitustie rakennettiin vuonna 1996, jolloin kylä jäi ohikulkijoilta sivuun. Urajärven rannalla sijaitseva historiallinen Urajärven kartano on 1600-luvulta. Urajärven kartano edustaa syrjäiseen paikkaan, pienimuotoiseen, topografialtaan vaihtelevaan viljelymaisemaan syntyntä pientä itähamäläistä kartanoa. Sillä on ollut huomattava merkitys kylän ja sen asutuksen kehityksessä. Kartano toimii nykyään museona 1900-luvun alun aikaisessa asussa. Kylän ja kartanon viljelyalue sijaitsee kylänraitin eteläpuolella ja pellot ovat olleet pitkään viljeltyjä.

Alueen maisemalle on tyypillistä harjujen ja harjun lievealueella sijaitsevan viljavan laaksonotkelman kumpareisuus sekä II Salpausselän poikittaisuuteet, kalliopaljastumat ja maisema-alueen ainoan järven Urajärven voimakas suuntautuneisuus pohjoiseen. Hyrtiälänkankaan harju on maisemallisesti erittäin merkittävä ja hallitsee suurmaisemaa ja järvinäkymiä kauas pohjoiseen.

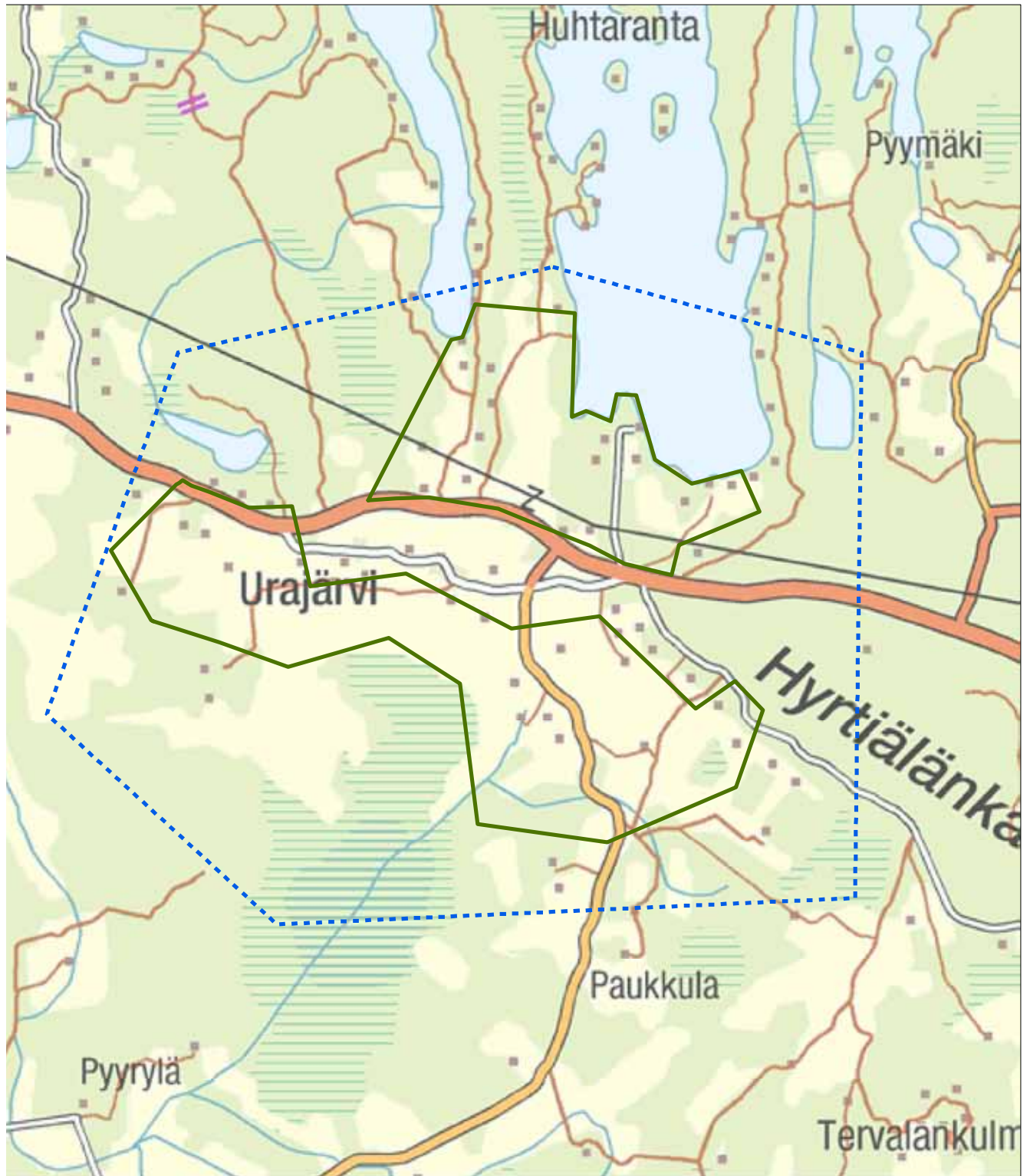
Kuvat:

(ylhäältä alas)

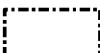
Urajärven kylä.

Loivasti kumpuilevia peltoja.

Tiestö mutkittlee luontevasti maastoa mukaillen.

0 0,25 0,5 1 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Urajärvi

Arviointiteksti:

II Salpausselän maisematyyppiä edustava maatalousmaisema, johon kuuluu valtakunnallisesti arvokas Urajärven kartanoympäristö sekä harjun päällä kulkevan Ylisen Viipurintien varren ryhmäkylä ja selkeästi rajautunut, kumpuileva viljelyaukea. Alueella on arvokkaita luontokohteita: Hyrtiälänkangas, Urajärven Natura-alue, arvokas moreenimuodostuma, Urajärven tikkametsä.

Rajaus:

Maakunnallisen maisema-alueen rajausta säilytetään.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Kylänraittia reunustavaa peltoa.

Kyläraittia.

Vierumäen suunnasta Urajärvelle saavuttaessa merkittävä maiseman solmukohta.

Vesivehmaa

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vesivehmaan kulttuurimaisema, maakunnallinen.

Kunta: Asikkala

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Vesivehmaa edustaa tyypillistä II Salpausselän lievealueen maisemallisesti merkittävää viljelymaisemaa. II Salpausselkä muodostaa Asikkalan eteläosien maisemallisen rungon, jonka eteläpuolella olevaan viljelyvyöhykkeeseen Vesivehmaan kylä on sijoittunut. Vesivehmaan kankaalta avautuu näkymä koko kylän yli aina I Salpausselälle asti. Viljelysmaisemassa vaihtelevat laaksot ja mäenkumpareet. Kylän rakenteelle on ominaista pohjois-eteläsuuntainen nauhamaisuus, joka toistuu kylän raitissa ja sitä myötäilevässä asutuksessa, peltoalaksoissa ja harjanteissa.

Ylinen Viipurintie sivuaa kylää sen pohjoispuolelta. Laaksot on otettu kattavasti viljelykäyttöön. Ensin on viljelyyn erittäin sopivia hieta- ja hiesurinteitä, jotka sitten muuttuvat savipitoisemmiksi maiksi, joiden pellonnurkissa on toiminut lukuisia pieniä tilitehtaita aina 1960-luvulle asti. Uuden ajan alussa Vesivehmaa oli Asikkalan suurimpia kyliä ja edelleen se on Vääksyn jälkeen kunnan toiseksi suurin kylä. Vesivehmaalla oli 1700-luvulla useita erillisiä kylätontteja ja niitä ympäröivät laajat viljelymaat. Suurin osa 1700-luvun peltoalasta on edelleen viljelyksessä. Rakennuskanta koostuu pääasiassa maatilojen talouskeskuksista. Elävässä ja kehittyvässä kylässä on rakennuskantaa eri vuosikymmeniltä. Kylän 60-paikkainen koulu remontoitiin 2010. Edustavin osa kulttuurimaisemasta on RKY 2009 -rajauksen sisällä.

Arviointiteksti:

II Salpausselän ja Vesijärven laakson maisematyyppiä edustava monipuolinen maatalousmaisema. Viljelysmaisemalle on ominaista mäenkumpareiden ja laaksojen luoma vaihtelevuus. Kylä sijaitsee keskiaikaisperäisen Ylisen Viipurintien varrella. Edustavimmat alueet RKY2009 rajauksen sisällä. Päällekkäisyyksien välttämiseksi alue maakunnallisesti arvokas.

Rajaus: Maakunnallisen maisema-alueen rajaus säilyy ennallaan.

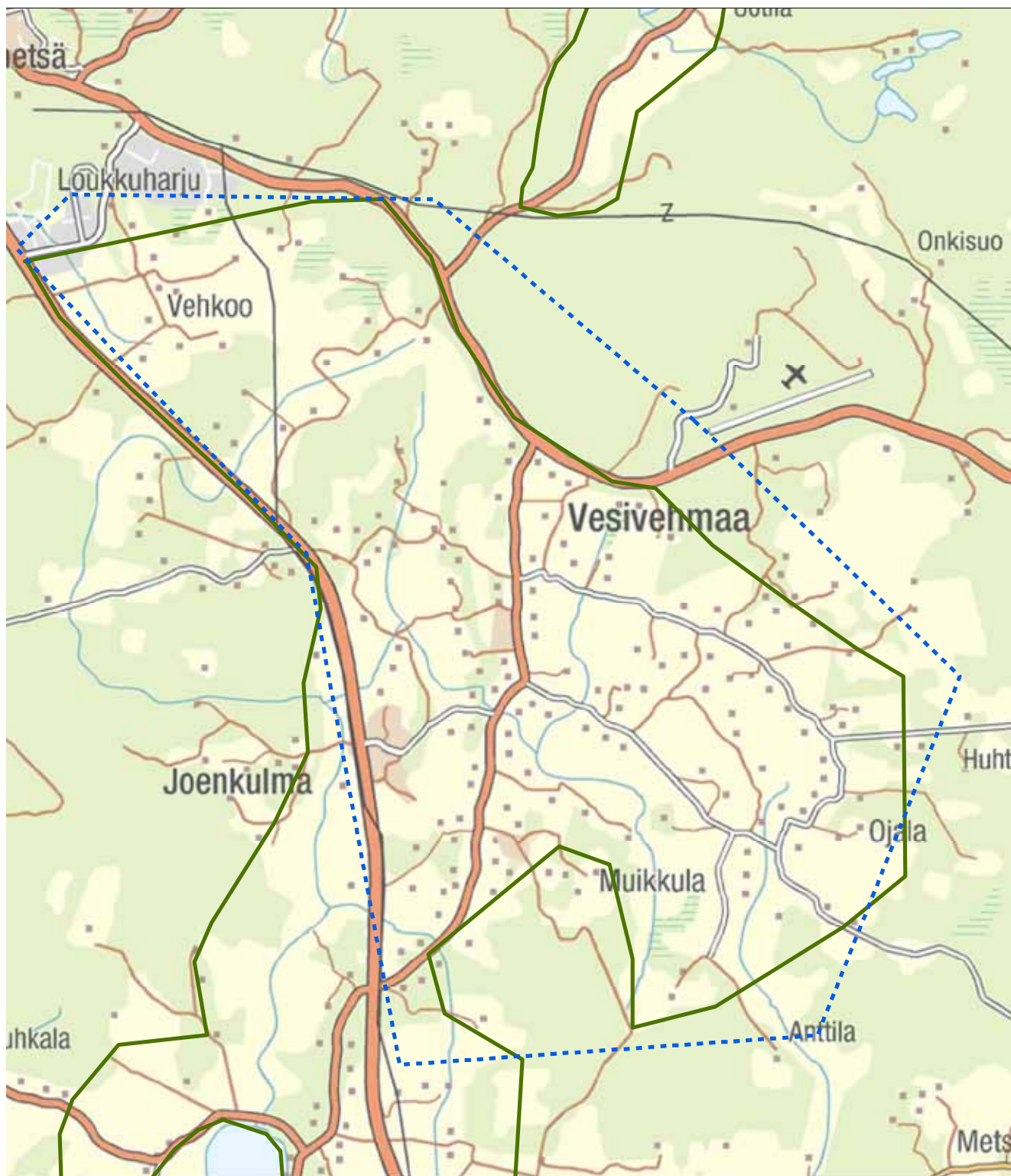
Kuvat:

(ylhäältä alas)

Vesivehmaan pellot ovat kumpuilevia.

Maisemassa vaihtelevat laaksot ja mäenkumpareet. Kylä on sijoittunut mäelle.

Alueella on useita näyttäviä tilakeskuksia maisemallisesti kauniilla paikoilla.

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Vesivehmaa

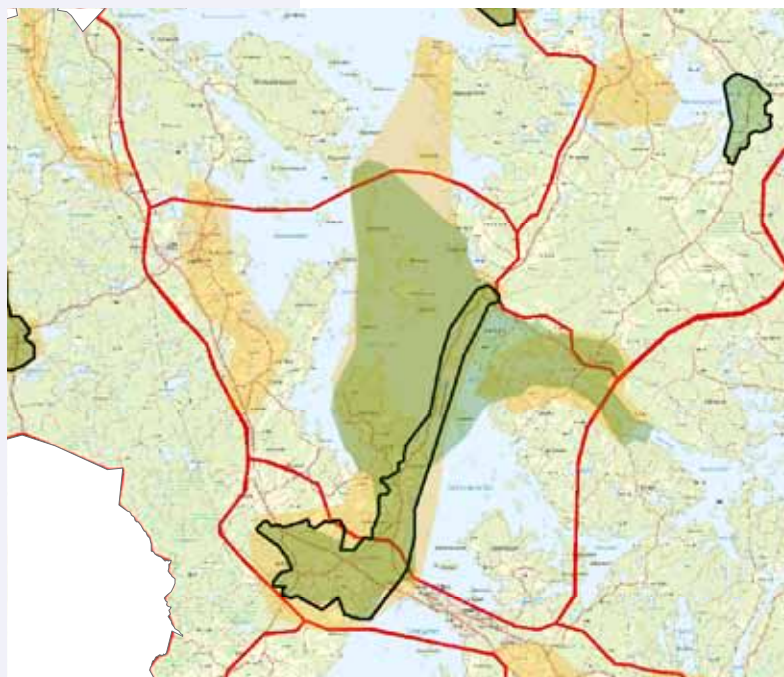
2.14 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Etelä-Päijänteiden viljelyseutu

Maakeski - Nyystölä - Kirkonkylä

Etelä-Päijänteiden kulttuuri- ja harjusaarimaisemat

Etelä-Päijänteiden viljelyseudun maisemakuvassa yhdistyvät tasapainoisella tavalla rauhallisesti kumpuilevat viljelymaisemat, metsäselänteet ja Päijänteiden vesistömaisemat. Il Salpausselältä erkanevat, kohti koillista kulkevat pitkittäisharjut männiköineen rikastuttavat näkymiä. Niistä kapeana nauhana Päijänteiden poikki kulkeva Pulkkilanharju on arvokas maisemanähtävyys, jolta avautuvat molemmin puolin laajat Päijänteiden järvimaisemat. Suomen suurimpiin ja komeimpiin lukeutuva Kelventeen harjusaari on suosittu maisemanähtävyys ja osa Päijänteiden kansallispuistoa.

Laajimpia metsäselänteitä lukuun ottamatta koko alue on vanhaa viljelyseutua. Pulkkilanharjua pitkin on kulkenut tie Asikkalasta Sysmään jo 1500-luvulla. Toinen vanha tielinja kulki Päijänteiden länsirannalla Hollolasta Asikkalan kautta Padasjoelle ja yhdisti vanhat kylät toisiinsa

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- inventointialue
- Maisematyypit

Maakeski – Nyystölä – Kirkonkylä

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Maakesken kulttuurimaisema, Nyystölän kulttuurimaisema, Mainiemen kulttuurimaisema, Saksalan kulttuurimaisema, maakunnallinen

Kunta: Padasjoki

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Maisema-alue on tyypillistä Etelä-Päijänteen viljelyseutua, jossa yhdistyvät kumpuilevat viljelymaisemat, metsäselänteet, harjut ja Päijänteen vesistömaisemat. Maisema on pienipiirteistä ja vaihtelevaa. Maisema-alueen pohjoisosan vesistö on Päijänteen alueen Natura-aluetta.

Padasjoen kirkonkylä on syntynyt Kirkkolammin ja Päijänteen väliselle kannakselle. Alueen vanhimpaan rakennuskerrostumaan kuuluvat Saksalan kartano ja kirkon paikka, jossa on ollut kivinen sakasti 1400-luvun puolivälissä. Kirkonkylän ydinalue on rakentunut kyläraitin varteen ja se on säilyttänyt toiminnallisesti ja ajallisesti kerroksellisen selkeän rakenteensa. Kirkonkylän raitti on osa vanhaa keskiaikaisperäistä etelään Nyystölän ja Maakesken kyliin kulkevaa maantietä. Mainiemen höyrysaha toimi vuosina 1880-1962. Sahaan liittyneet asuinrakennukset ovat 1800-luvun lopulta.

Nyystölän kylä on ollut asuttu jo esihistoriallisella ajalla. Suurin osa maisema-alueen muinaisjäänöksistä sijaitsee juuri Nyystölässä, rautakautisia kuppikiviä on erityisen paljon. Padasjoen ensimmäinen kirkko on sijainnut ilmeisesti Nyystölässä. 1630-luvulla perustettu Verhon kartano sijaitsee maisemallisesti näyttävällä paikalla laajan peltoaukean laidalla. Vuonna 1887 rakennettu päärakennus purettiin 1970-luvulla. Uusi yksikerroksinen, punatiilinen päärakennus maisemoituu pihapiiriä rajaavan kuusiaidan taakse. Nykyisin kartanossa kasvatetaan lihakarjaa. Maakesken kylästä ensimmäinen maininta on vuodelta 1443. Kylän itäpuolella oleva Linnanmäki on saattanut kuulua linnavuorijärjestelmään. Maakesken asutus on keskittynyt vanhan maantien ja kylän halki kulkevan Kylänjoen varteen. Tilakeskuksia ympäröi laajahko, metsään rajoittuva avoin viljelymaisema. Pellot viettävät kauniisti Kylänjokeen.

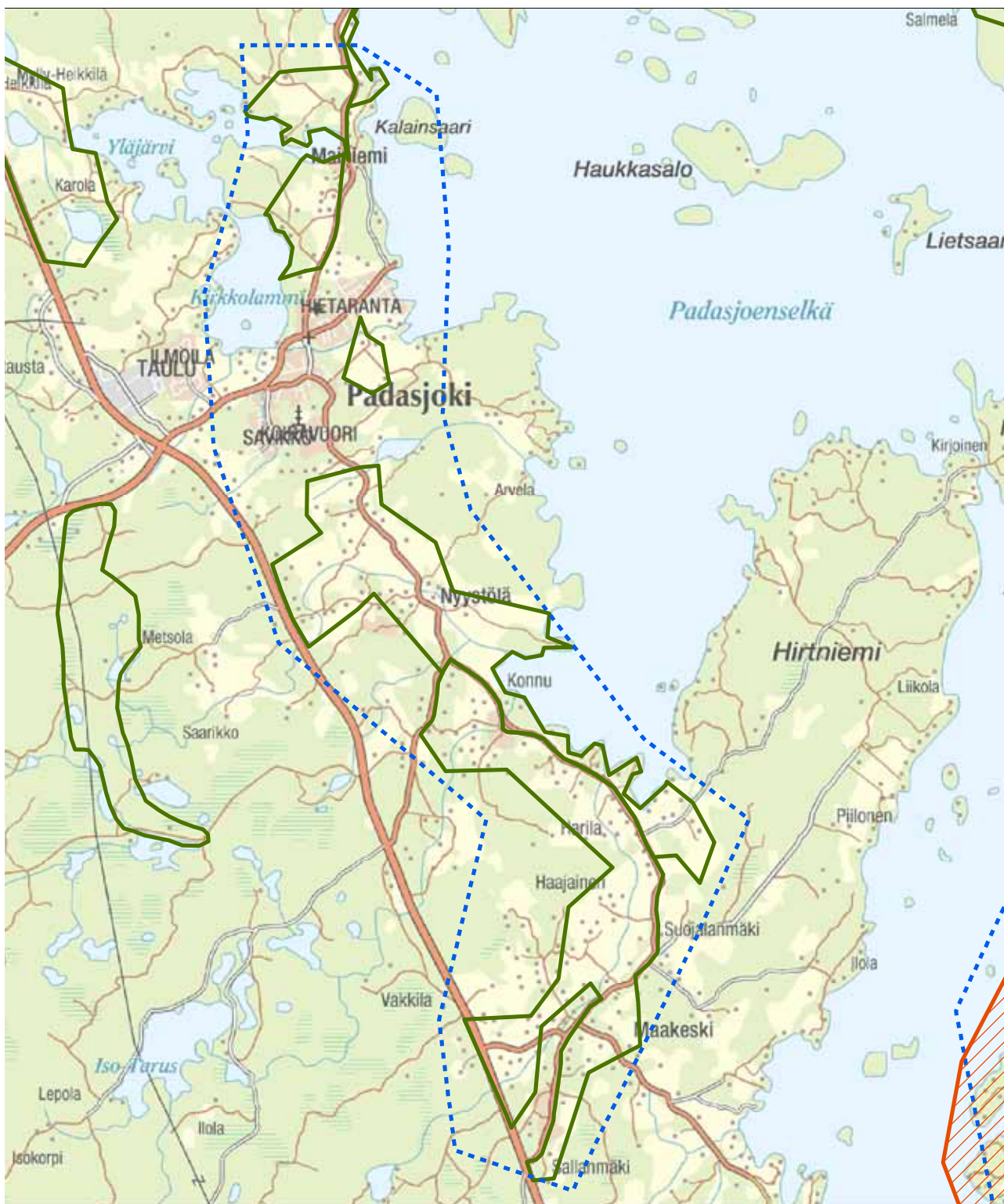
Arviointiteksti:

Etelä-Päijänteen viljelyseudun maisematyyppiä edustava maisema-alue. Maisemaan kuuluu kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti arvokas Saksalan kartanoalue. Maisemaa hallitsevat avoimet, metsiin ja Päijänteeseen rajoittuvat laajat ja kumpuilevat peltovainiot. Muinaisjäänöksiä on runsaasti. Maakesken kylä ja kulttuurimaisema, Padasjoen kirkonkylä sekä Mainiemen sahan ympäristö kuuluivat RKY 1993 –listaukseen mutta ne ovat poistuneet uudesta RKY-listauksesta.

Rajaus: Maakunnallisen maisema-alueen rajaus säilyy entisellään.

Kuvat:
(ylhäällä)
Nyystölän viljelymaisemaa.
Verhon kartanon karjaa.

0 0,5 1 2 km

Uusi maisemarajaus

Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus
(valtioneuvoston periaatepäätös 1995)

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

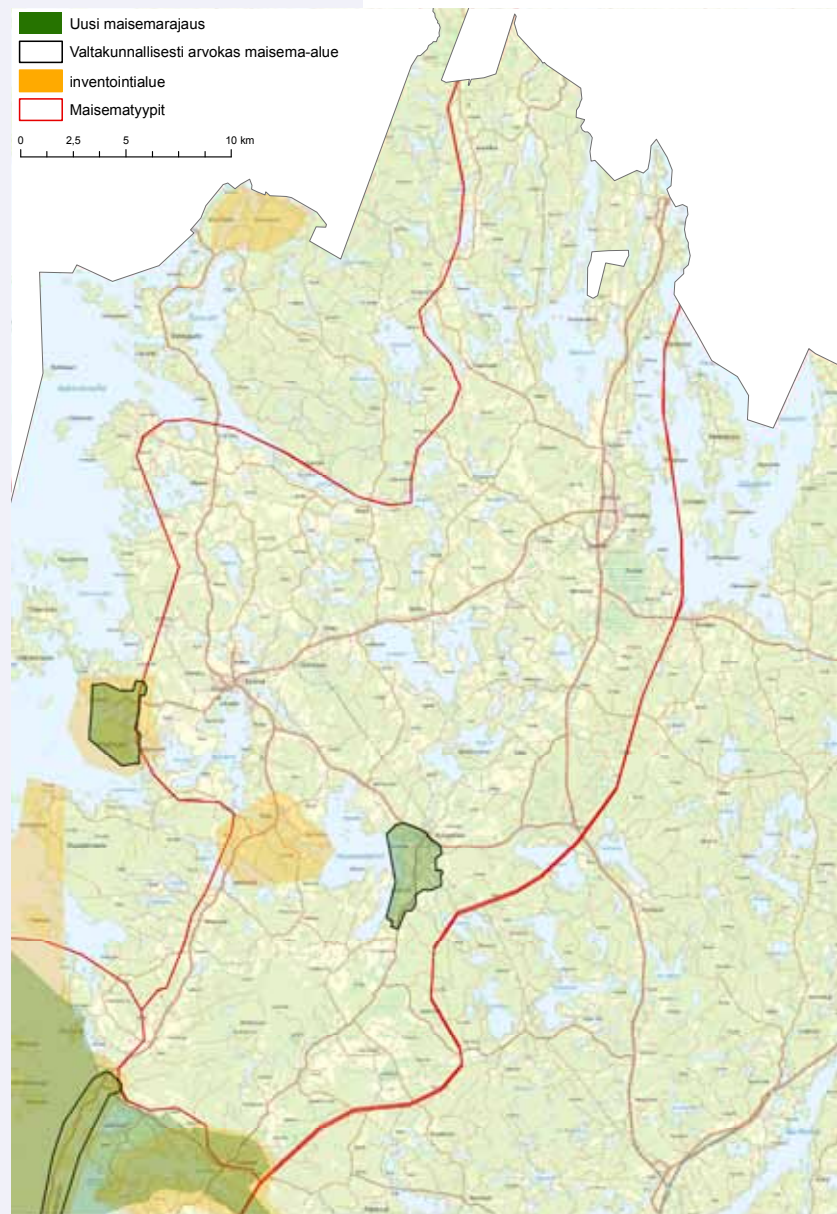
Inventointialue

Maakeski – Nyystölä – Kirkonkylä

2.15 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Sysmän - Hartolan viljelyseutu

Tainionvirta - Virtaankoski

Sysmän – Hartolan viljelyseudun maisemakuvassa yhdistyvät metsäiset kallio- ja moreeniharjanteet sekä viljelymaisemat, jotka ovat suurelta osin savipohjaisia ja muodoltaan tasaisempia kuin Salpausselkien pohjoispuolella yleensä. Viljelymaisemia elävöittävät lukuisat järvet. Kaksi koillisesta lounaaseen kulkevaa harjujaksoa ovat merkittäviä maankäytön ja maiseman kannalta. Tiestö seurailee viljelymaisemien laitoja, mikä lisää vaikutelmaa avomaisemien osuudesta ja topografian maltillisuudesta.

Tainionvirta – Virtaankoski

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Virtaankosken kulttuurimaisema , maakunnallinen

Kunta: Sysmä

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Tainionvirran-Virtaankosken maisema-alue edustaa Sysmän-Hartolan viljelyseutua, jossa tyypillistä ovat vesistöihin yhdistyvät, matalien harjujaksojen tuntumaan nousseet kartanot. Sysmän eteläosassa sijaitseva maisema-alue kuuluu eteläboreaalisen kasvillisuusvyöhykkeen vuokkovyöhykkeeseen. Alue sijaitsee Nuoramoisjärven ja Majutveden välissä, etelässä alue rajautuu Auhjärveen. Maisemakuvaa hallitsee Tainionvirta, joka virtaa alueen halki.

Tainionvirta ja –koski ovat olleet merkittävässä asemassa alueen kehityksen kannalta. Virtaan pieni kylä on mainittu jo 1400-luvun lähteissä. 1700-luvulla perustetut kartanot ovat vaikuttaneet kulttuurimaiseman kehittymiseen. Kartanoiden alueella on ollut runsaasti varhaista teollista toimintaa, lisäksi vuonna 1913 Tainionkoskessa aloitti toimintansa pitäjän ensimmäinen sähkölaitos. Tielinjaukset ja pienet peltoalat ovat vanhoja. Alueen halki kulkee maantie Asikkalasta Sysmään. Tainionvirta on puolestaan ollut tärkeä vesireitti Päijänteelle.

Maisemakuva on sulkeutunutta ja pienipiirteistä. Peltoalat ovat pieniä ja maisemassa mutkitteleva leveäuomainen Tainionvirta on paikoin rehevän rantapuuston peittämä. Suurimmat yhtenäiset pellot ovat Tainionvirran pohjoispuolella Paavolassa sekä alueen eteläosassa Auhjärven rannoilla. Asutus on keskittynyt tien varteen sekä ranta-alueille.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Auhjärven maisemaa.

Virtaan kartanon päärakennus.

Jokimaisema on maisema-alueessa pääosissa.

Tainionvirta - Virtaankoski

0 0,25 0,5 1 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Arviointiteksti:

Maisema-alue koostuu maakunnallisesti arvokkaista Saloniemen ja Kotiniemen maisema-alueista sekä Virtaankosken kulttuurimaisemasta. Maisema-alueet edustavat Sysmän-Hartolan viljelyseudun maisematyyppejä. Maisemaan kuuluvat Virtaan kartanomiljööt sekä maisemallisesti arvokas tienvarsinäkymä. Tainionvirran ja Virtaankosken kulttuurimaisema on poistunut RKY 2009 –listalta.

Rajaus:

Maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajaus säilyy entisellään.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Virtaankoski.

Laajoja viljelyaukeita on vähän.

Maisemaseudulle tyypillistä maisemaa.

2.16 PÄIJÄNTEEN SEUTU: Päijänteen vuorimaa

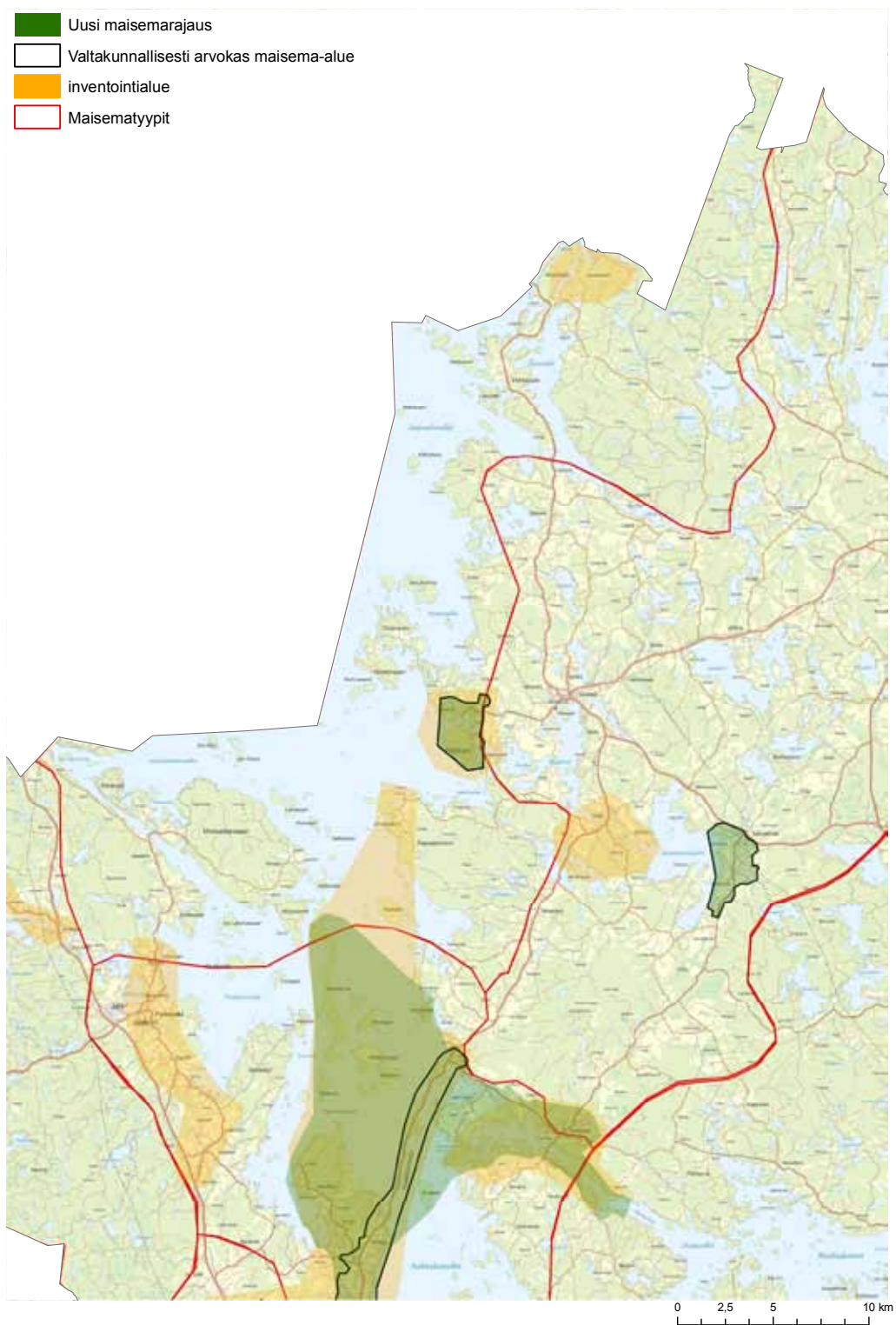
Päijätsalo - Suopelto

Kammiovuori

Padasjoen pohjoisosat, Virmailansaari sekä Sysmän pohjoisosat ja osa Päijänteen itärantaa ovat topografialtaan muuta Päijät-Hämettä suurimittakaavaisempaa vuorimaata ja yhdistyvät Päijänteen pohjoisosien keskisuomalaiseen maisematyyppiin. Leimallisia ovat kuusivaltaisen sekametsän peittämät, harvaan asutut moreeni- ja kalliobelänteet sekä siirtolohkareiden suuri määrä. Itä-Hämeen korkein kohta, Sysmässä sijaitseva jylhä Kammiovuori, kohoaa 221 metrin (mpy) korkeuteen. Vedenkoskematonta aluetta on tasaisesti koko Päijänteen vuorimaa-alueella, suurialaisimpina pohjoisosissa. Kyliä on vähän ja viljelyalueet ovat hyvin pieniä.

Kuva: Näkymä Kammiovuorelta.

Päijätsalo

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Päijätsalo; valtakunnallinen (valtioneuvoston periaatepäättös, 1995)

Kunta: Sysmä

Arvoluokka: Maakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys

Kuvailu:

Maisema-alue on tyypillistä Päijänteen vuorimaata. Maisemakuvaa luonnehtivat kiviset rannat ja vehmas kasvillisuus. Saaren mantereeseen puoli on näkymiltään monipuolinen, rikkonaisten salmien ja lahdelmien mosaiikki. Päijätsalon saaren länsiosassa olevan korkeimman selänteen laki kohoaa noin 85 metriä Päijänteen pintaa korkeammalle ja erottuu jyrkkäpiirteisenä metsän peittämänä saarena kauas Päijänteelle. Saari on pinnanmuodoiltaan vaihtelevaa vuorimaata, jossa kallioperän päällä on moreenipeite.

Päijätsaloa halkovat luontopolut. Saaren korkeimmalle kohdalle rakennettiin näkötorni vuonna 1899 ja sieltä on upeat näkymät Päijänteelle. Suopellon ja Ilolan alueelle syntyi huvilayhdyskunta 1800-luvulla. 2000-luvulla maisema-alue on muuttunut huomattavasti. Päijätsaloon on jo noussut tiivis vapaa-ajanasuntoalue. Suopellon-Ilolan aluetta kehitetään ja Suopellon uuden satama-alueen rakentaminen on alkanut.

Päijätsalon ympäristön vesialueiden pienet, rakentamattomat saaret muodostavat kasvillisuudeltaan ja maisemallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Saaret ja rantaniityt ovat tärkeitä lintujen pesimäalueita.

Arviointiteksti:

Päijätsalo on luonnonpiirteiltään arvokas Päijänteen saari. Suopellon 1800-lukuun pohjautuva huvila-alue. Päijätsalossa ja Suopellossa useita rakennushankkeita, jotka muuttavat maisemaa.

Rajaus: Valtakunnallisen maisema-alueen rajaus muutetaan maakunnalliseksi.

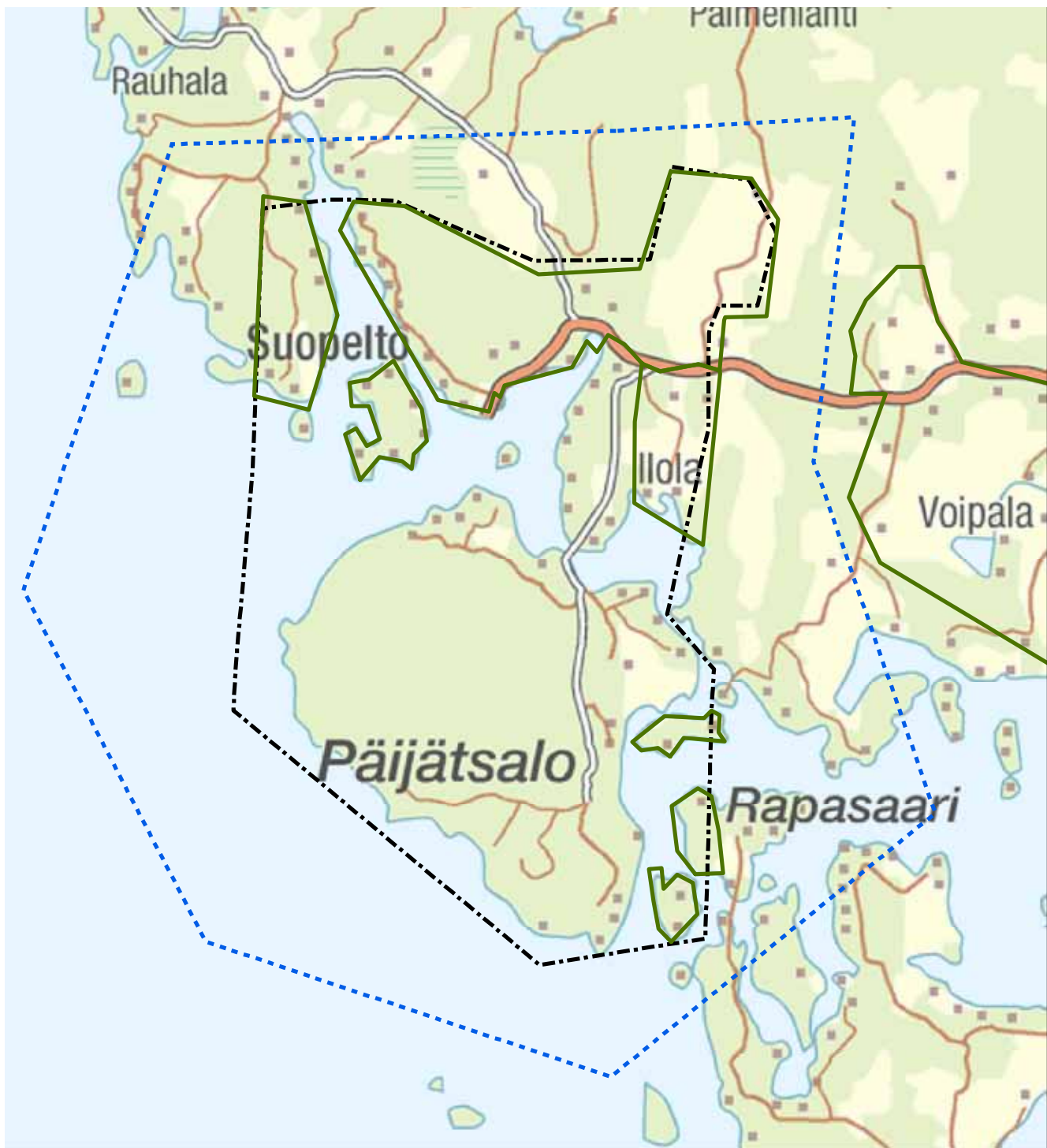

Kuvat: (ylhäältä alas)

Suopellon satamaa.

Päijätsalon uutta loma-asutusta.

Suopellon - Ilolan uuden sataman työmaa.

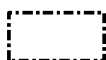

Päijätsalo

0 0,25 0,5 1 km

Uusi maisemarajaus

Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha raja
(valtioneuvoston periaatepäätös 1995)

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Inventointialue

Kammiovuori

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Kammiovuori; maakunnallinen maisemanähtävyys

Kunta: Sysmä

Arvoluokka: Maakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys

Kuvailu:

221 metriin kohoava Kammiovuori on Itä-Hämeen korkein vuori. Kammiovuoren maisema-alue on Päijänteen rannoille tyypillistä jyrkkäpiirteistä vuorimaata. Maisema on jääkauden muovaamaa. Alueen erityispiirteitä ovat peruskallio ja suuret siirtolohkareet ja rinteiden kivikko. 7 metriä korkea Sysmän Linta on Kammiovuoren suurin siirtolohkare. Puustoiselta lakialueelta vaikea löytää hyvää näköalapaikkaa mutta sopivasta kohdasta avautuu jylhä näkymä vesistöjen ja metsäisten kallioalueiden mosaiikkiin. Hyvällä säällä näkymät ovat pitkälle Päijänteelle. Kammiovuoren jyrkkäpiirteinen profiili erottuu kumpuilevasta ympäristöstään. Pohjoispään massiivinen länteen antava, puustosta paljas louhikkorinne erottuu upeasti luoteispuolella olevalle Päijänteelle. Kammiovuoren huipulla sijaitsee Struven ketjun maanmittauspiste vuodelta 1834, matala poranreikä kalliossa. Keskusmerkki on rautapultti kalliossa, varamerkit löytyvät ympäristön kallioista ja kivistä. Paikalla on jäännöksiä myös kolmiomittaustornista. Kammiovuorella kulkee merkittyjä polkuja, joiden varrella on opastetauluja sekä jyrkimmissä kohdissa apuköysiä. Kammiovuoren-Jalaanvuoren Natura-alue kattaa lähes koko alueen.

Arviointiteksti:

Kammiovuori on Itä-Hämeen korkein vuori, jolta avautuu jylhät näkymät pitkälle Päijänteelle. Huipulla on ollut Struven ketjun maanmittauspiste. Kammiovuoren-Jalaanvuoren Natura-alue kattaa lähes koko alueen. Lisäksi alue on hyvin arvokasta kallioaluetta.

Rajaus: Rajaus kattaa Kammiovuoren sekä vastapäisen Vuorisalon Kammiovuoren puoleisen seinämän.

Kuvat:

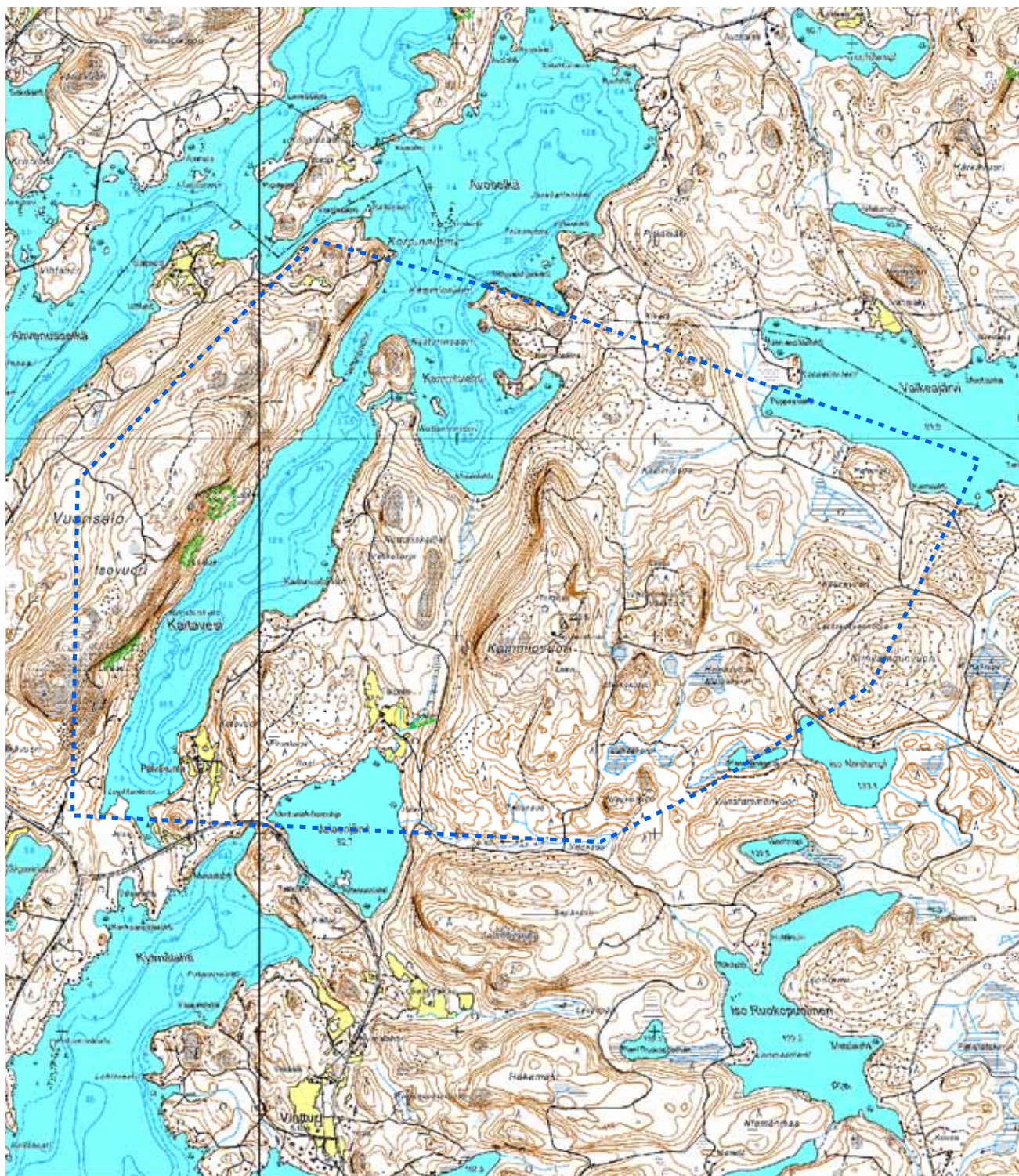
(ylhäältä alas)

Näkymä Kammiovuorelle.

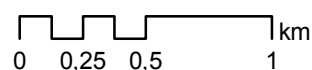
Näkymä Kammiovuorelta.

Sysmän Linta, 7 metriä korkea siirtolohkare.

Kammiovuori

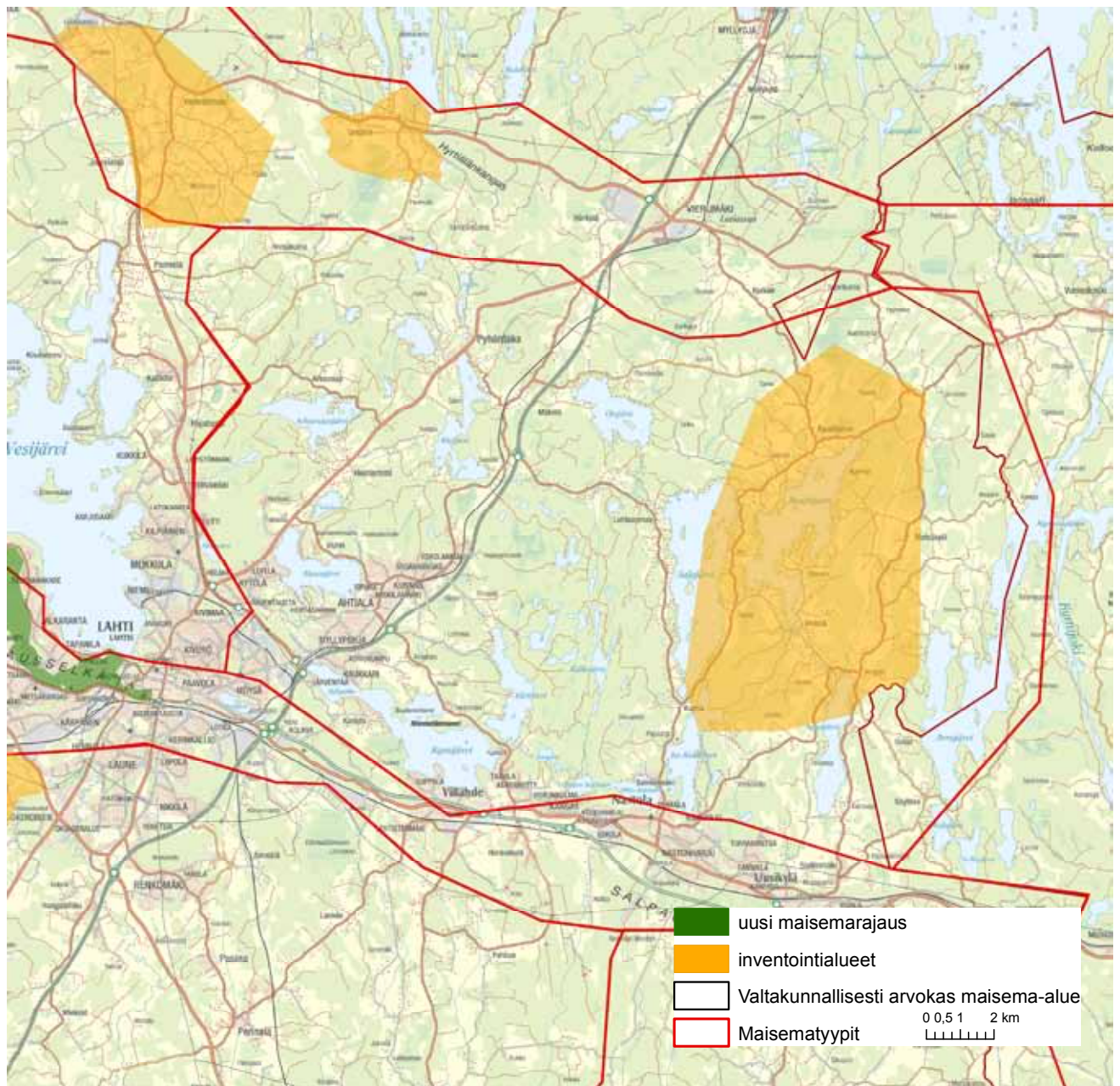
- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

2.16 LOUNAISSAVON JÄRVISEUTU: Nastolan järviseu

Ruuhijärvi - Immilä - Kumia

Itäinen Järvi-Suomi on järvien, metsien ja haja-asutuksen mosaiikkia. Vesistöt ovat Itäisen Järvi-Suomen suurin rikkaus, alueella on lukuisia sokkeloisia järviä ja vesireittejä. Kallioperä on geologiselta iältään vanha ja kulunut vuoriston tasainen pohja eli peneplaani, jota rikkovat monet pääosin luode-kaakkosuuntaiset ruhjeet. Moreenit, etenkin drumliinikentät peittävät suurelta osin kallioperän. Maaperä on melko karua ja metsät ovat pääosin mustikkatyypin kuusikoita ja puolukatyypin mäntykankaita. Soita tällä alueella on erittäin vähän. Itäisen Järvi-Suomen Lounais-Savon järviseuun kuuluvat Hartola sekä osa Heinolasta ja Nastolasta. Lounais-Savon järviseadun eteläosissa on verraten runsaasti viljelymaata ja metsäkasvillisuus on melko rehevää. Järvisyys lisääntyy pohjoista kohti, missä ovat myös suurimmat järvet.

Salpausselkien välissä sijaitseva Nastolan järviseu on maisematekijöiltään hyvin vaihtelevaa, mikä johtuu alueen synthyhistoriasta jääkauden loppuvaiheessa. Jään reuna vetäytyi ja laajeni useita kertoja, minkä jäljiltä maalajit ovat sekoittuneet pienialaisiksi kerrostumiksi ja kallioperä ruhjoutunut vaihtelevan suuntaisiksi laaksopainanteiksi ja harjanteiksi. Nastolan itäosassa leimaavaa on maisemarakenteen pohjois-eteläsuuntaisuus, josta pitkittäissuuntaiset järvet ovat näkyvin elementti. Maisemakuvassa vuorottelevat pienet, mäkiset viljelyalueet, vesistöt ja metsäiset, usein karut, erämaaluontoiset kallioselänteet.

Ruuhijärvi – Immilä – Kumia

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Ruuhijärven kylän kulttuurimaisema, Immilän kulttuurimaisema, maakunnallinen.

Kunta: Nastola

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Maisema-alue sijaitsee I ja II Salpausselän välialueella. Maisemakuva on tyypillistä Nastolan järvisuudun maisemaa, jossa vuorottelevat pienet ja mäkiset viljelyalueet, vesistöt ja metsäiset, usein karut kallioselänteet. Maisemarakenne on pohjois-eteläsuuntaista. Peltoja on vähän ja ne ovat sijoittuneet metsäisten moreenimäkien välisiin kapeisiin savikkolaaksoihin. Maisema on hyvin vaihtelevaa. Ruuhijärven ja Salajärven rannoilla kohoaa useita maisemallisesti tärkeitä rantakallioita.

Muinaisjäännöksiä on runsaasti ja Ruuhijärven alue on Nastolan merkittävimpiä rautakautisia asuinpaikkoja. Keskiajalla muodostunut kyläasutus keskittyi muutamaan järven rannoille rakennettuun ryhmäkylään. Ruuhijärven kylän kehitykseen on vaikuttanut sen kautta kulkenut Ylinen Viipurintie sekä hyvät viljelykelpoiset maat. Nastolan Salpausselän pohjoispuolisen alueen lukuisien järvien koskiin on keskittynyt 1500-luvulta alkaen merkittäviä myllymiljöitä. Merkittävimmät myllypaikat ovat sijainneet Kumian koskessa ja Immilänjoessa. Koskipaikkojen myllyt edustavat varhaisen teollisuuden rakennuksia, joiden lähiympäristöihin ovat liittyneet myös mylläreiden asuinrakennukset.

Arviointiteksti:

Ruuhijärvi, Immilä ja Kumia edustavat Salpausselkien väliin jäävän Nastolan järvisuudun tyypillisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Edustavimpien alueiden väliin jää maisema-arvoiltaan vähäpätöisempiä alueita. Alueen arvoa nostaa Immilän ja Kumian myllyjen valtakunnallisesti merkittävät rakennetut alueet (RKY 2009).

Rajaus: Maakunnallisen maisema-alueen rajaukset säilyvät ennallaan.

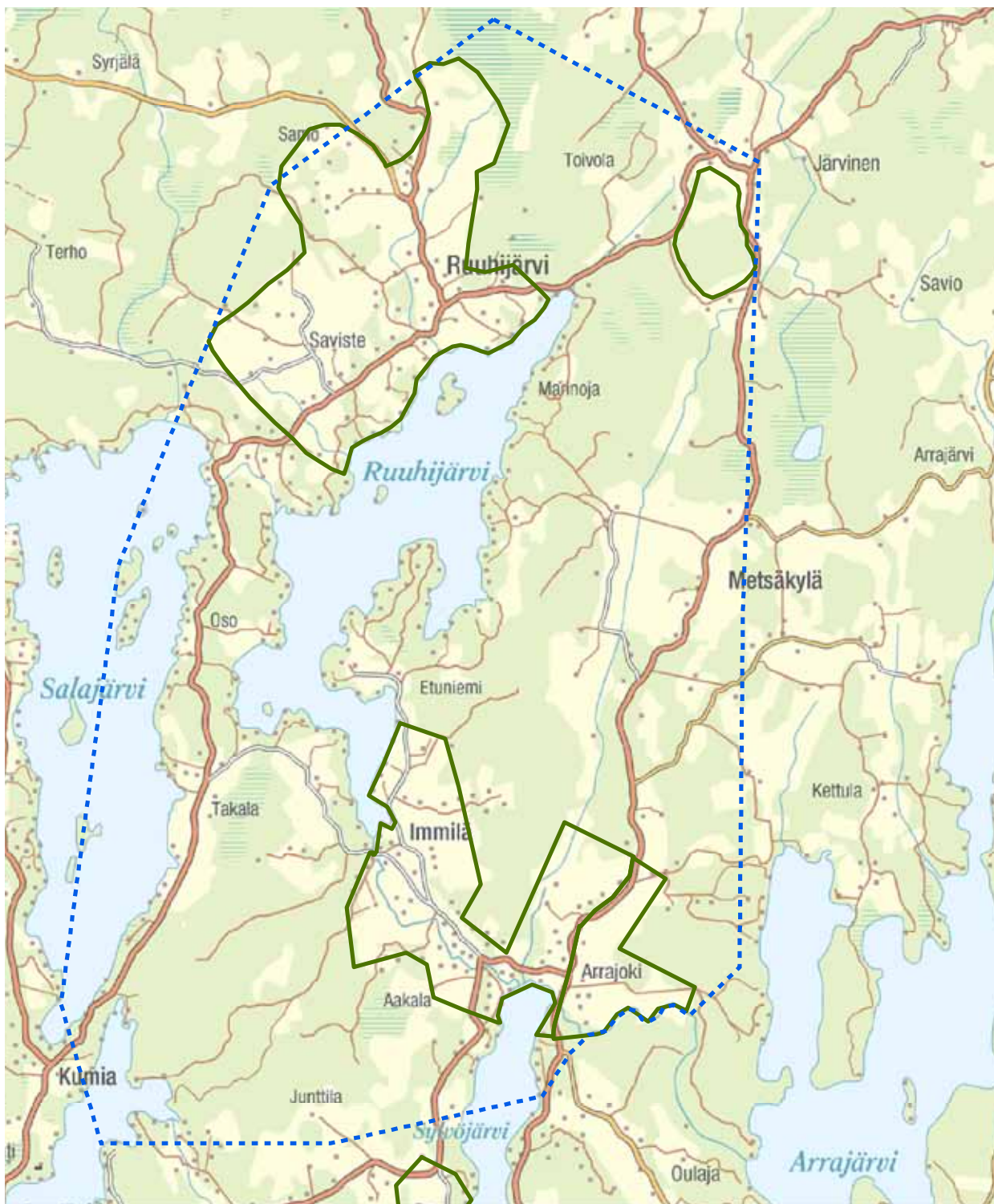

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Pellot ovat sijoittuneet kapeisiin savikkolaaksoihin.

Ruuhijärven kylä on maisemallisesti merkittävä. Myllyt kuuluvat RKY 2009 -listaukseen.

Ruuhijärvi – Immilä – Kumia

0 0,5 1 2 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

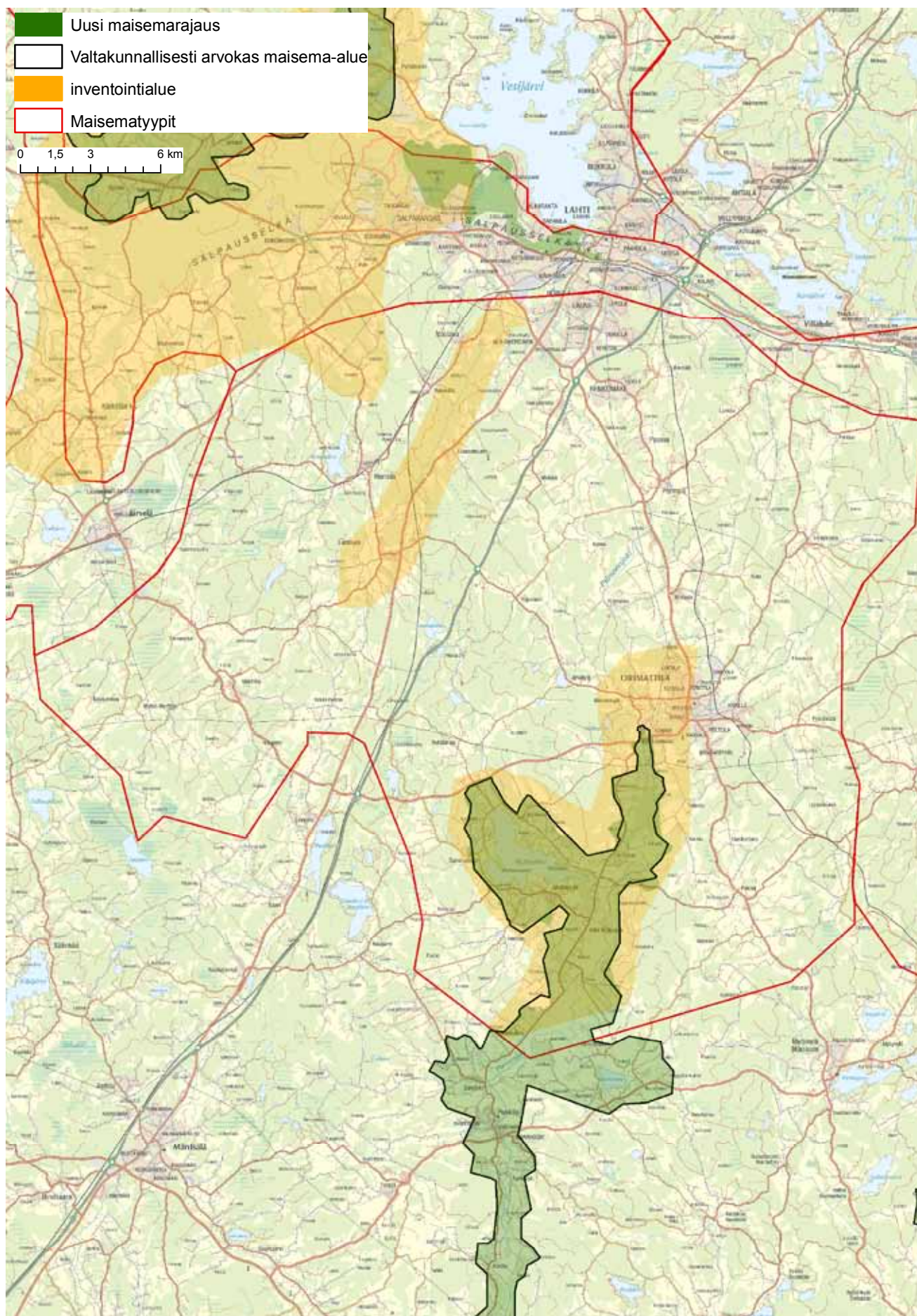
2.17 ETELÄINEN VILJELYSEUTU: Porvoonjoen viljelyseutu

Porvoonjokilaakso

Luhdanjoki - Luhtikylä - Okeroinen

Eteläisen rantamaan eteläiseen viljelyseutuun kuuluvat I Salpausselän eteläpuolella sijaitsevat Orimattila ja Artjärvi sekä osa Lahdesta, Hollolasta, Nastolasta ja Kärkölästä. Eteläinen viljelyseutu on Eteläisen rantamaan ydinaluetta, tyypillisintä jokilaaksojen viljelymaisemaa. Peltoaukeat avautuvat parhaimmillaan miltei lakeudeksi. Maaston korkokuva on pääpiirteissään alava, mutta maisema on pienpiirteisyydessään hyvin vaihteleva. Pohjoisesta etelään suuntautuvien jokien varsilla on loivapiirteisiä savikkoalueita, jotka ovat tehokkaassa viljelyssä. Jokilaaksojen väliin jää kumpuilevia metsäisiä ja kallioisia selänteitä. Järviä on vähän ja ne ovat yleensä pieniä. Soita on paljon vähemmän kuin maan muissa osissa yleensä. Rehevät suotyypit on kuivatettu viljelymaaksi, karummat on ojitettu metsäksi. Jääkauden muodostama ensimmäinen Salpausselkä on merkittävä luonnonnähtävyys, satoja kilometrejä pitkä mannerjäätikön pysähtymiskohtaa osoittava reunamuodostuma. Jyhkeä harjanne kulkee lännessä Eteläisen rantamaan läpi Hankoniemeltä Hyvinkään seudulle ja siitä itään se osoittaa koko maisemamaakunnan pohjoisrajan. Salpausselkä on ikivanha kulkureitti, nykyään sen laella kulkevat maantiet ja rautatie. Moni kylä ja kaupunki on rakennettu sen laelle tai liepeille.

Porvoonjoen viljelyseudulla tyypillisiä ovat tasaiset tai loivasti kumpuilevat savipohjaiset viljelymaat ja niiltä kohoavat, veden karuiksi huuhtelemat metsäiset moreeni- ja kalliomäet. Maisemakuva on yleismuodoltaan rauhallinen ja avara. Maisematyyppien muutoskohdat eivät yleensä ole kovin selvärajaisia. Hollolasta alkunsa saavan Porvoonjoen alkupää, Luhdanjoki, kulkee rotko- maisessa kallioperän murroslaaksossa, ja sitä ympäröivät selänteet ovat harvaanasuttuja ja karuja, paikoitellen erämaaluonteisia. Salpausselän juurella Okeroisissa, jossa Luhdanjoki muuttuu Porvoonjoeksi, viljelymaisema on kumpuilevaa. Orimattilan Tönnössä Porvoonjokilaakso kaventuu komeaksi koskialueeksi. Luhtikylän ja Orimattilan keskustaajaman väliin jää laaja, kallioinen metsäselänne. Viljelylaaksojen pohjalta löytyy harvalukuisia, pieniä ja matalia järviä, joista Orimattilan Mallusjärvi on merkittävin. Taajamat ja tiestö sijoittuvat peltoalueille tai niiden tuntumaan, mikä lisää vaikutelmaa viljelymaiseman hallitsevuudesta.

Porvoonjokilaakso

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Porvoonjokilaakso, valtakunnallinen (valtioneuvoston periaatepäätös, 1995)

Kunta: Orimattila

Arvoluokka: Valtakunnallisesti arvokas.

Kuvailu:

Porvoonjokilaakson Päijät-Hämeen osuus on osa laajempaa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta ja edustaa eteläisen viljelyseudun kulttuurimaisemaa. Porvoonjoki saa alkunsa I Salpausselän etelärinteiden lähteistä, jatkaen kohti etelää ja virraten lopulta Porvoon kaupungin halki Suomenlahteen. Viljelyseudulle tyypillistä ovat tasaiset savipohjaiset viljelymaat ja niiltä kohoavat metsäiset moreeni- ja kalliomäet. Maisemassa ovat selvästi havaittavissa alueen ikivanha kulttuuri ja seudulle tyypillinen luonto.

Porvoonjokilaakson asutus on Eteläisen viljelyseudun vanhinta ja viljavat savikot on otettu viljelykseen jo varhain. Orimattilassa on useita kivikautisia asuinpaikkoja jokilaakson varrella. Jokilaakson kylien kehittymiseen ovat vaikuttaneet maatalous ja varhainen teollisuus. Kylät ovat eteläisen viljelyseudun itäisille osille ominaisesti olleet tiheään rakennettuja ryhmäkylä. Näistä suurin osa hajosi iso- ja uusjaon yhteydessä. Kylien lisäksi jokilaakson asutusmaismalle ovat tyypillisiä yksittäiset, suurehkot maatilat moreenikumpareilla sekä kartanot. Kartanokulttuuria alueella edustavat Mallusniemen, Terriniemen ja Ruhan kartanot ympäristöineen. Maisemakuvaa rikkoo paikoin perinteisestä rakennustavasta poiketen viljelyalueille sijoitetut uudisrakennukset. Porvoonjoki on ollut merkittävä vesireitti, jota pitkin asutus levisi

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Tönnönkosken silta ja myllynpaikka.

Rantalaitumia Mallusjärvellä.

Porvoonjoen ranta-alueet suojapuustoa.

rannikolta. Alueen vanhin tiestö on yhdistänyt sisämaan kyläasutuksen rannikon kaupunkeihin.

Porvoonjokilaakso on edustavaa Eteläisen viljelyseudun kulttuurimaisemaa jonka arvo perustuu viljavan jokilaakson hyvin hoidettuun, loivasti kumpuilevaan viljelymaisemaan sekä vanhaan rakennus- ja asutuskulttuuriin. Porvoonjoen savitasanko laajenee poikkeuksellisen laajaksi Orimattilan eteläosassa ja jatkuu yhtenäisenä maisemakokonaisuutena Pukkilan puolelle.

Arviointiteksti:

Porvoonjokilaakso on edustavaa Eteläisen viljelyseudun kulttuurimaisemaa. Arvo perustuu viljavan jokilaakson hyvin hoidettuun, loivasti kumpuilevaan viljelymaisemaan sekä vanhaan rakennus- ja asutuskulttuuriin. Alueella on arvokkaita luontokohteita: Natura-alue, luonnonsuojelualueita sekä perinnebiotooppeja. Tönnönkosken silta ja myllypaikka on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009).

Rajaus:

Ei merkittäviä muutoksia vanhaan rajaukseen.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Sillat ovat jokimaiseman solmukohtia.

Viljelymaismaa, rakennuskanta sijoittunut metsän reunaan.

Rantalaidun.

Luhdanjoki – Luhtikylä – Okeroinen

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Luhtikylän kulttuurimaisema, Okeroisten kulttuurimaisema, maakunnallinen.

Kunta: Hollola, Lahti, Orimattila

Arvoluokka: Maakunnallinen

Kuvailu:

Luhdanjoki on Porvoonjoen latvajoki. Luhdanjoen laakso on osa kallioperän murroslinjaa, joka suuntautuu eteläranikon Kirkkonummelta koilliseen. Murroslinja on perustana laakson maisemallisille erityispiirteille, joihin kuuluvat laajat tulvasanteet, niitä reunustavat metsät sekä paikoin jyrkät kalliot. Maisema-alue on osin perinteisestä maaseudun kulttuurimaisemasta poikkeava. Perinteistä viljelyaluetta on alueen eteläpään Luhtikylässä, jossa maisemaa leimaa viljelyksiä halkova Luhdanjoki. Perinteinen kyläasutus seuraa tien varsia ja koostuu tilakeskuksista sekä pienimuotoisemmasta asutuksesta. Merkittävintä maisema-alueen kulttuuripiirteissä on entinen muinaisjärvi. Järven kasvettua umpeen paikalle syntyi niitty, jota toistuvat tulvat pitävät ainakin osittain avoimena. Tulvaniittyä reunustavat lukuisat kivikautiset muinaisjäänökset ja lintutorni, josta keväisin voi ihailla tulvaniityn muuttumista järveksi. Pohjoisessa maisema-alue rajautuu Okeroisten kylään ja viljelyalueeseen. Okeroisten kylä oli 1500-luvulla Hollolan suurin. Tulvaniityn kaukomaisemaa reunustavat I Salpausselkä ja Komolankallion-Patiokallion vuorimainen alue. Rälssin maankaatopaikka rikkoo maisemakuvaa.

Arviointiteksti:

I Salpausselän maisematyyppiä edustava maisema-alue. Okeroisten maisema on vanhaa kumpuilevaa hyvin säilynyttä viljelysmaisemaa sekä keskiajalta periytyvän tien varrelle sijoittunutta kyläasutusta. Luhdanjoki ja Luhtikylä edustavat Porvoonjoen viljelyseudun maisematyyppiä. Luhdanpohja on Porvoonjoen latvajoen erityiset maisemapiirteet omaava tulvaluhta. Luhtikylän maisemaan kuuluu laajalti maakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä. Kylästä avautuvat näkymät Luhdanjoen laaksoon.

Rajaus: Maakunnallisen maisema-alueen raja säilyy ennallaan.

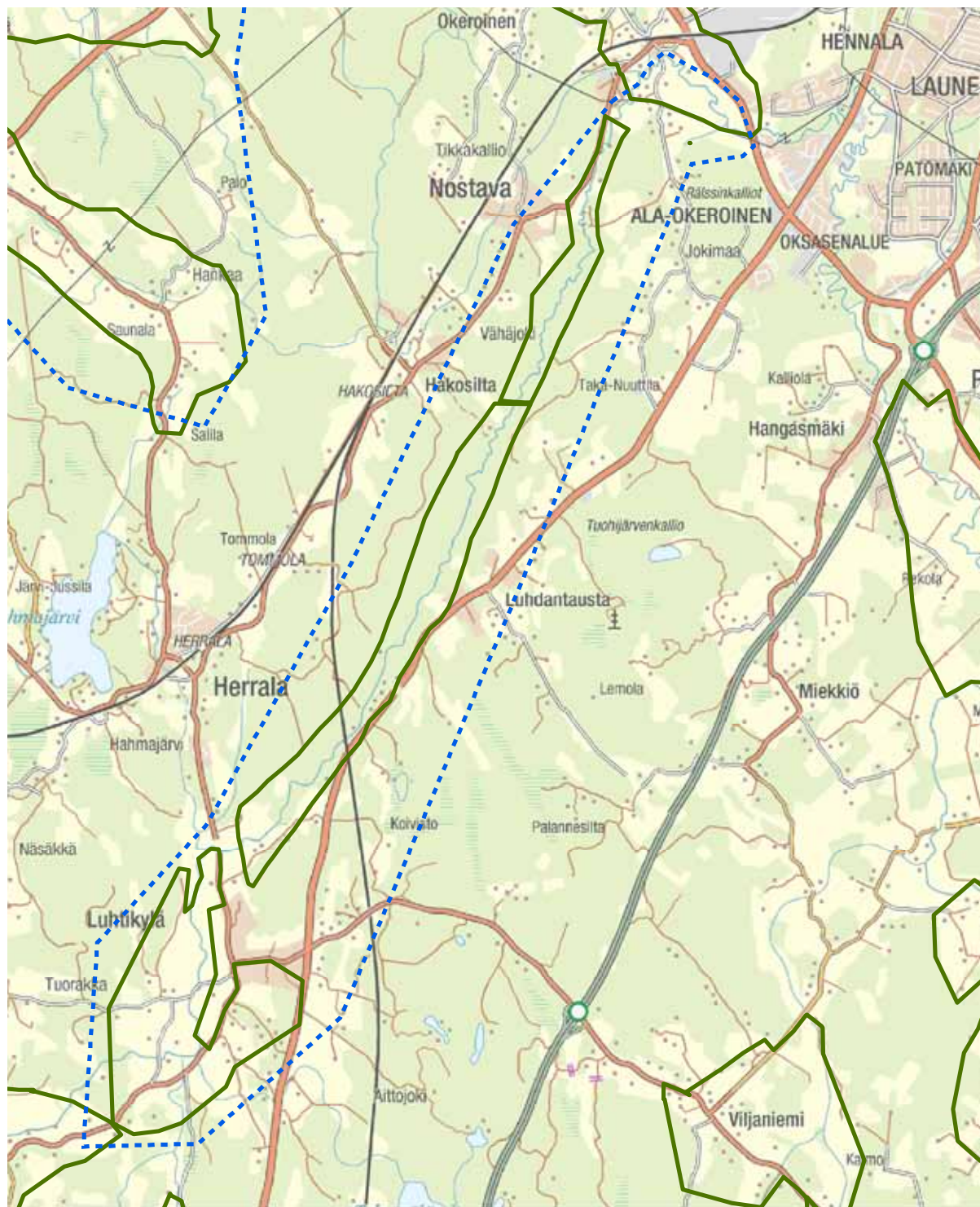
Kuvat:

(ylhäältä alas)

Näkymä Luhdanjoen lintutornista Luhdanjoelle.

Luhtikylän viljelymaisemaa.

Oikoradan suuri silta.

Luhdanjoki – Luhtikylä – Okeroinen

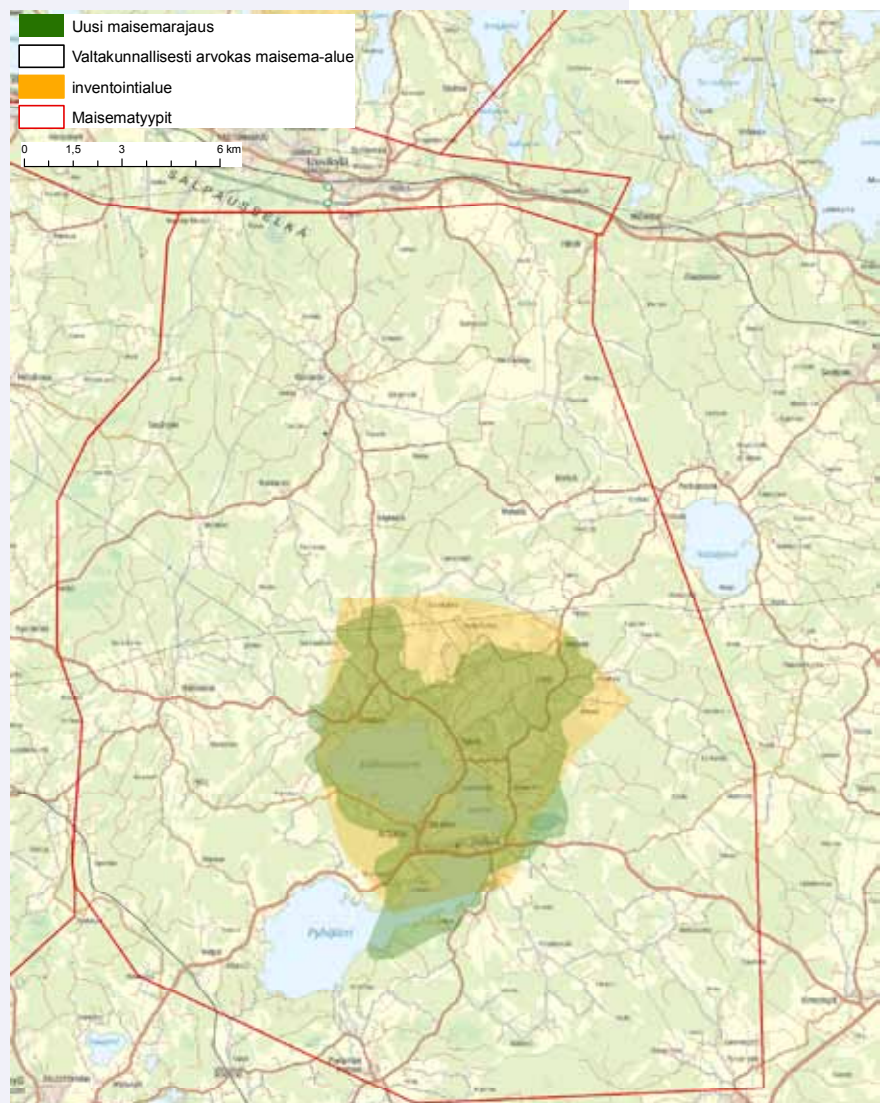
0 0,5 1 2 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

2.18 ETELÄINEN VIILJYSEUTU: Artjärven viljelyseutu

Artjärven viljelymaisema ja järvikannas

Artjärven viljelyseudulla järvien osuus pinta-alasta on suuri ja niillä on keskeinen merkitys maisemakuvassa. Villikkalanjärvi, Pyhäjärvi ja Säyhtee hallitsevat Artjärven keskiosaa. Järvinäkymien, viljelyalueiden ja metsäselänteiden vuorottelu tekee maisemakuvasta vaihtelevan ja rikkaan, vaikka maisematyyppejä on keskimääräistä vähemmän. Orimattilan Niinikosken kylä liittyy yhtenäisenä Artjärven viljelymaisemaan. Artjärven kallioperä poikkeaa Päijät-Hämeen muista kunnista. Pohjois- ja luoteisosia lukuun ottamatta se on rapakivigraniittia, mikä näkyy kalliomuotojen särmikkyytenä ja lohkeiluna sekä siirtolohkareiden suurena määränä. Pyhäjärvi, joka on keskisyyvydellä mitattuna Suomen syvimpiä järviä, ja sitä reunustavat jyrkkäreunaiset moreeni- ja kalliyselänteet muodostavat jylhän maiseman. Artjärven kirkonkylä on syntynyt Villikkalanjärven, Säyhteen ja Pyhäjärven väliselle kannakselle. Kylät ja laajimmat viljelymaat ovat keskittyneet järvien ympäristöön. Kylät ovat tyypiltään pääosin ryhmäkylä, mutta myös raittimaista kylärakennetta esiintyy alueella.

Artjärven viljelymaisema ja järvikannas

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Artjärven kulttuurimaisema; maakunnallinen

Kunta: Orimattila

Arvoluokka: Ehdotus valtakunnallisesti arvokkaaksi

Kuvailu:

Alue on maakunnallisen maisematyyppin Artjärven viljelyseudun ydinaluetta. Järvinäkymien, viljelyalueiden ja metsäselänteiden vuorottelu tekee maisemarakenteesta vaihtelevan ja rikkaan. Viljelyalueet ovat laajoja ja tasaisia. Kylät ja pellot ovat sijoittuneet kolmen järven ympärille ja niiden väliin jäälle kannaksille. Kallioperä on rapakivigraniittia, mikä näkyy kalliomuotojen särmikkyytenä ja lohkeiluna, sekä siirtolohkareiden suurena määränä. Maisema-alueen halki kulkee hyvin epäjatkuva pohjois-etelä-suuntainen harjumuodostuma, joka antaa paikallisesti vaihtelua lähimaisemaan. Maisemakuva poikkeaa Eteläisen Rantamaan eteläisestä viljelysseudusta, jossa pääsääntöisesti järviä on vähän ja ne ovat pieniä.

Kylät ovat muodostuneet jo keskiajalla ja alue on ollut pitkään viljelyksessä. Maisema-alueella on kaksi 1600-luvulla perustettua kartanoa, Ratula ja Kinttula. Pyhäjärven pohjoisrannalla, Kinttulan kartanon yhteydessä on Linnanmäki, josta on löydetty kehämuurin jäänteitä. Maisema-alueella on myös useita muita muinaisjäännöksiä. Viljelyaukeat ovat säilyttäneet hyvin avoimen ja paikoin 1700-luvulta peräisin olevan ulkoasunsa. Kinttulan kartanoalueeseen liittyvää laaja viljelymaisemaa halkoo kilometrin pituinen koivukuja. Artjärven taajamassa on runsaammin eri aikakausien rakennuskantaa ja uudisrakentamisen myötä syntyneitä uusia asuinalueita. Suuri osa alueen tiestöstä on keskiaikaisperäisiä.

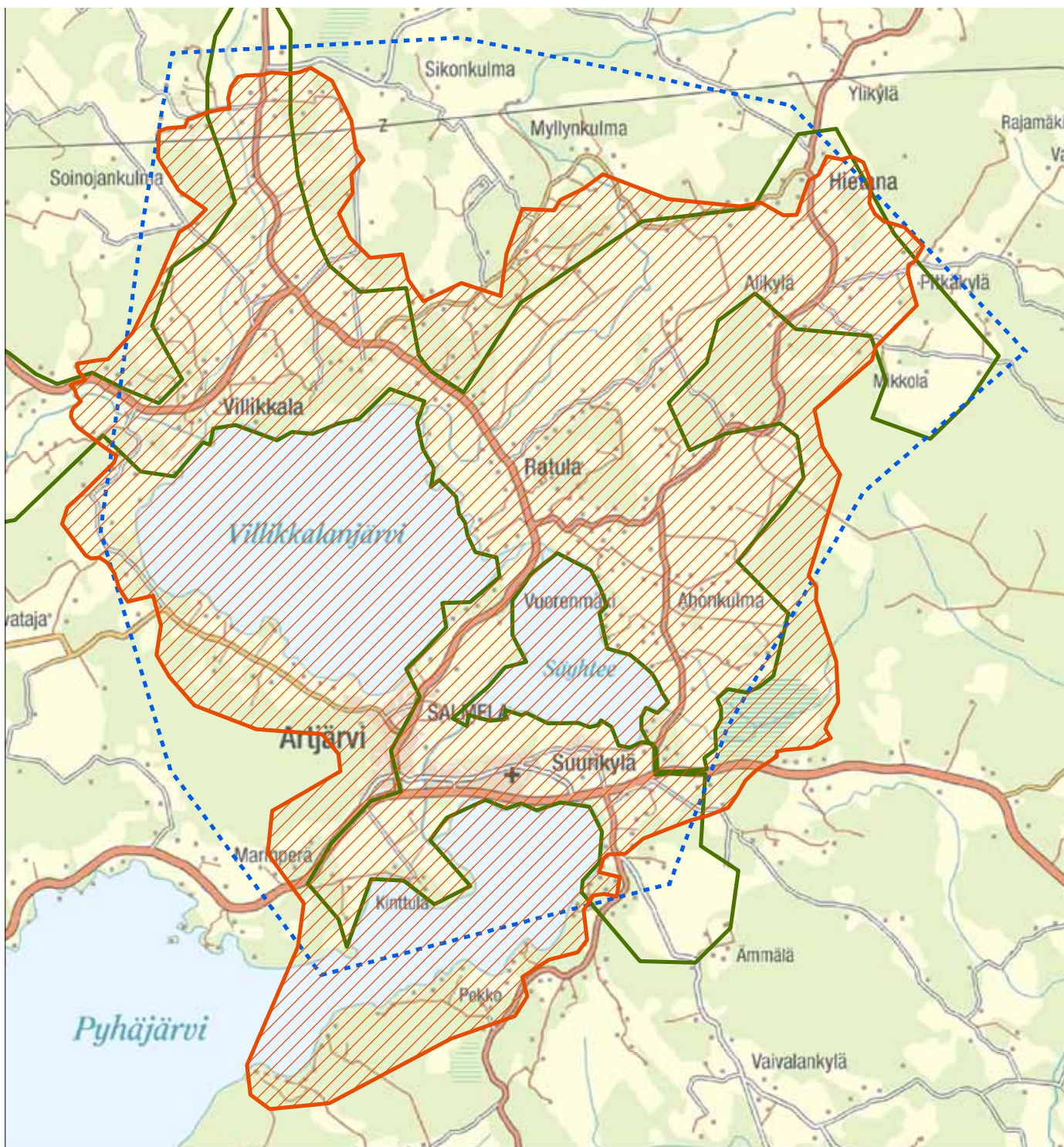
Kuvat:

(ylhäältä alas)

Suurikylän uusi asuinalue.

Lehmät laiduntavat rannassa.

Kumpuilevat pellot ja selänteitä sijaitsevat maatilat.

Artjärven viljelymaisema ja järvikannas

0 0,5 1 2 km

- Uusi maisemarajaus
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vanha rajaus (valtioneuvoston periaatepäätös 1995)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Inventointialue

Arviointiteksti:

Artjärven viljelymaisema ja järvikannas on edustava otos maakunnallisesta maisematyypistään, joka on saanut nimensäkin Artjärven mukaan. Maisema-alue poikkeaa tyypillisestä eteläisen rantamaan eteläisestä viljelysseudusta, joka on perusilmeeltään vähäjärvinen. Maisema-alueella on kolme järveä ja Artjärven asutus on sijoittunut järvien väliselle kannakselle. Järvien rantasavikoille syntyneet laajat viljelyaukeat ovat säilyneet avoimina ja keskiajalta jatkunut asutus on sijoittunut harjukumpareille ja moreeniselänteille. Useat kartanot puukujanteineen tuovat arvokkaan lisän kulttuurimaisemaan. Alueella on arvokkaita luontokohteita: lintuvesiä, kallioalueita sekä perinnetuotantoja, jotka nostavat maisemakokonaisuuden arvoa.

Rajaus:

Rajaukseen sisältyvät Villikkalanjärvi ja Säyhtee sekä niitä ympäröivät viljelyalueet, Säyhteen ja Pyhäjärven järvikannas, Kinttulan kartanon niemi sekä Pyhäjärven rannan arvokkaat kallioalueet. Ratulan-Hietanan kulttuurimaisema oli valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö vanhassa RKY-listauksessa mutta alue on huomattavasti pienentynyt kattamaan vain Ratulan kartanon ympäristön. Vanha RKY-rajaukseen sisältyy nykyiseen maisemarakentamiseen. Rajaus seuraa luontevia metsän reunalinjoja. Mukaan rajaukseen reuna-alueilla olevat muinaisjäännökset ja arvokkaat kallioalueet.

Kuvat:

(ylhäältä alas)

Alueella on useita järviä.

Karjatalous näkyy maisemassa.

Kartanoiden puukujanteet ovat näyttäviä maamerkkejä.

MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET

Kanta-Häme

Humppila	Venäjän - Myllykulman kulttuurimaisemat
Forssa, Jokioinen, Ypäjä	Loimijoen - Jänhijoen kulttuurimaisemat
Forssa, Tammela	Tammelan kulttuurimaisemat
Hattula, Hämeenlinna, Loppi, Tammela	Härkätien kulttuurimaisemat
Loppi	Punelian - Kaartjärven kulttuurimaisemat
Janakkala, Loppi, Riihimäki	Lopen - Vähikkälän kulttuurimaisemat
Hausjärvi, Riihimäki	Vantaanjoen kulttuurimaisemat
Hausjärvi	Mommilanjärven - Puujoen kulttuurimaisemat
Hausjärvi, Janakkala	Turkhaudan - Ryttylän kulttuurimaisemat
Janakkala, Hämeenlinna, Hattula	Vanajaveden kulttuurimaisemat
Hämeenlinna, Hattula	Äimäjärven kulttuurimaisemat
Hämeenlinna	Hauhon - Alvettulan - Eteläisten kulttuurimaisemat
Hämeenlinna	Portaan - Rukkoilan - Torvoilan kulttuurimaisemat
Hämeenlinna	Tuuloksen kulttuurimaisemat
Hämeenlinna	Lammin kulttuurimaisemat
Hämeenlinna	Kataloisten - Poikmetsän kulttuurimaisemat
Hämeenlinna	Evon kulttuurimaisemat

Päijät-Häme

Artjärvi	Artjärven kulttuurimaisema
Asikkala	Viitailan kulttuurimaisema
Asikkala	Salonsaaren kulttuurimaisema
Asikkala	Kopsuon maisema-alue
Asikkala	Pätiälän kulttuurimaisema
Asikkala	Kalkkistenkoski ja -kanava
Asikkala	Särkisyrjän maisema-alue
Asikkala	Vesivehmaan kulttuurimaisema
Asikkala	Kurhila-Hillilän kulttuurimaisema
Asikkala	Vähä-Äiniön kulttuurimaisema
Asikkala	Urajärven kulttuurimaisema
Asikkala	Asikkalan kirkonkylän kulttuurimaisema
Asikkala	Pulkkilanharju, Liipola
Asikkala	Pulkkilanharju, Käkisalmi-Supittu
Asikkala	Kalkkisten kulttuurimaisema
Asikkala	Kymenvirran maisema-alue
Hartola	Kissanmäki-Huiskanharjun maisema-alue
Hartola	Pohjolan kulttuurimaisema
Hartola	Rusilan kulttuurimaisema-alue
Hartola	Ruskealan ja Kirkkolan kulttuurimaisema-alue
Hartola	Hotilankosken kulttuurimaisema
Hartola	Kalhon kylän kulttuurimaisema
Heinola	Hujansalon kulttuurimaisema

Heinola	Korkeen kylän kulttuurimaisema
Hollola	Luhdanpohjan maisema-alue
Hollola	Porvoonjoen kulttuurimaisema-alue, Nostava
Hollola	Porvoonjoen kulttuurimaisema
Hollola	Kirkonkylän kulttuurimaisema
Hollola	Pyhäniemen Kutajoen kulttuurimaisema
Hollola	Sairakkalan kulttuurimaisema
Hollola	Laitialan kulttuurimaisema
Hollola	Vesalan-Korpikylän kulttuurimaisema
Hollola	Tennilä-Voistion kulttuurimaisema
Hämeenkoski	Etolan kulttuurimaisema
Hämeenkoski	Takapellonsuppien maisema-alue
Hämeenkoski	Harjunpäälyksen maisema-alue
Hämeenkoski	Kurjalan kulttuurimaisema
Hämeenkoski	Kirkonkylän Teurojoen kulttuurimaisema
Hämeenkoski	Hyväneulan kulttuurimaisema
Hämeenkoski	Huljalan ja Kuuselan maisema-alue
Hämeenkoski	Sarapiston kulttuurimaisema
Kärkölä	Hongiston kulttuurimaisema
Kärkölä	Teurojoen peltoalue
Kärkölä	Valkjärven pellot
Kärkölä	Toivomäen kulttuurimaisema
Kärkölä	Lapinnummen peltoalue
Kärkölä	Korkeen maisema-alue
Kärkölä	Ison-Sattialan kulttuurimaisema

Kärkölä	Kärkölän kirkonkylän kulttuurimaisema
Kärkölä	Uusikylän kulttuurimaisema
Lahti	Koiskalan kulttuurimaisema
Lahti	Okeroisten kulttuurimaisema
Nastola	Harjumäen maisema-alue
Nastola	Immilän kulttuurimaisema
Nastola	Arrajoen kulttuurimaisema
Nastola	Tapiolan ja Pensuon alue
Nastola	Uudenkylän kulttuurimaisema
Nastola	Ruuhijärven kylän kulttuurimaisema
Nastola	Toivonojan kulttuurimaisema
Nastola	Seestan kulttuurimaisema
Nastola	Kankaan kulttuurimaisema
Orimattila	Niinikosken kulttuurimaisema
Orimattila	Pakaan kulttuurimaisema
Orimattila	Kuivannnon kulttuurimaisema
Orimattila	Vähä-Hennan maisema-alue
Orimattila	Kokko-Hennan maisema-alue
Orimattila	Luhtikylän kulttuurimaisema
Orimattila	Virenojan kulttuurimaisema
Orimattila	Keiturin kylän kulttuurimaisema
Orimattila	Pennalan kulttuurimaisema
Orimattila	Viljaniemen kulttuurimaisema
Orimattila	Heinämaan kulttuurimaisema
Orimattila	Porvoonjokilaakson kulttuurimaisema

Orimattila	Mallusjärven-Porvoonjokilaakson kulttuurimaisema
Padasjoki	Hinttolansaari
Padasjoki	Petäjäsaari
Padasjoki	Pallitta-Tyllänmäen maisema-alue
Padasjoki	Virmaila-Salo
Padasjoki	Pitkäniemi
Padasjoki	Virmailansaaren maisema-alue
Padasjoki	Toritunharjun maisema-alue
Padasjoki	Kasiniemen maisema-alue
Padasjoki	Isoharjun maisema-alue
Padasjoki	Virmailansaaren sisääntulomaisema
Padasjoki	Arrakosken kulttuurimaisema
Padasjoki	Ratianharju
Padasjoki	Mainiemen kulttuurimaisema
Padasjoki	Kartanon peltoalue
Padasjoki	Saksalan kulttuurimaisema
Padasjoki	Auttoisten ja Vesijaon kulttuurimaisema
Padasjoki	Nyystölän kulttuurimaisema
Padasjoki	Maakesken kulttuurimaisema
Sysmä	Nikkaroisten maisema-alue
Sysmä	Valittulan kylän maisema-alue
Sysmä	Leenharjun etelä-osan maisema-alue
Sysmä	Salonniemen ja Kotiniemen maisema-alue
Sysmä	Karilanmaan kulttuurimaisema
Sysmä	Rannan kulttuurimaisema

Sysmä	Liikolan kylämaisema
Sysmä	Otamon kylän kulttuurimaisema
Sysmä	Suopellon huvila-asutuksen alue
Sysmä	Päijätsalon maisema-alue
Sysmä	Hovilan kartano ja kulttuurimaisema
Sysmä	Nuoramoisten kulttuurimaisema
Sysmä	Virtaankosken kulttuurimaisema
Sysmä	Rapalan kulttuurimaisema

